

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему Управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0728-з
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та
страхування

освітньої програми фінанси і кредит
спеціалізації Банківська справа або
Корпоративні фінанси

І.Ю. Шапарь

Керівник к.е.н., доцент Сейсебаєва Н.Г.

Рецензент к.е.н., доцент Кушнір С.О.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічний
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Освітня програма фінанси і кредит
Спеціалізація Корпоративні фінанси

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ А.П. Кущик

«_____» _____ 2019 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ**

Шапарь Ірині Юріївні

1. Тема роботи: «Управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування»»
керівник роботи: Сейсебаєва Наталія Григорівна, к.е.н., доцент.
затверджені наказом ЗНУ від 4 липня 2019 року № 1111-с.
2. Строк подання студентом роботи: 2 грудня 2019 року.
3. Вихідні дані до роботи: баланс страхової компанії ПрАТ «СК «АХА Страхування» і звіт про фінансові результати, звітність про нарахування страхових премій, а також монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних і зарубіжних авторів.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): поглиблено дослідити теоретичні засади фінансової стійкості страховика та методи її забезпечення; провести аналіз методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення; провести аналіз методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості ПрАТ «СК «АХА Страхування»; виявити основні проблеми та недоліки в методології оцінювання фінансової стійкості страхових компаній в Україні; розробити пропозиції щодо вирішення окреслених проблем, використовуючи міжнародний досвід.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 13 рис., 19 табл. і 4 формули.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Сейсебаєва Н.Г., к.е.н., доцент	09.08.2019 р.	09.08.2019 р.
2	Сейсебаєва Н.Г., к.е.н., доцент	06.09.2019 р.	06.09.2019 р.
3	Сейсебаєва Н.Г., к.е.н., доцент	04.10.2019 р.	04.10.2019 р.

7. Дата видачі завдання: 05 липня 2019 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання бібліографії та вивчення літературних джерел	05.07.2019 р. – 09.07.2019 р.	виконано
2.	Виконання вступу	10.07.2019 р. – 08.08.2019 р.	виконано
3.	Виконання розділу 1	09.08.2019 р. – 05.09.2019 р.	виконано
4.	Виконання розділу 2	06.09.2019 р. – 03.10.2019 р.	виконано
5.	Виконання розділу 3	04.10.2019 р. – 07.11.2019 р.	виконано
6.	Формування висновків	08.11.2019 р. – 21.11.2019 р.	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	22.11.2019 р. – 29.11.2019 р.	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	02.12.2019 р.	виконано

Студент _____
(підпис)

І.Ю. Шапарь
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____
(підпис)

Н.Г. Сейсебаєва
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____
(підпис)

А.В. Линенко
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 128 с., 13 рис., 19 табл., 7 додатків, 73 джерела.

Об'єктом дослідження є управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування» періодом за 2016-2018рр.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення, та дослідження практичних аспектів управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування» періодом за 2016-2018рр.

Завдання: 1) дослідити теоретичні аспекти оцінки фінансової стійкості страховика.; 2) провести аналіз фінансово-економічної характеристики ПрАТ «СК «АХА Страхування»; 3) провести аналіз фінансової стійкості страхової компанії ПрАТ «СК «АХА Страхування».

Методи досліджень: діалектичний, системний, комплексний та структурно-функціональний підхід, кількісний аналіз, аналітичний.

Одержані результати та їх новизна: 1) було досліджено методологію оцінювання фінансової стійкості страховика та пошук напрямків її удосконалення; 2) виявити основні проблеми та недоліки в методології оцінювання фінансової стійкості страхових компаній в Україні; 3) було розроблено пропозиції щодо вирішення окреслених проблем, використовуючи міжнародний досвід.

Практичне значення мають запропоновані рекомендації щодо організації та вдосконалення управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування».

СТРАХОВА КОМПАНІЯ, СТРАХОВИК, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ, ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ, ПЕРЕСТРАХУВАННЯ, СТРАХОВІ РЕЗЕРВИ, ТЕСТИ РАНЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ, КОЄФІЦІЄНТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ.

SUMMARY

Qualifying work: 128 pp., 13 fig., 19 tab., 7 annex, 73 references.

The object of study is the activity of PJSC «SK AXA Insurance» for the period 2016-2018.

The purpose of the qualification work is to analyze methodological approaches to the assessment of financial stability and to develop practical recommendations for its improvement, and to study the practical aspects of financial stability management of PJSC «SK AXA Insurance» for the period 2016-2018.

Objectives: 1) to investigate the theoretical aspects of assessing the financial soundness of the insurer.; 2) to conduct an analysis of the financial and economic characteristics of PJSC «SK AXA Insurance»; 3) to conduct an analysis of the financial stability of the insurance company PJSC «SK AXA Insurance».

Methods of research: dialectical, systemic, complex and structural-functional approach, quantitative analysis, analytical.

The results obtained and their novelty: 1) the methodology of assessing the financial stability of the insurer and finding directions for its improvement that contribute to the construction of an effective insurance market were investigated 2) identify the main problems and shortcomings in the methodology of assessing the financial stability of insurance companies in Ukraine; 3) proposals were developed to address the issues identified using international experience.

The recommendations on organizing and improving the financial stability management of PJSC «SK AXA Insurance» are of practical importance.

The information base of the scientific work is legislative and regulatory acts on insurance activities, official statistical materials, reporting data of PJSC «SK AXA Insurance», scientific works of national students, materials of scientific-practical conferences and resources of the Internet. The scientific work consists of an introduction, three sections, conclusions, a list of used sources and applications.

The first section provides a general description of the essence of the concept of "financial stability of the insurer", as well as the factors that affect it. The second

section analyzes the financial soundness of PJSC “AKHA Insurance” JSC. The third section is devoted to identifying current problems in assessing the financial soundness of domestic insurance companies and developing recommendations for ways to improve it.

INSURANCE COMPANY, INSURANCE, FINANCIAL
USTAINABILITY, FINANCIAL RELIABILITY, REINSURANCE,
INSURANCE RESERVES, EARLY WARNING TESTS, COINS.

ЗМІСТ

Вступ.....	8
1 Теоретичні основи управління фінансовою стійкістю страхової компанії... 12	12
1.1 Управління фінансовою стійкістю як якісна характеристика функціонування страхової компанії.....	12
1.2 Методи аналізу та оцінки фінансової стійкості страхової компанії.....	25
1.3 Умови забезпечення фінансової стійкості страхової компанії.....	43
Висновки до розділу 1	58
2 Аналіз стану фінансової стійкості ПрАТ «СК «АХА Страхування».....	61
2.1 Фінансово-економічна характеристика ПрАТ «СК «АХА Страхування»	61
2.2 Аналіз і оцінка динаміки рівня ефективності страхової компанії ПрАТ «СК «АХА Страхування».....	72
2.3 Аналіз фінансової стійкості страховика ПрАТ «СК «АХА Страхування»	79
Висновки до розділу 2.....	94
3 Шляхи вдосконалення оцінювання фінансової стійкості страхових компаній України	96
3.1 Напрями підвищення страхової діяльності в ринковому середовищі... 96	96
3.2 Шляхи покращення ефективності оцінки фінансової стійкості страхових компаній в Україні.....	101
Висновки до розділу 3.....	109
Висновки.....	112
Список використаних джерел.....	122
Додатки.....	129

ВСТУП

У сучасних умовах ринкових відносин підвищуються вимоги до фінансової стійкості страхової компанії. Питання необхідності оцінки фінансової стійкості страхових компаній не викликає сумнів. Тому пріоритетним стає не тільки облік грошових потоків компанії, але й комплексне дослідження її фінансово-економічного стану і фінансової стійкості. Фінансова стійкість – одна з найважливіших характеристик стану будь-якої організації та її поведінки щодо зовнішніх і внутрішніх змін.

Зосередженість на фінансовій стійкості є не випадковою, адже ринок фінансових послуг України є вкрай нестійким. Нестабільність політичного та економічного середовищ у країні спричиняє необхідність ґрунтовного та точного аналізу критеріїв забезпечення фінансової стійкості підприємств. Високий рівень фінансової стійкості підприємства є одним з найголовніших завдань для виконання страховою компанією взятих на себе зобов'язань.

Нестабільність політичного та економічного середовищ у країні спричиняє необхідність поглибленого та точного аналізу критеріїв забезпечення фінансової стійкості підприємств. Високий рівень фінансової стійкості підприємства є одним з найголовніших завдань для виконання страховою компанією взятих на себе зобов'язань.

Зважаючи на це, останні мають будувати надійну систему попередження та подолання наслідків негативних чинників впливу для свого поступального розвитку, а також адекватно враховувати тенденції та оцінювати можливі загрози. За таких умов зростає роль страхового ринку, який, з одного боку, є своєрідним барометром поточного стану економіки, основних процесів та напрямків розвитку фінансової системи, а з іншого – виступає дієвим інструментом реалізації економічної й соціальної політики держави. Якісне функціонування страхового ринку вимагає наявності фінансово стійких гравців на ньому. Саме тому, необхідні адекватні методичні підходи до

оцінювання фінансової стійкості страховика, які б не кривили існуючу ситуацію і максимально об'єктивно відображали стан речей у компанії.

Аналізувати фінансову стійкість будь-якого підприємства(суб'єкта господарювання, страхової компанії) є однією із першочергових потреб, бо за допомогою цього аналізу можна виявити як сильні, так і слабкі сторони різних підприємств. Менеджери використовують ці дані для контролю діяльності підприємства, щоб не допустити банкрутства. Кредитори уважно стежать за показниками фінансової стійкості, щоб бути впевненими, що підприємство може сплатити за своїми короткостроковими борговими зобов'язаннями, а також покрити свої фіксовані платежі доходами. Банки значною мірою будують свою кредитну політику, зважаючи на фінансову стійкість підприємства. Фінансові експерти використовують ці показники для порівняння відносних переваг різних підприємств.

Аналіз може виконуватися як управлінським персоналом самого підприємства, так і будь-яким зовнішнім аналітиком. Внутрішній аналіз проводиться робітниками даного підприємства.

Зовнішній аналіз проводиться аналітиками, що є сторонніми особами, і тому не мають доступу до внутрішньої інформаційної бази підприємства. Цей аналіз менш деталізований і більш формалізований. Джерелом інформації для аналізу фінансової стійкості є баланс підприємства і звіт про фінансові результати. Ця звітність є найбільш наочною і пристосованою для вирішення завдань, поставлених перед аналізом фінансової стійкості в умовах ринку.

Фінансова стійкість характеризує ступінь фінансової незалежності підприємства щодо володіння своїм майном і його використання. Основними завданнями аналізу фінансової стійкості підприємства є цей ступінь незалежності оцінити за різними критеріями:

- рівнем покриття матеріальних обігових коштів стабільними джерелами фінансування;
- платоспроможністю підприємства (його потенційною спроможністю покрити термінові зобов'язання мобільними активами);

- часткою власних або стабільних джерел у сукупних джерелах фінансування;
- показати результати основної діяльності.

Об'єктом дослідження є управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування» періодом за 2016-2018рр.

Предметом дослідження є аналіз методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад фінансової стійкості страховика та методів її забезпечення, аналіз методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення. Реалізація поставленої мети зумовила вирішення таких завдань:

- дослідити етимологію поняття «фінансова стійкість страховика»;
- класифікувати та охарактеризувати основні фактори забезпечення фінансової стійкості страхової компанії;
- проаналізувати методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості страховика на прикладі ПрАТ «СК «АХА Страхування»;
- виявити основні проблеми та недоліки в методології оцінювання фінансової стійкості страхових компаній в Україні;
- розробити пропозиції щодо вирішення окреслених проблем, використовуючи міжнародний досвід.

Інформаційною базою наукової роботи є законодавчі та нормативні акти з питань страхової діяльності, офіційні статистичні матеріали, дані звітності ПрАТ «СК «АХА Страхування», наукові праці вітчизняних вчених, матеріали науко-практичних конференцій та ресурси мережі Інтернет. Наукова робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі надається загальна характеристика сутності поняття «фінансова стійкість страховика», а також класифікуються фактори, що на неї впливають. У другому розділі здійснюється аналіз фінансової

стійкості ПрАТ «СК «АХА Страхування». Третій розділ присвячений виявленню сучасних проблем в оцінці фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній та розробці рекомендацій щодо шляхів її удосконалення.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у побудові моделі оптимізації фінансової стійкості підприємства з застосуванням методу кореляційно-регресійного аналізу.

Практичне значення мають запропоновані рекомендації щодо організації та вдосконалення управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування».

Основні положення і результати дослідження були апробовані на науково-практичній конференції. За матеріалами дослідження було опубліковано статтю у збірник наукових праць студентів та аспірантів «Нова економіка».

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

1.1 Управління фінансовою стійкістю як якісна характеристика функціонування страхової компанії

На сучасному етапі складно уявити інституційну структуру економіки розвиненої країни без страхових компаній, які виступають головними учасниками фінансового ринку. Особливість діяльності страховиків – отримання «плати наперед» за фінансові послуги – визначає необхідність наявності певних гарантій зі сторони страховика перед своїми клієнтами: страхувальниками, вигодонабувачами та застрахованими особами. При цьому, враховуючи тісну взаємодію страховиків через механізми співстрахування та перестрахування, погіршення фінансової стійкості однієї компанії може спровокувати шквал неплатежів з боку решти страховиків та інших учасників страхових відносин, генеруючи «ланцюг неплатежів». За своєю сутністю механізм страхування передбачає за визначену плату перенесення ризику зі страхувальника на страхову компанію з метою забезпечення надійного захисту для клієнта. За відсутності об'єктивних гарантій спроможності страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями страхування втрачає будь-який сенс [57].

В доробках українських науковців можна ідентифікувати наявність двох понять: «фінансова стійкість страховика» та «фінансова надійність СК», що призводить до неточності в трактуванні результатів роботи фінансової інституції. В даній роботі ми будемо притримуватися підходу щодо використання термінів «фінансова стійкість» та «фінансова надійність» як таких, що мають однакове значення і є взаємозамінними. Дане рішення опирається на іноземний досвід, адже в англійській фаховій літературі використовується єдиний термін «financial strength of insurance companies», що і означає фінансова стійкість, надійність страхової компанії. Варто зауважити,

що в фаховій літературі трактування фінансової стійкості розглядається з різних кутів зору. Панівною думкою серед вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: Н.Н. Мурини, А.О. Роговської, Б.Ю. Сербіновського, А.В. Палкіна, В.А. Сухова, Л.В. Шірінян – залишається трактування терміну через здатність страхової компанії виконувати взяті на себе зобов'язання перед клієнтами, якими не обов'язково є страхувальники. З другого боку, досить відомим є визначення фінансової стійкості через забезпечення платоспроможності компанії. Цієї думки притримуються у своїх роботах В.Д. Базилевич[3], І.С. Іванюк, Л.О. Орланюк-Малицька[44]. Крім того, можна виділити підхід, що висвітлює фінансово стійку компанію, як таку, в якій доходи перевищують витрати (М.М. Александрова, О.А. Гвозденко, Л.М. Горбач, О.Д. Заруба)[33]. В даній роботі під терміном «фінансова стійкість страховика» ми будемо розуміти найбільш загальне визначення – здатність страхової компанії виконати взяті на себе зобов'язання при дії деструктивних чинників. [25]

Особливість діяльності страховика визначає своєрідність страхового процесу, на вході та на виході якого перебувають гроші, які лише на деякий час затримуються у страхової компанії, і які сплачуються страхувальником наперед [16].

Наведена вище особливість (тобто плата наперед) потребує певних гарантій щодо здатності страховика нести відповідальність за свої зобов'язання перед страхувальниками.

Однією із гарантій є фінансова надійність страховика, яка пов'язана з його тарифною, фінансовою, інвестиційною і перестраховальною політикою.

Фінансова надійність характеризує здатність страхової компанії виконувати прийняті страхові зобов'язання за договорами страхування і перестраховування. Для неї характерні певні ознаки (Рис 1.1).

Платоспроможність страхової компанії – здатність страхової компанії виконати свої зобов'язання. Зобов'язання страховика складаються із двох груп:

1) зовнішні зобов'язання – зобов'язання перед страхувальниками, фінансовими установами, перестраховиками, бюджетом;

2) внутрішні зобов'язання – це зобов'язання перед засновниками, представництвами та філіями, співробітниками.

Рис 1.1 – Ознаки фінансової стійкості(надійності) страховика

Фінансова надійність (стійкість) забезпечується такими чинниками (рис 1.2):

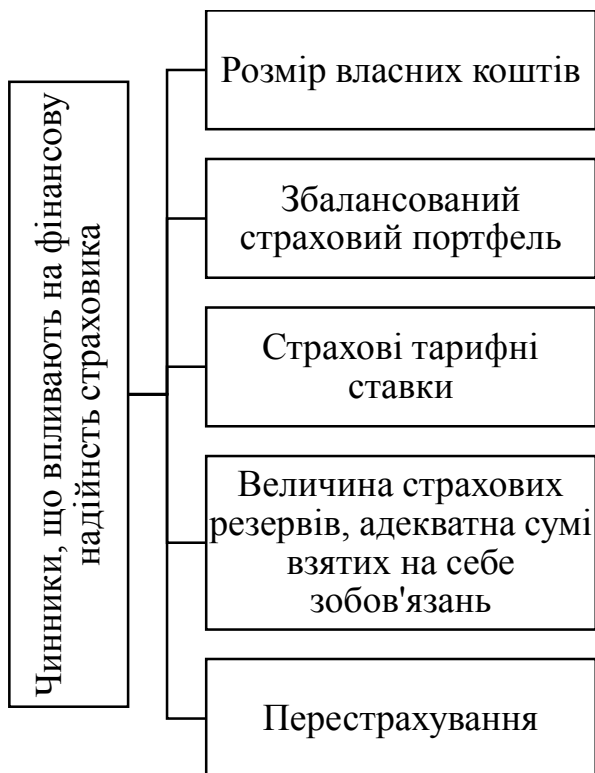

Рис 1.2 – Чинники, що впливають на фінансову надійність страховика

Основною складовою зовнішніх зобов'язань є страхові зобов'язання, які забезпечуються за рахунок двох основних джерел – страхових резервів, які мають бути адекватними взятим зобов'язанням, і власних вільних коштів. Досвід закордонних страховиків показує, що страховика можна вважати платоспроможним у тому випадку, коли власні кошти перевищують зовнішні зобов'язання [13].

До власних коштів страховика належать: статутний капітал, вільні резерви, які формуються за рахунок прибутку, резерви, які не пов'язані зі зобов'язаннями, а також нерозподілений прибуток (Рис 1.3).

Рис 1.3 – Джерела коштів страховика

Власні кошти страховика утворюють запас (маржу) платоспроможності.

Деякі науковці виділяють також додаткові способи досягнення фінансової стійкості страхової компанії.[2] Систематизацію різних підходів щодо умов фінансової стійкості можна зобразити у вигляді Рис 1.4.

Рис 1.4 – Умови забезпечення фінансової стійкості страховика

Розгляньмо детальніше кожен із способів забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. Обсяг власних коштів – це обсяг статутного фонду і запасних фондів, себто обсяг коштів страховика, що вільні від зобов'язань, які прийняті страховиком за діючими договорами страхування. Власні кошти потрібні, оскільки страхування використовує принцип розкладки шкоди у часі між усіма страхувальниками. При цьому потрібно формування запасних фондів за рахунок частини отриманого прибутку або невикористаної у сприятливі роки частини сумарно отриманих страхових премій. Запасні фонди витратимуться у роки з підвищеною збитковістю або

коли виникають катастрофічні збитки. Власні кошти страховика складаються із залучених коштів, страхових резервів та власних коштів. Власні кошти страховика утворюють запас платоспроможності. Існують законодавчі вимоги до власних коштів страховика, які мають бути сформовані за рахунок вкладів засновників та прибутку. Зареєстрований фонд – це головний елемент функціонування будь-якого суб'єкта господарської діяльності незалежно від форми власності. Він є сумою вкладів засновників для забезпечення життєдіяльності компанії. Порядок формування статутного фонду регулюється чинним законодавством і статутними документами.[32] Законодавство визначає такі вимоги до зареєстрованого фонду страхової компанії, що подано на Рис 1.5.

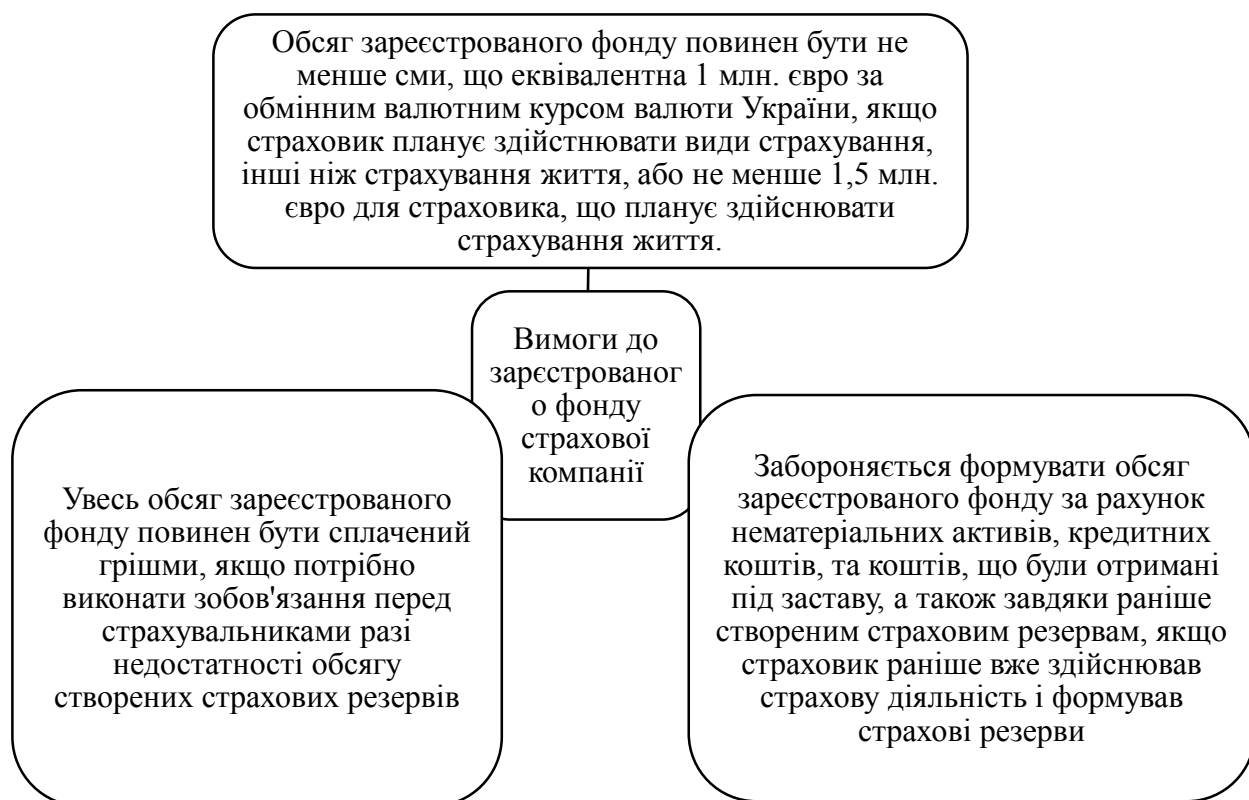

Рис 1.5 – Головні вимоги до зареєстрованого фонду страхової компанії

Страховик у ході діяльності повинен мати не тільки статутний фонд, а й значний обсяг власних коштів, вільних від зобов'язань. Такими коштами є гарантійний фонд та вільні резерви. Гарантійний фонд створюється

страховиком із чистого прибутку. До нього належать спеціальні та резервні фонди, а також сума нерозподіленого прибутку. Вільні резерви – це частка власних коштів страховика, яка резервується з метою додаткового забезпечення фінансової надійності [9]. Особливості тимчасової розкладки шкоди для ризикових видів страхування і накопичення страхових сум у довгострокових видах особистого страхування життя та пенсії визначають для типи гарантійних фондів: спеціальні та резервні фонди. Такі фонди, у свою чергу, можуть формуватися за видами і галузями страхування в цілому, за кожним видом страхування окремо або за групами видів страхування – як вирішить страховик.

Перший варіант дає змогу гнучкішого перерозподілу коштів, другий – відповідає вимога дотримання еквівалентності взаємовідносин страховика і страхувальника, проте не дозволяє перерозподіляти кошти між страхувальниками за конкретними видами страхування. Чим вище ймовірність того, що створена страховиком система страхових фондів виявиться прийнятною для виконання ним своїх страхових зобов'язань, тим вища фінансова стійкість страховика. Відтак, особливості спрямування коштів, які пов'язані з формуванням і використанням страхових резервних фондів, безпосередньо зумовлені ризиковим характером обігу грошей у страховика. Фінансова надійність страховика залежить від правильного розрахунку тарифних ставок, які є ціною за страхову послугу. Цей розрахунок не може бути зроблений без урахування збитковості страхової суми страховиком [6].

Виходячи з обсягу та рівномірності розподілу ризику, частоти настання страхових випадків, обсягу доходу компанії на основі статистичних даних за кілька років страховиком розраховується тарифна ставка. Особа, яка, маючи відповідну фахову підготовку, за допомогою методів математичної статистики обчислює страхові тарифи і на яку покладається відповідальність за те, щоб страхові фонди уможливілювали виконання компаніями своїх зобов'язань за виданими полісами, називається – актуарій [26]. Законом «Про страхування» (ст. 29) [22] встановлена норма, згідно з якою страховикові дозволе но обсяг

власного утримання ризику в межах не більше 10 % від суми сплаченого статутного фонду і сформованих страхових резервів. Усі перевищення встановленої межі відповідальності повинні обов'язково перестраховуватись страховиком в інших страховині. [37].

Значний вплив на фінансову надійність має правильний розрахунок тарифних ставок та збалансованість страхового портфеля, які відображають реальну ціну ризику з урахуванням збитковості страхової суми на підставі сформованого страхового портфеля та статистичних даних про настання страхових подій за декілька років [34].

Страховий портфель характеризується:

- характером прийнятих на страхування ризиків та очікуваною ймовірністю їх настання;
- розміром сукупної страхової суми;
- кількістю укладених договорів страхування;
- кількістю чинних страхових договорів;
- кількістю застрахованих об'єктів;
- строком дії договорів;
- розміром страхових сум.

З метою забезпечення платоспроможності страхова компанія повинна прагнути до створення стабільного страхового портфеля шляхом укладання якомога більшої кількості договорів з найбільшою відповідальністю за кожним ризиком [30].

Достатність страхових резервів ураховує: вид страхування, строк дії договору, рівномірність розподілу ризику.

Розміщення страхових резервів та тимчасових вільних коштів враховує характер розподілу ризику, строк страхування, обсяг акумульованих коштів, необхідність в інвестиційному доході.

Перестраховування – процедура задоволення потреби страховика у підвищенні його фінансової усталеності, коли виконуються страхові операції в умовах ризикового характеру кругообігу фінансових коштів, яка

реалізується через розширення принципу розподілу в просторі й часі завданої шкоди між кількома страховиками. Передаючи частину взятого на себе ризику іншим страховикам, перший страховик продовжує відповідати перед його страхувальником в обсязі всього прийнятого ним ризику, проте при цьому набуває право вимоги до його перестраховальників в обсязі перестрахованих у них ризиків. Перестраховування є реальним інструментом формування оптимального страхового портфеля, що істотно підвищує фінансову стабільність страховика. Перестраховування враховує вартість об'єкта страхування, незбалансованість страхового портфеля, коливання результатів діяльності страховика з метою передачі частки ризику партнераві та власного утримання зобов'язань. Розмір власного утримання має бути залежним від галузі страхування, характеру ризику, ймовірності та можливого максимального розміру збитку, ступеня схильності до ризику, розміру власних коштів, а також від періоду і території покриття ризику [23].

Однак, фінансова стійкість страховика формується під впливом ризикоутворюючих факторів, які можна поділити на дві великі групи – зовнішні та внутрішні (Рис 1.6). [5]

Це пояснюється тим, що страхова компанія виступає одночасно і об'єктом, і суб'єктом економічних відносин. Зовнішні фактори – це фактори, що не залежать від діяльності страхової компанії, вони є наслідком впливу зовнішнього середовища, а тому вважаються некерованими. Серед них зазвичай виділяють економічні, психологічні та екологічні фактори. Найсуттєвіше місце посідають економічні, що пояснюється, перш за все, масштабністю їх впливу.

Рис 1.6 – Чинники фінансової надійності страхової компанії

Одним із потужних факторів цієї групи є інфляція. На фінансову стійкість страховиків інфляція здійснює вплив, в першу чергу, через:

1. Зміну розміру витрат на ведення справи, що спонукає їх збільшувати ціну на пропоновані страхові послуги, що автоматично зменшує попит на них;
2. Скорочення величини платоспроможного попиту і, відповідно, кількості потенційних клієнтів, внаслідок знецінення їх доходів;
3. Зміну вартості активів, резервів, статутного капіталу, що загрожує страховику втратою фінансової стійкості.

Наступним важливим фактором цієї групи виступає кон'юнктура ринку, що є станом економіки загалом. Успіх страхової діяльності залежить від адекватної оцінки страховиком кон'юнктури страхового ринку, на яку здійснюють вплив інші фактори: екологічні проблеми, політична ситуація в державі, рівень монополізації, державне регулювання економіки, тарифна політика, можливості залучення капіталу та ін. Фіскальна політика держави впливає на фінансову стійкість страхових компаній через податкові важелі (об'єкт оподаткування, ставки податків, пільги при оподаткуванні, штрафні санкції) [15]. Монетарна політика відповідає за економічне зростання, стабільність цін, стан платіжного балансу країни, визначаючи при цьому рівень процентних ставок, обсяг грошової маси, коливання валютного курсу, що впливає як на операційну, так і на фінансову й інвестиційну діяльність страховика [12]. Промислово-технічний та інтелектуальний потенціал є основою зростання не тільки економіки загалом, а також й розвитку окремих її сфер. Вони визначають специфіку, якість, структуру та обсяг страхового продукту, формуючи при цьому його конкурентоспроможність і, відповідно, успішність страховика на страховому ринку [19].

Дія психологічних факторів проявляється через ставлення суспільства до тієї чи іншої страхової компанії і страхових послуг взагалі. Це є результатом професійності учасників страхових відносин, схильності населення до споживання та накопичення, наявності негативного досвіду фінансового шахрайства на страховому ринку. Все це впливає на рівень попиту населення на страхові продукти, а, отже, і на рівень його надходжень. Екологічні фактори впливають на фінансовий стан страховика неоднозначно. З одного боку, у зв'язку з наявністю багатьох невирішених екологічних питань та низьким рівнем екологічної безпеки в державі, приймати на страхування екологічні ризики можуть собі дозволити лише великі страхові компанії з використанням системи перестраховування. Проте, з іншого – екологічні ризики породжують потребу у відповідних страхових продуктах з боку як юридичних, так і фізичних осіб, що позитивно впливає на результати діяльності страховика [14].

На відміну від зовнішніх, внутрішні фактори залежать від ефективності діяльності самої страхової компанії, і поділяються на фінансові та нефінансові. Більш вагомими є все ж таки фінансові фактори, одним з яких виступає розмір власного капіталу страховика. Адаже на початковому етапі функціонування, коли страховою компанією ще не сформовані достатні страхові резерви, статутний капітал виступає джерелом для виконання зобов'язань за договорами страхування.

Основою фінансової стійкості кожного страховика і страхового ринку загалом виступають страхові резерви, які повинні формуватися в достатньому обсязі, щоб забезпечити здатність страховика відповідати за прийнятими на себе зобов'язаннями, враховуючи при цьому вид страхування, термін дії договору, рівномірність розподілу ризику тощо. Це, в свою чергу, залежить від величини страхових тарифів, а тому ще одним фактором впливу є тарифна політика страховика. На нашу думку, до найбільш дієвих факторів фінансової стійкості належить перестраховання. Наслідки реалізації масштабних, катастрофічних ризиків, що прийняті на страхування без передачі їх у перестраховання, можуть остаточно підірвати позиції будь-якої страхової компанії. А тому перестраховання є необхідною умовою забезпечення фінансової стійкості й нормальної діяльності страховика незалежно від розміру його капіталу та величини страхових резервів. Використання даного механізму страховою компанією, зазвичай, оцінюється показником незалежності від перестраховання, що обчислюється шляхом співвідношення суми чистих премій до суми валових премій за всіма полісами страхування [50].

Наступним важливим фактором, який необхідно враховувати при прийнятті управлінських рішень, є андерайтерська політика, яка пов'язана з селекцією ризиків і вибором умов страхування. З метою забезпечення фінансової стійкості страхових компаній потрібно здійснювати оцінку ступеня ризику при укладанні договору страхування, вірогідності настання страхового випадку та максимальної суми збитків. І тільки після цього доцільно приймати

рішення про можливість страхування такого об'єкта. Відсутність таких розрахунків може призвести до неспроможності страховика здійснити страхову виплату по прийнятому на страхування об'єкту (об'єктах) і, як наслідок, до втрати фінансової стійкості та банкрутства. У забезпеченні фінансової стійкості страхових компаній значну роль відіграє формування збалансованого страхового портфелю шляхом його диверсифікації як за видами страхування, так і у часі та просторі.

Наступним фактором, що здійснює суттєвий вплив на фінансову стійкість страховиків є інвестиційна політика. Наявність тимчасово вільних грошових коштів робить інвестиційні операції невід'ємною частиною страхового бізнесу, що приносить прибуток. Одночасно діяльність страховиків залежить від тенденцій на грошовому та фінансовому ринках. Тому, страховики ризикують понести величезні збитки пов'язані з цією діяльністю, а у деяких випадках взагалі втратити частину активів. Тому, з метою забезпечення фінансової стійкості страхових компаній вітчизняним законодавством передбачено напрямки та обсяг інвестування коштів страхових резервів у активи. Велике значення для фінансової стійкості страхових компаній має величина і структура витрат, які впливають на собівартість страхових послуг [58]. Якщо промислове підприємство одержує певний дохід за реалізований товар і несе певні витрати, пов'язані з його продажем, то страховик, беручи на себе відповідальність за договором страхування, лише орієнтовно знає скільки це йому коштуватиме.

Отже, прогнозувати розмір витрат страховики можуть лише з деяким ступенем ймовірності. Для забезпечення фінансової стійкості вони повинні також оптимізувати їх розмір. Це не означає, що витрати потрібно мінімізувати за будь-яку ціну. Страховик має здійснювати виплати в повній мірі відповідно до своїх зобов'язань, паралельно фінансуючи заходи з попередження настання страхових випадків, що в свою чергу призведе до зменшення сум страхових відшкодувань, а отже сприятиме збільшенню прибутку страховика.

На вітчизняному страховому ринку діє значна кількість страхових компаній і саме від ефективної маркетингової політики залежить рівень їх конкурентоспроможності. Кадрова політика є складним фактором групи управлінських факторів, що впливає на фінансову стійкість страховика через систему мотивації праці та систему підвищення кваліфікації правників.

Важливим чинником впливу є і організаційна структура страхової компанії. Наявність філій у страхової компанії сприяє наближенню до клієнта, а також територіальному розкладанню збитків, що сприяє формуванню більш якісного страхового портфеля. Крім цього, головна страхова компанія отримує можливість краще маневрувати фінансовими ресурсами, оскільки кошти філій включаються в обіг головної компанії. Проведене дослідження дозволило на основі системного підходу визначити основні фактори, що впливають на фінансову стійкість страхових компаній. Кожний з яких може стати домінуючим і вивести діяльність компанії на новий рівень розвитку або навпаки, привести її до втрати фінансової стійкості, і, як наслідок, до банкрутства [62].

1.2 Методи аналізу та оцінки фінансової стійкості страхової компанії

Страховий ринок користується низькою довірою через нестабільні умови ведення бізнесу, незахищеність права власності та низький рівень корпоративного управління. Крім того, подолання негативного ставлення до сектору стримують наявність таких чинників:

1. Існування на ринку фінансових установ, які не виконують та не мають на меті виконувати функції фінансового посередництва і створюють суттєві системні ризики для сектору;
2. Недостатній рівень або повна відсутність гарантій прав захисту інтересів споживачів фінансових послуг;

3. Дія жорстких адміністративних заходів;
4. Відсутність належної інфраструктури ринку капіталу, у тому числі фондового ринку;
5. Неефективне податкове законодавство в частині оподаткування інвестиційних доходів та учасників фінансового сектору;
6. Низька фінансова грамотність населення;
7. Низька ефективність нагляду за фінансовими установами, що не дає можливості вчасно попередити розвиток ризиків;
8. Обмеженість повноважень та незалежності регулятора для вжиття заходів впливу на учасників фінансового сектору;
9. Нерозвиненість саморегулювальних організацій фінансового сектору.

Вищенаведені фактори чинять негативний вплив на стійкість страхового сектору в цілому та страхових компаній зокрема. В цілому можна розглядати стійкість страховика як здатність підтримувати основні характеристики на стабільному рівні в умовах коливань ринку, адекватно протистояти впливу зовнішніх факторів і забезпечувати довгострокову динамічну рівновагу. Отже, фінансова стійкість страховика передбачає в першу чергу здатність виконувати прийняті на себе зобов'язання за договорами страхування не залежно від зовнішніх та внутрішніх чинників та факторів економічної кон'юнктури.

В сучасних динамічних умовах функціонування економічних суб'єктів управління процесом досягнення фінансової стійкості страховика багато в чому залежить від якості та повноти інформації щодо його фінансового стану, яка втілюється у певних показниках. Показники фінансової стійкості страхового фонду, страхових операцій та показник платоспроможності страхової компанії, безперечно, відіграє ключову роль в оцінці її фінансового стану. Проте на підставі цих показників неможливо достовірно оцінити фінансовий стан страховика та його фінансову стійкість. Потрібна низка відповідних показників, яка має бути:

1. Достатньо повною (враховувати всю різноманітність внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на діяльність страхової організації);
2. Не перевантаженою (показники не повинні дублювати один одного); дієвою (щоб її можна було ефективно застосовувати в аналізі фінансової стійкості страховиків);
3. Необхідною та достатньою.

Побудова системи показників фінансової стійкості вітчизняних страховиків перебуває під значним впливом досвіду країн із розвиненими страховими ринками, де подібні показники використовуються вже десятки років. Останнім часом з'явилося достатньо публікацій із викладенням зарубіжного досвіду, описом окремих показників та методів їх обчислення. Методикам оцінки фінансової стійкості страховиків присвячені роботи таких вітчизняних та зарубіжних вчених як М.М.Александрова, В.Д.Базилевич, В.Д.Бігдаш, О.О.Гаманкова, Н.М.Внукова, О.В.Козьменко, М.В.Мних, Л.А.Орланюк-Малицька, В.М.Олійник, С.С.Осадець, С.Томас, В.В.Шахов, Л.В.Шірінян, Я.П.Шумелда, Д.Д.Хемптон, Р.Блейзер та інші [39,40].

Поряд з цим узагальнення напрацювань за зазначеною проблематикою та отримані наукові результати свідчать про відсутність єдиної думки щодо складу показників оцінки фінансової стійкості страховиків та методів їх розрахунку. Також слід відзначити відсутність у більшості робіт рекомендацій щодо нормативних значень показників, за допомогою яких є доцільним визначення рівня фінансової стійкості страхової компанії [70].

Отже, метою є оцінка фінансової стійкості страховика на основі показників тестів раннього попередження засобами табличного процесору MS Excel. Завданнями реалізації поставленої мети є систематизація груп показників оцінки фінансової стійкості страховика, визначення діапазону їх значень та коригувальних коефіцієнтів, а також розробка алгоритму розрахунку даних показників засобами табличного процесору MS Excel для визначення рівня фінансової стійкості страхової компанії.

Слід зазначити, що у зв'язку із тим, що в різних країнах одні й ті ж самі показники досить часто використовуються під неоднаковими назвами, а також у зв'язку із особливими труднощами, пов'язаними із перекладом, у практиці вітчизняного страхового ринку використовувати зарубіжні підходи іноді досить проблематично. Вони потребують обережної та професійної адаптації до офіційної термінології, застосованої у національній фінансовій звітності, запровадженій Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України», у Національних положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, у спеціалізованій фінансовій звітності страховиків [37]. Наприклад використання такої системи показників можна навести методику оцінки фінансового стану страховиків, яка ґрунтується, на так званих «тестах раннього попередження».

Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України «з метою стандартизації процедур здійснення аналізу фінансової надійності страховиків» своїм Розпорядженням від 17.03.2005 № 3755 затвердила Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків, які також ґрунтуються на тестах раннього попередження [53].

Відповідно до Рекомендацій здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, доходності, ліквідності і надається відповідна оцінка. Дані рекомендації було узагальнено та детально описано такими авторами як Панченко О.І., Шишкіна О.В., та Терещенко О.О. [65].

Відповідно до зазначених рекомендацій аналіз фінансового стану страховиків проводиться за допомогою аналізу відносних коефіцієнтів, їх динаміки, а також динаміки ключових абсолютних показників. Такі тести використовуються для аналізу та оцінки фінансового стану страхових організацій у багатьох західноєвропейських країнах і вважаються зручним та дієвим аналітичним інструментом.

Коефіцієнти легко обчислюються, оскільки дані, необхідні для їх розрахунку, можна знайти у фінансовій звітності страховиків і в спеціалізованій страховій звітності, яка подається до Нацфінпослуг. Це – набір

досить простих критеріїв (показників), що дозволяють оцінити в комплексі фінансовий стан страхової компанії. Дослідження стійкості страхової компанії зводиться до аналізу звітності на предмет достатності власного капіталу страхової компанії, її платоспроможності та ліквідності балансу, тобто до оцінки фінансового стану страховика. Більшість характеристик фінансового стану, що вживаються в науковій літературі, можуть розглядатися як окремі аспекти (показники) фінансової стійкості. Універсальним можна вважати підхід, за яким фінансова стійкість страховика характеризується такими ознаками фінансового стану:

1) високою платоспроможністю, тобто здатністю вчасно розраховуватися за своїми зобов'язаннями;

2) високою ліквідністю балансу, тобто достатнім рівнем покриття залучених пасивів активами;

3) високою рентабельністю, тобто значною прибутковістю, яка забезпечує необхідний розвиток підприємства [31].

Разом із тим, особливості страхового бізнесу потребують включення до системи показників фінансової стійкості, поряд із вищенаведеними, низки специфічних показників, характерних лише для цієї сфери діяльності. Фінансовий стан є результатом фінансової політики страховика і визначається всією сукупністю фінансово-господарських факторів страхової організації [69]. При цьому спостерігається наступна послідовність:

Фінансовий стан = Фінансова (не)стійкість →
→ (Не)Платоспроможність → (Не)Ліквідність
→ Фінансовий результат → (Не)Рентабельність →
→ Фінансова (не)стійкість = Фінансовий стан

Аналіз фінансового стану страхової організації здійснюється з використанням декількох груп показників, що включають як загальні показники оцінки фінансового стану підприємств, так і специфічні, які

характеризують окремі сторони діяльності страхових організацій. Звісно, не всі показники служать безпосередньо цілями фінансового аналізу, у зв'язку з чим у багатьох випадках необхідні їх відбір і систематизація. Зокрема, показники, що характеризують фінансовий стан страхової організації, групуються за ступенем достатності, під якою розуміється необхідна їх кількість. Наприклад, німецькі аудитори в галузі страхування виділяють п'ять груп коефіцієнтів, що характеризують:

- можливість погашення поточних зобов'язань;
- оборот поточних активів;
- власний капітал;
- результати основної діяльності;
- ситуацію на ринку [67].

Вітчизняні фахівці, орієнтуючись на рекомендації міжнародної організації праці, пропонують оцінювати фінансовий стан страхової організації за такими показниками, як:

- прибутковість господарської діяльності;
- оцінка ефективності управління;
- оцінка ділової активності;
- ліквідність і ринкова стійкість [10].

Фінансова стійкість страхової компанії розглядається з таких основних позицій:

- вірогідність недостатності коштів у будь-якому періоді;
- фінансова стійкість страхового фонду;
- рентабельність всієї діяльності страхової компанії [18].

В Україні оцінка фінансового стану і надійності страхових компаній, яка б відповідала суті рейтингу, не здійснюється, за винятком періодичних ранжувань страховиків за абсолютними показниками – розміром активів, обсягом страхових премій, відшкодувань тощо. Актуальним для оцінки фінансового стану страховика є питання про вибір напрямків аналізу. Тут може бути використана вітчизняна та зарубіжна практика фінансового аналізу.

Пропонована методика фінансового аналізу страхової організації включає аналіз:

- майнового і фінансового потенціалу страховика;
- абсолютних і відносних показників фінансової стійкості страховика;
- фінансового результату як загального підсумку діяльності, оцінка ефективності страхових, інвестиційних і фінансових операцій (Рис 1.7) [70].

На фінансову стійкість страховика впливає низка внутрішніх (на які компанія може впливати та управляти ними) та зовнішніх факторів (спричинені зовнішніми процесами, на які компанія не має змоги впливати, проте повинна враховувати в процесі діяльності) (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Фактори впливу на фінансову стійкість страхової компанії

Зовнішні фактори	Внутрішні фактори
Порядок ліцензування	Загальна стратегія компанії та корпоративна культура
Порядок інвестування страхових резервів	Рівень і пріоритети фінансового менеджменту
Підходи до визначення маржі платоспроможності	Організаційна структура компанії
Регулювання перестраховальних операцій	Структура збалансованості страхового портфеля
Антимонопольне регулювання	Тарифна політика
Податкове законодавство	Обсяг власного капіталу
Регулювання страхових тарифів	Обсяги клієнтської бази та її стійкість
Ризики природних катаклізмів	Склад та рівень страхових резервів
Соціально-політична ситуація в країні	Політика перестраховування
Інфляційні процеси	Стан регіональної мережі
Рівень конкуренції на страхову ринку	Кваліфікація персоналу
Рівень страхової культури	Строк роботи на ринку та ділова репутація

Проте, страховик є неспроможним відносно того, щоб взяти до уваги всі перелічені фактори, тому стійкість страхової компанії залежить від кількості тих факторів, які вона врахувала в процесі здійснення своєї діяльності. З огляду на те, що зовнішні фактори страхова компанія не може контролювати, тому однією з пріоритетних цілей страховика повинно бути управління внутрішніми факторами, які впливають на рівень фінансової стійкості. Власний капітал страхової компанії є основою фінансової стійкості

страховика, гарантією збереження її, навіть за умови браку страхових премій та прибутку від інвестиційної діяльності, необхідних для виконання поточних та довгострокових зобов'язань.

Також важливими показниками фінансової стійкості страховика, його надійності, є платоспроможність, тарифна політика, управління страховим портфелем, прийнята система перестраховування, яка полягає у тому, що на відповідальності страховика залишаються тільки ті ризики, за якими він може виконувати зобов'язання, виходячи зі своїх фінансових можливостей [19]. Позитивний вплив показників, вказаних вище, на фінансовий стан компанії забезпечується тільки при наступних умовах:

- використання механізму перестраховування повинно бути ефективним, тобто відстежується співвідношення між досягнутими від операції ефектом і витратами на здійснення операції. Даний інструмент надає додаткову можливість управління ризиками, які впливають в межах операційної діяльності страховика;

- потрібно досягти необхідного балансу між доходами і витратами страхової організації, наприклад, за допомогою встановлення обґрунтованого та ефективного страхового тарифу. Зниження тарифу фактично завищує ефективну кількість договорів, а неправильна структура та методика визначення тарифної ставки може призвести до втрати конкурентних позицій компанії на страховому ринку в разі завищення тарифу та збільшення імовірності банкрутства – при зниженні страхової премії;

- треба створити стійкий страховий портфель, тобто досягти такої його структури, яка б забезпечувала оптимальне співвідношення між безпекою і прибутковістю. Це можливо шляхом постійного аналізу і коригування співвідношення між галузями страхування, страховими сумами та рівнями ризику об'єктів у розрізі діючих та новоукладених страхових договорів;

- варто сформувати страхові резерви з метою відшкодування витрат, які можуть понести страхувальники в результаті настання страхового випадку

за відповідним видом ризику. Таким чином, страхова компанія може розподілити відповідальність за кожним із видів страхування.

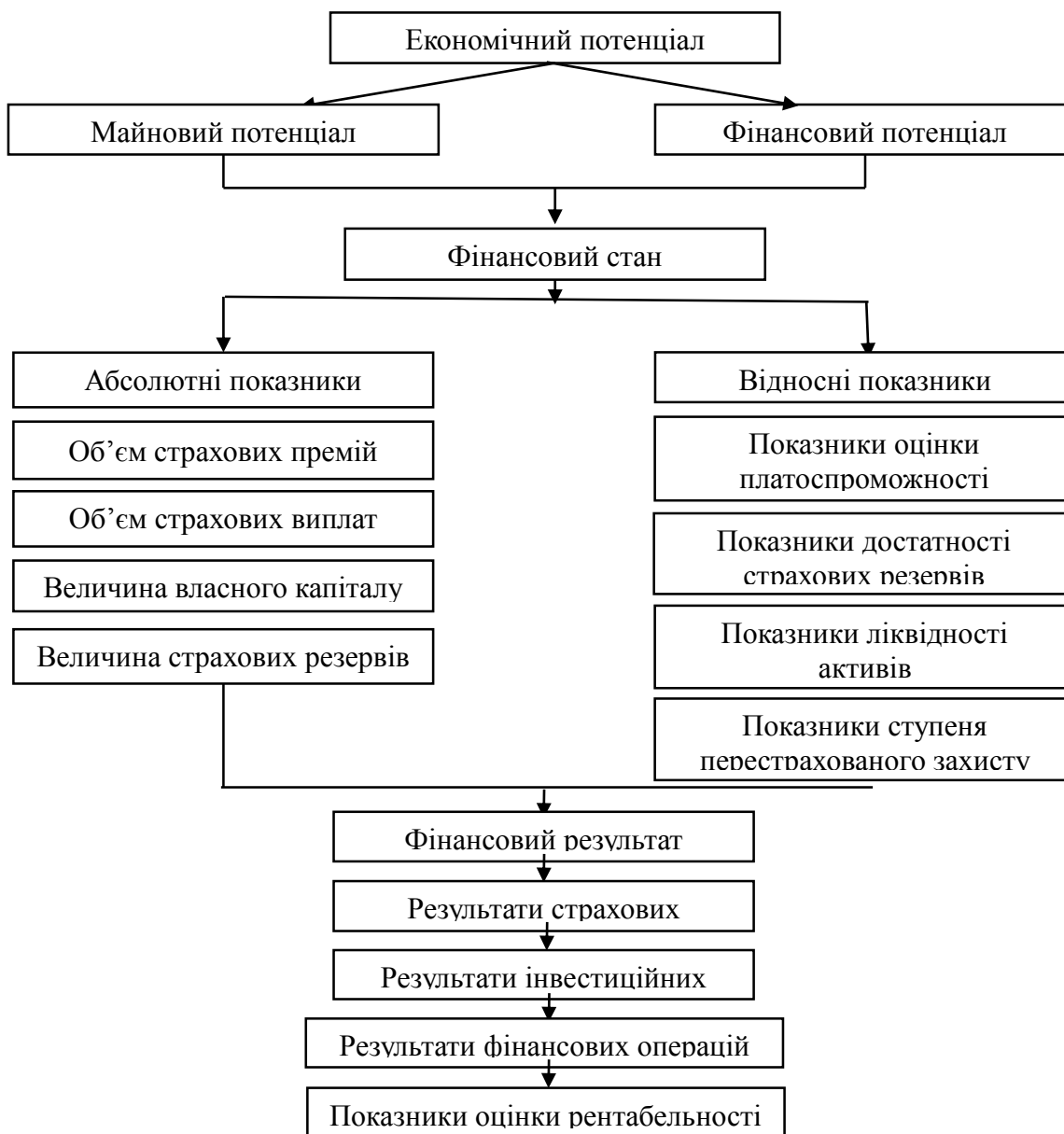

Рис 1.7 – Класифікація показників оцінки фінансового стану страхової організації.

Страхова компанія повинна врахувати якомога більше чинників впливу на її діяльність, як внутрішніх, так і зовнішніх, з метою зміцнення рівня її фінансового стану. За умови правильної оцінки своєї фінансової стійкості страховик зможе здійснювати ефективне управління власними фінансовими ресурсами, досягти належного рівня конкурентоспроможності своєї страхової

компанії, забезпечити виконання зобов'язань у повному обсязі та функціонування страхової компанії протягом тривалого періоду навіть при настанні значних за розмірами збитків [2].

Тести раннього попередження ґрунтуються на принципі порівняння фактичних фінансових показників (коефіцієнтів) діяльності страховиків із визначеними Нацфінпослуг нормативами (певний діапазон значень).

Для аналізу використовуються такі форми фінансової звітності як «Баланс», «Звіт про фінансові результати», «Звіт про рух грошових коштів», «Звіт про власний капітал», спеціалізована фінансова звітність – Звітні дані страховиків, затверджені розпорядженням Нацфінпослуг від 15.09.2005р. №4619 «Про внесення змін та доповнень до Порядку складання звітних даних страховиків».

Регуляторними органами різних країн в якості тестів раннього попередження використовуються різні набори показників. Нацфінпослуг запровадив сукупність показників, розроблених Національною асоціацією регуляторів страхового ринку США на початку 70-х років ХХ ст., що використовуються в США та Канаді. Ця сукупність передбачає всебічну оцінку фінансового стану страхової компанії за допомогою чотирнадцяти коефіцієнтів, більшість з яких визнана Нацфінпослуг як придатна для застосування в нашій країні.

Тести раннього попередження, запроваджені Нацфінпослуг, включають 11 показників, сукупні результати за якими групуються у спеціальні аналітичні таблиці і дозволяють оцінити фінансовий стан кожного конкретного страховика (табл.1.2). Ця інформація вважається інформацією з обмеженим доступом, яка не підлягає розголошенню та публікації в засобах масової інформації. Відхилення фактичних показників тестів раннього попередження від рекомендованих нормативних значень не є підставою для складання акту про порушення страховиком законодавства та застосування до нього з боку Нацфінпослуг заходів впливу.

Показники, що використовуються як тести раннього попередження, можна згрупувати у такі групи:

Група 1. Показники, що характеризують склад та структуру активів страховика та взаємозв'язок між активами та зобов'язаннями:

1. Показник дебіторської заборгованості, який показує співвідношення між дебіторською заборгованістю і чистим капіталом страховика; цей показник можна вважати таким, що якісно характеризує структуру активів страховика;

2. Показник ліквідності активів (відношення високоліквідних активів до зобов'язань), який визначає, яка частка зобов'язань страховика покривається високоліквідними активами;

3. Низьке значення цього показника означає недостатню ліквідність страхової компанії, що є дуже небезпечним з огляду на необхідність майже негайно відповідати за своїми страховими зобов'язаннями;

4. Зворотній показник платоспроможності, який показує співвідношення між загальною сумою зобов'язань і можливістю їх покриття власними активами, вільними від зобов'язань (тобто чистим капіталом).

Група 2. Показники ефективності страхової діяльності:

1. Показник ризику страхування, який уособлює співвідношення суми чистих премій і чистого капіталу. Цей показник характеризує обсяги страхової діяльності порівняно із реальними можливостями страховика відповідати за страховими зобов'язаннями власними вільними коштами;

2. Показник обсягів страхування (андерайтингу), який показує співвідношення між витратами страхової компанії на відшкодування збитків (включаючи страхові виплати), і сумою чистих зароблених премій. Цей показник можна вважати показником ефективності страхової діяльності, він є дуже схожим на показник, який у вітчизняній практиці має назву «рівень виплат» і розраховується як відношення страхових виплат до страхових премій;

Таблиця 1.2 – Показники тестів раннього попередження та методи їх розрахунку

№ з/п	Показник	Метод розрахунку	Формула
1	2	3	4
1	Показник дебіторської заборгованості	$\text{ПДЗ} = 100\% * (\text{Дебіторська заборгованість}) / (\text{Капітал})$	$100 * (\Phi 1050 + 160 + 170 + 180 + 190 + 200 + 210 + 060) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$
2	Показник ліквідності активів	$\text{ПЛА} = 100\% * (\text{Високоліквідні активи}) / (\text{Зобов'язання})$	$100 * (\Phi 1\ 230 + 240) / (\Phi 1\ 430 + 480 + 620 + 630)$
3	Показник ризику страхування	$\text{ПРС} = 100\% * (\text{Сума чистих премій за всіма полісами}) / (\text{Капітал})$	<p>Життя: $100 * (\text{P1}\ 080 - 090) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$</p> <p>Не життя: $100 * (\text{P1}\ 010 - 020) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$</p>
4	Зворотний показник платоспроможності	$\text{ЗПП} = 100 * (\text{Загальна сума зобов'язань}) / (\text{Капітал})$	$100 * (\Phi 1\ 430 + 480 + 620 + 630) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$
5	Показник доходності	$\text{ПД} = 100 * (\text{Чистий прибуток}) / (\text{Капітал})$	$100 * (\Phi 2: 220 \text{ (або 225)}) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)$
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу)	$\text{ПА} = 100 * (\text{Виплати і витрати}) / (\text{Сума чистих зароблених премій})$	<p>Не життя: $100 * (\text{P1}\ 240 + 320 + 330 + \text{P3(K)070} - \text{P3(П)070} + \text{P4(K)070} - \text{P4(П)070}) / \text{P1}\ 070$</p>
7	Показник змін у капіталі	$\text{ПЗК} = 100 * (\text{Капітал (t)}) / (\text{Капітал (t-1)}) - 1$	$100 * ((\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)(\text{K}) / (\Phi 1\ 280 - 010 - 430 - 480 - 620 - 630)(\text{П}) - 1)$
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами	$\text{ПЗЧП} = 100 * ((\text{Сума чистих премій (t)}) / (\text{Сума чистих премій (t-1)}) - 1)$	<p>Життя: $100 * (\text{P1(П)}\ (080 - 090) / \text{P1(K)}\ (080 - 090) - 1)$</p> <p>Не життя: $100 * (\text{P1(П)}\ (010 - 020) / \text{P1(K)}\ (010 - 020) - 1)$</p>
9	Показник незалежності від перестраховування	$\text{ПНП} = 100 * (\text{Чиста сума премій по всіх полісах}) / (\text{Валова сума премій по всіх полісах})$	<p>Життя: $100 * \text{P1}\ (080 - 090) / \text{P1}\ 080$</p> <p>Не життя: $100 * \text{P1}\ (010 - 020) / \text{P1}\ 010$</p>

	1	2	3
10	Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	ПВРК = 100% * (Чисті страхові резерви) / (Капітал)	Не життя: 100*(Ф1 415-416)/ (Ф1 280-010-430-480-620-630)
11	Показник доходності інвестицій	ПДІ = 100% * (Прибуток від фінансової діяльності) / (Середній обсяг фінансових інвестицій протягом року)	200*Ф2 (110+120+130-140-150-160) / Ф1(040(П)+045(П) + 220(П) + 040(К)+ 045(К)+220(К))

3. Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами, який відображає темпи приросту величини чистих премій страховика протягом року;

4. Показник незалежності від перестраховування, який показує співвідношення між сумою чистих премій за всіма страховими полісами і сумою валових премій за цими ж страховими полісами. Чим більшим є цей показник, тим більш незалежною від перестраховування є страхова організація;

5. Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу, який характеризує співвідношення між страховими зобов'язаннями страховика (їх уособлюють страхові резерви) і величиною чистого капіталу страховика. Цей показник є близьким до показника «ризиків страхування».

Група 3. Показники доходності та рентабельності (ділової активності):

1. Показник доходності, який показує суму чистого прибутку на одиницю чистого капіталу страховика. Можна говорити про те, що це – показник рентабельності чистого капіталу страхової організації, він унаочнює «віддачу» власного капіталу страховика і дає зрозуміти, скільки гривень прибутку дає кожна гривня власних коштів страховика;

2. Показник змін у капіталі, який відображає темпи приросту чистого капіталу страховика протягом року, тобто свідчить про зростання ринкової вартості страхової організації;

3. Показник доходності інвестицій, який характеризує рентабельність фінансових вкладень страхової компанії і виражається співвідношенням між прибутком страховика від фінансової діяльності та середньорічним обсягом фінансових інвестицій. Фактична оцінка кожного зазначеного показника визначається шляхом порівняння розрахункового значення з відповідною шкалою значень (окремо для страховиків, що здійснюють страхування життя, та для страховиків, що здійснюють ризикове страхування) (табл. 1.3). Шкалу значень затверджено вищезазначеним Розпорядженням Нацфінпослуг.

Зрозуміло, що кожний із відзначених показників по-різному впливає на фінансову стійкість страховика. Для того, щоб відповідним чином оцінити ступінь цього впливу, методика Нацфінпослуг передбачає коригувальні коефіцієнти, які виконують вагову роль щодо фінансових показників. Загальна оцінка фінансової стійкості визначається як сума фактичних оцінок за окремими показниками, помножених на відповідні коефіцієнти (тобто, враховуючи їхню вагу).

Таблиця 1.3 – Діапазон (шкала) значень показників тестів раннього попередження для аналізу фінансових коефіцієнтів

№ з/п	Показник	Шкала	
		Не життя	Життя
	1	2	3
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	1) $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2) $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3) $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4) $100 \leq \text{ПДЗ}$	1) $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$ 2) $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$ 3) $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$ 4) $100 \leq \text{ПДЗ}$
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	1) $95 \leq \text{ПЛА}$ 2) $80 \leq \text{ПЛА} < 95$ 3) $65 \leq \text{ПЛА} < 80$ 4) $\text{ПЛА} < 65$	1) $60 \leq \text{ПЛА}$ 2) $50 \leq \text{ПЛА} < 60$ 3) $40 \leq \text{ПЛА} < 50$ 4) $\text{ПЛА} < 40$
3	Показник ризику страхування (ПРС)	1) $\text{ПРС} \leq 100$ 2) $100 < \text{ПРС} \leq 200$ 3) $200 < \text{ПРС} \leq 300$ 4) $300 < \text{ПРС}$	1) $\text{ПРС} \leq 300$ 2) $300 < \text{ПРС} \leq 400$ 3) $400 < \text{ПРС} \leq 500$ 4) $500 < \text{ПРС}$

Продовження таблиці 1.3

	1	2	3
4	Зворотний платоспроможності (ЗПП) показник	1) $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2) $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3) $50 < \text{ЗПП} \leq 75$ 4) $75 < \text{ЗПП}$, $\text{ЗПП} \leq 0$	1) $0 < \text{ЗПП} \leq 20$ 2) $20 < \text{ЗПП} \leq 50$ 3) $50 < \text{ЗПП} \leq 90$ 4) $90 < \text{ЗПП}$, $\text{ЗПП} \leq 0$
5	Показник доходності (ПД)	1) $50 < \text{ПД}$ 2) $25 < \text{ПД} \leq 50$ 3) $0 \leq \text{ПД} \leq 25$ 4) $\text{ПД} < 0$	1) $50 < \text{ПД}$ 2) $25 < \text{ПД} \leq 50$ 3) $0 \leq \text{ПД} \leq 25$ 4) $\text{ПД} < 0$
6	Показник доходності (ПД)	1) $\text{ПА} \leq 50$ 2) $50 < \text{ПА} \leq 100$ 3) $100 < \text{ПА} \leq 110$ 4) $110 < \text{ПА}$	—
7	Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)	1) $10 < \text{ПЗК}$ 2) $5 < \text{ПЗК} \leq 10$ 3) $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4) $\text{ПЗК} \leq 0$	1) $10 < \text{ПЗК}$ 2) $5 < \text{ПЗК} \leq 10$ 3) $0 < \text{ПЗК} \leq 5$ 4) $\text{ПЗК} \leq 0$
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	1) $40 \leq \text{ПЗЧП}$ 2) $33 \leq \text{ПЗЧП} < 40$ 3) $10 \leq \text{ПЗЧП} < 33$ 4) $\text{ПЗЧП} < 10$	1) $40 \leq \text{ПЗЧП}$ 2) $33 \leq \text{ПЗЧП} < 40$ 3) $10 \leq \text{ПЗЧП} < 33$ 4) $\text{ПЗЧП} < 10$
9	Показник незалежності від перестраховування (ПНП)	1) $50 \leq \text{ПЗП}$ 2) $40 \leq \text{ПЗП} < 50$ 3) $30 \leq \text{ПЗП} < 40$ 4) $\text{ПЗП} < 30$, $85 \leq \text{ПЗП}$	1) $80 \leq \text{ПЗП}$ 2) $65 \leq \text{ПЗП} < 80$ 3) $50 \leq \text{ПЗП} < 65$ 4) $\text{ПЗП} < 50$
10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	1) $0 < \text{ПВРК} \leq 50$ 2) $50 < \text{ПВРК} \leq 75$ 3) $75 < \text{ПВРК} \leq 100$ 4) $100 < \text{ПВРК}$, $\text{ПВРК} \leq 0$	—
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	1) $10 \leq \text{ПДІ}$ 2) $5 \leq \text{ПДІ} < 10$ 3) $0 \leq \text{ПДІ} < 5$ 4) $\text{ПДІ} < 0$	1) $30 \leq \text{ПДІ}$ 2) $10 \leq \text{ПДІ} < 30$ 3) $5 \leq \text{ПДІ} < 10$ 4) $\text{ПДІ} < 5$

Ця оцінка визначається по-різному для компаній, що здійснюють страхування життя і компаній, що здійснюють загальне (ризикове) страхування (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Коригувальні (вагові) коефіцієнти, що використовуються для визначення фінансової стійкості страховика

№ з/п	Показник	Коефіцієнт	
		«Не життя»	«Життя»
1	Показник дебіторської заборгованості (ПДЗ)	0,4	0,05
2	Показник ліквідності активів (ПЛА)	0,10	0,125
3	Показник ризику страхування(ПРС)	0,06	0,075
4	Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	0,18	0,225
5	Показник доходності (ПД)	0,06	0,075
6	Показник обсягів страхування (андеррайтингу) (ПА)	0,06	-
7	Показник змін у капіталі (ПЗК)	0,06	0,075
8	Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	0,06	0,075
9	Показник незалежності від перестраховання (ПНП)	0,18	0,225
10	Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	0,16	-
11	Показник доходності інвестицій (ПДІ)	0,4	0,075

Як видно з таблиці, найвагомішими показниками, які впливають на фінансову стійкість як компаній зі страхування життя, так і компаній із загального страхування, є три: зворотній показник платоспроможності, показник незалежності від перестраховання, показник ліквідності активів. Для «нелайфових» страховиків таким показником також є показник відношення чистих страхових резервів до капіталу. Решта показників характеризуються не таким значним впливом на фінансову стійкість страховика. Оцінки виставляються по 4-бальній системі в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника. На основі проведених тестів раннього попередження страховики можуть отримати такі оцінки:

1. «1» (стійка) – фінансові показники знаходяться на високому рівні;
2. «2» (задовільна) – відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на середньому рівні;
3. «3» (гранична) – фінансовий стан є задовільним, однак фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній;
4. «4» (незадовільна) – вважається неприпустимим, фінансовий стан є дуже нестабільним [8].

Відповідно до вищезазначеної системи оцінювання можна запропонувати наступну якісну шкалу оцінювання рівня фінансової стійкості страховика, яка представлена в табл. 1.5.

Таблиця 1.5 – Шкала оцінювання рівня фінансової стійкості страховика

Рівень фінансової стійкості страховика			
Кризова	Незадовільна	Нормальна	Абсолютна
$0 < \Phi C \leq 0,25$	$0,25 < \Phi C \leq 0,5$	$0,5 < \Phi C \leq 0,75$	$0,75 < \Phi C \leq 1$

Абсолютний рівень фінансової стійкості страховика свідчить про високий рівень його адаптації до зовнішніх та внутрішніх факторів нестабільного економічного середовища. Отже, у короткостроковій та середньостроковій перспективі, компанія з високою ймовірністю забезпечить своєчасне виконання поточних фінансових зобов'язань навіть в умовах суттєвих несприятливих змін макроекономічних і ринкових показників.

Нормальний рівень фінансової стійкості свідчить про те, що процес управління діяльністю страховика здійснюється ефективно, що дозволяє під впливом динамічних факторів економічного середовища зберігати можливість відтворення фінансової рівноваги та досягнення тактичних і стратегічних цілей. Отже, у середньостроковій перспективі існує висока ймовірність виконання зобов'язань за договорами страхування тільки в умовах стабільності макроекономічної та ринкової ситуації.

Незадовільний рівень фінансової стійкості свідчить про те, що спостерігається порушення фінансового стану страховика, яке супроводжується зниженням його надійності та платоспроможності. За таких умов компанія може забезпечити своєчасне виконання незначних та середніх за величиною фінансових зобов'язань, що виникають в ході страхової діяльності. При цьому існує ймовірність фінансових труднощів у разі виникнення зобов'язань, що потребують значних страхових виплат. Проте компанія має реальні можливості для відновлення фінансової стабільності та

покращення результатів діяльності за умови впровадження ефективних механізмів управління ресурсним потенціалом страховика.

Кризовий рівень фінансової стійкості свідчить про наявність значних фінансових труднощів у діяльності страховика. З даних умов компанія не забезпечує своєчасне виконання поточних фінансових зобов'язань за договорами страхування, має недопустимий рівень платоспроможності та низький рівень адаптації структур управління до зовнішніх та внутрішніх умов господарювання. В цьому випадку необхідною умовою є розробка кардинально нових стратегічних підходів до управління фінансовою стійкістю страховика [47].

Варто відмітити, що показники легко розраховуються, для їх розрахунку є вся необхідна інформація у фінансових звітах страховика. Проте обчислення такі обчислення вимагають високої уваги.

Підсумовуючи вищезазначене, слід відмітити, що показники тестів раннього попередження надають можливість достовірно оцінити фінансовий стан страховика та його фінансову стійкість.

Отже, доцільно було б запропонувати, ввести загальний доступ до результатів тестування для широкого загалу, щоб інформація підлягала розголошенню та публікації в засобах масової інформації, насамперед, для страхувальників. Для полегшення виконання розрахунків рекомендуємо використання табличного процесора з вбудованими функціями для здійснення аналізу автоматично отриманих даних [59].

З огляду на це, у подальших дослідженнях є доцільним вивчення та застосування інших варіантів інформаційно-комунікаційних технологій для оцінки фінансової стійкості страховиків з метою забезпечення зручності цього процесу; покращення стандартів розкриття інформації щодо всіх учасників фінансового ринку, зокрема і щодо страхових компаній; поступового зростання рейтингової культури на фінансовому ринку в цілому; росту довіри страхувальників до потенційних учасників страхового ринку через забезпечення публічності фінансових історій.

1.3 Умови забезпечення фінансової стійкості страхової компанії

Сутність страхового процесу полягає в забезпеченні передання ризику від страхувальника до страховика і таким чином у підвищенні стійкості підприємств-страхувальників або у збереженні добробуту фізичної особи страхувальника. Саме фінансова стійкість виступає індикатором того, чи зможе страхова компанія в майбутньому виконати свої зобов'язання. Тому основний критерій оцінки якості діяльності страхової компанії – показник фінансової стійкості.

В умовах процесу фінансової глобалізації та інтеграції стійкість страхових компаній стає одним із основних пріоритетів економічної політики держави, так як від цього залежать макроекономічна стабільність та економічне зростання в країні. У сучасних умовах ринкових відносин підвищуються вимоги до фінансової стійкості страхової компанії.

У зв'язку з цим важливим є питання забезпечення фінансової стійкості страховика як однієї з ключових умов його діяльності, а також питання щодо методів управління та підвищення його фінансової стійкості. На сьогоднішньому етапі розвитку страхового ринку України це завдання є одним із першочергових, тому що від рівня фінансової стійкості страховиків залежить їх успішне функціонування у світі економічної глобалізації та відкритості ринків. Саме посилення інтеграційних процесів та концентрації капіталу у фінансовому секторі економіки визначає необхідність більш детального дослідження проблем оцінки фінансової стійкості страхових компаній та вдосконалення методів ризик-менеджменту з урахуванням як світового досвіду, так і особливостей подальшого розвитку страхової галузі в Україні.

Поняття фінансової стійкості страхової компанії дуже комплексне і багатовимірне. Його особливістю є те, що для його інтерпретації не можна

використовувати стандартні підходи, придатні для інших підприємств. Це пов'язано зі специфікою діяльності страхових компаній, організація фінансів яких відрізняється від організації фінансів інших суб'єктів господарювання.

Незважаючи на розмаїття наукових поглядів щодо сутності, теорії і практики забезпечення фінансової стійкості страхових компаній, ці питання залишаються не достатньо вивченими. Зокрема потребують подальшого дослідження та удосконалення науково-методичні підходи щодо формування єдиного визначення категорії "фінансова стійкість страхової компанії" на законодавчому рівні, визначення факторів впливу на фінансову стійкість страховика у сучасних умовах економічної нестабільності та виявлення додаткових джерел та методів підтримання належного рівня фінансового стійкості страхової компанії для забезпечення належного їх функціонування на ринку фінансових послуг в Україні.

Маючи повну господарську відокремленість в умовах ринку, страхові компанії самостійно будують свою фінансову-економічну політику й концепцію розвитку, самостійно розробляють та пропонують на ринку нові страхові продукти, встановлюють і регулюють ціни на страхові послуги, проводять операції з тимчасово вільними коштами на фінансовому ринку, розраховуються з клієнтами по виплатах страхових сум та відшкодувань, з бюджетом і позабюджетними фондами, проводять взаєморозрахунки з партнерами із співстрахування й перестрахування, проводять внутрішньогосподарські розрахунки із співробітниками по зарплатні та інших виплатах, розробляють внутрішні фінансові механізми, що сприяють підвищенню результативності роботи компанії, проводять розрахунки із зовнішніми контрагентами. Для здійснення цієї діяльності страховик має право самостійно визначати системи й методи поширення продуктів страхування на ринку, тобто безпосередньо впливати на динаміку і структуру обсягу страхових премій – основну частину фінансових ресурсів страхової організації, самостійно розпоряджатись прибутком, формувати та використовувати фонди, що безпосередньо пов'язані із страховим процесом, і

фонди споживчого призначення й самостійно визначати джерела збільшення власних коштів та шляхи їх мобілізації.

Особливе значення фінансової стійкості страхових компаній для економіки в цілому зумовлено низкою причин:

1) розвиток страхового сектора в системі фінансових відносин на макрорівні сприяє стабілізації економічних відносин і забезпеченню соціальної стійкості суспільства;

2) зміцнення фінансової стійкості страхових компаній сприятливо впливає на ринкові відносини на макроекономічному рівні загалом;

3) страхові компанії суттєво впливають на ринок інвестицій, позаяк є надійним джерелом формування фінансового капіталу.

Дехто з авторів дає визначення фінансової стійкості на підставі законодавчих норм. У Законі України "Про страхування" сам термін "фінансова стійкість" є невизначеним [22]. Але законодавчо встановлено, що виконання обов'язків страховика з виплат за зобов'язаннями має забезпечуватися трьома умовами платоспроможності:

1) наявністю сплаченого статутного фонду і гарантійного фонду страховика;

2) створенням страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат;

3) перевищенням фактичного запасу платоспроможності над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності.

Взагалі можна виділити два основні підходи до визначення даної категорії. Так, Заруба О.Д., Рейтман Л. І., Александрова М.М. вважають, що фінансова стійкість страховика визначається постійною збалансованістю або перевищенням доходів отриманих страховою компанією над її витратами в межах всього страхового фонду [1]. Такі науковці, як Базилевич В.Д., Бігдаш В.Д., Осадець С.С., Мурашко О. В. та інші характеризують фінансову стійкість страховика як здатність виконувати взяті на себе зобов'язання згідно з договорами страхування і перестраховування за умови можливого настання несприятливих подій, в екстремальних ситуаціях та у разі зміни економічної

кон'юнктури [41]. Крім того, частина дослідників, зокрема Федорова Т.А., Орланюк-Малицька Л.А., Шірінян Л.В., Барановський О.І., Єрмошенко А. М., уточнюють дане визначення в розрізі умов забезпечення виконання зобов'язань страховика (кількісний і якісний стан фінансових ресурсів або потоків) та необхідності страхової компанії протистояти змінам внутрішнього і зовнішнього середовища і, відповідно, забезпечувати ефективну діяльність та розвиток організації. Третя група науковців, таких як Сербіновський Б. Ю., Іванюк І. С., Ткаченко Н. В., намагається поєднати два вищенаведені підходи та сформувані цілісне визначення фінансової стійкості страховика [66].

Проте, поняття «фінансова стійкість» є дещо ширшим, ніж поняття «платоспроможність», тому крім умов, визначених законодавством, в економічній літературі існує значно більший перелік джерел, на яких ґрунтується фінансова стійкість страхових компаній. На практиці, окрім дотримання законодавчих вимог, фінансова стійкість страховика ґрунтується на наступних джерелах:

- достатній обсяг власного капіталу;
- об ґрунтована тарифна політика;
- збалансований страховий портфель;
- достатній обсяг страхових резервів;
- перестраховування.

Основа фінансової стійкості страховика закладається ще при його заснуванні. На цьому етапі головним є розмір і структура статутного капіталу. Він необхідний для початку діяльності, так як в перший час у страхової компанії немає інших засобів, крім статутного капіталу, для виконання зобов'язань за договорами страхування, а надходження страхових внесків на цьому етапі є незначними. Як в Україні, так і за кордоном статутний капітал формується в порядку і розмірах, визначених чинним законодавством та установчими документами. Власні кошти страховика формуються за рахунок внесків засновників, за рахунок прибутку, отриманого в результаті діяльності, та доходів від інвестування коштів, а також шляхом додаткової емісії акцій.

Власний капітал складається зі статутного капіталу, додаткового капіталу, резервного капіталу та нерозподіленого прибутку (Рис 1.8)

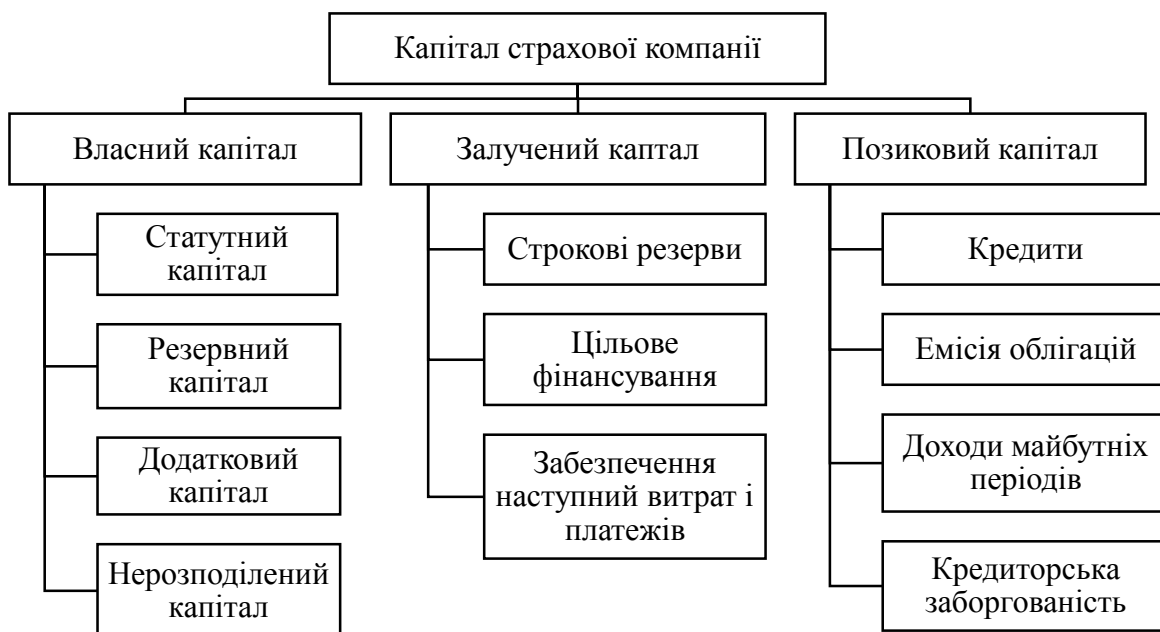

Рис 1.8 – Структура власного капіталу страхової компанії

Фінансову стійкість страхових компаній можна розглядати як здатність швидко адаптуватися до змін в оточуючому середовищі, зберігаючи з деяким ступенем імовірності стійкість свого фінансового стану у довгостроковому періоді, навіть під дією негативних чинників, що проявляється у виконанні всіх взятих на себе страхових зобов'язань перед усіма суб'єктами ринку [49].

Забезпечення фінансової стійкості страховика є складним процесом, який пов'язаний з постійним контролем всіх сфер його діяльності та своєчасною реакцією його менеджменту на зміну внутрішнього та зовнішнього середовища. До основних критеріїв забезпечення стабільної діяльності страховика належать:

1. достатність власного капіталу;
2. врівноважена тарифна політика;
3. збалансованість страхового портфеля;
4. наявність безпечної програми перестрахування;

5. адекватні методи формування страхових резервів;
6. оптимальна інвестиційна політика;
7. високий рівень платоспроможності.

Крім даних умов, додатково можна розглядати й інші положення відносно стабільності страхової компанії. Так, Александрова М.М. одним з основних критеріїв фінансової стійкості страховика вважає необхідність диверсифікації діяльності[1], Бігдаш В.Д.– здійснення фінансового моніторингу, Шірінян Л.В. – мобільність страхової компанії[70]., а Базилевич В.Д. – необхідність впровадження процесу бюджетування [3,4].

Проведення постійного фінансового моніторингу діяльності страховика, також є важливою умовою забезпечення його фінансової стійкості, оскільки страхові операції можуть використовуватись для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом або інших кримінальних схем.

Тому менеджмент страхової компанії повинен постійно проводити контроль за фінансовими операціями страхувальників і встановлювати джерела надходження їх грошових коштів. Мобільність страхової компанії полягає в спроможності своєчасно змінювати напрямки і структуру своєї діяльності у відповідності до зміни внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на її функціонування.

Це означає, що в умовах швидкої зміни кон'юнктури страхового ринку чи перетворень економіки фінансова стійкість страховика буде прямо пропорціонально залежати від рівня її мобільності.

Ще одним важливим критерієм забезпечення фінансової стійкості страхової компанії є фінансове управління за допомогою створення бюджетів. В основі бюджетування має лежати розробка планів фінансової діяльності страхової компанії та подальший їх аналіз і контроль [63].

Система бюджетів страхової компанії повинна враховувати не лише баланс прибутків і видатків та визначення фінансового результату в розрізі всіх видів діяльності, а й усі специфічні аспекти грошових потоків, характерних тільки для даного виду фінансових відносин. Збільшенню

отриманого прибутку та підвищенню фінансової стійкості сприяє також впровадження інноваційних послуг та новітніх технологій.

Розвиваючи інноваційну діяльність в усіх напрямках функціонування, страхова компанія має можливість впродовж тривалого періоду часу отримувати надприбутки та нарощувати фінансові ресурси для впровадження нових послуг і новітніх технологій. Одним із найбільш актуальних в сучасних умовах функціонування ринкової економіки критерієм забезпечення стабільної діяльності страховика є здійснення кризис-менеджменту. Управлінські підрозділи страховика повинні досліджувати причини і наслідки попередніх негативних явищ в економіці, формуючи на основі обробленої інформації коротко- й довгострокові стратегії антикризових заходів.

За рахунок такої політики можна запровадити комплекс дієвих превентивних заходів ще на ранніх стадіях дестабілізації як страхового, так і інших суміжних ринків фінансових послуг (фондового ринку, валютного ринку, ринку нерухомості, банківського ринку), що в результаті дасть змогу страховику вийти з кризи не тільки швидкими темпами, але й з мінімальними втратами.

До перелічених вимог стабільної діяльності страхових компаній можна також додати такі критерії, як управління діяльністю за центрами відповідальності, проведення бенчмаркінгу, впровадження інноваційних послуг і новітніх технологій та організацію системи кризис-менеджменту.

Можна стверджувати, що базові та додаткові критерії фінансової стійкості страховика створюють цілісну систему, яка у разі раціонального та гармонійного функціонування забезпечує досягнення високого рівня стабільності страхової компанії [62]. Страхові та перестрахові компанії є важливим і зростаючим класом учасників фінансового ринку.

Вони стають все більш вагомими інвесторами і посередниками в широкому спектрі фінансових ринків по всій земній кулі, приносять інноваційні підходи до ринків капіталу, забезпечують страхове покриття для фінансових ризиків, виступають посередником в процесі перестраховування на

ринку, а також у процесі розробки нових інструментів, які допомагають подолати розрив між банківськими та страховими продуктами.

На нинішньому етапі розвитку страхового ринку України забезпечення фінансової стійкості страхових компаній є одним із пріоритетних завдань. Слід підкреслити, що в ході посилення процесів економічної глобалізації успішне функціонування страхових компаній значною мірою залежить від рівня їх фінансової стійкості. Лише забезпечивши власну фінансову стійкість, страховик зможе генерувати чинники позитивних кількісних та якісних змін для нормального функціонування в теперішній час і зростання фінансового потенціалу в майбутньому. Саме тому в центрі уваги мають постійно перебувати дослідження теоретичних підходів до визначення сутності поняття "фінансова стійкість страхових компаній"[48].

Таким чином, специфіка здійснення страхової діяльності вказує на потребу побудови такої багатоступінчастої і всеохоплюючої системи фінансової стійкості, яка не просто дозволяла б страховику сплачувати за своїми страховими зобов'язаннями, а забезпечувала б можливість виконувати ці зобов'язання за будь-яких умов, навіть за найнесприятливішого для страховика збігу обставин.

Отже, одне з актуальних завдань сьогодення – розробити сучасні методологічні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній та запропонувати методику оцінки й аналізу фінансової стійкості, вимірювання факторних складових показників фінансової діяльності. Від правильності визначення факторів фінансової стійкості залежить точність визначення кількісних і якісних показників діяльності та безпосередньо фінансової стійкості страхових організацій.

Деякі автори вважають, що власний капітал в цілому і статутний капітал, зокрема, для страхової організації не мають особливого значення, оскільки для виконання зобов'язань перед страхувальниками формуються цільові страхові резерви. Такий підхід, на наш погляд, не зовсім вірний. З метою забезпечення фінансової стійкості страховика, як в Україні, так і за кордоном, законодавчо

встановлюється мінімальний розмір статутного капіталу, необхідного для початку діяльності. Це пов'язано, з одного боку, з тим, що на початковому етапі у страхової організації немає інших засобів для виконання зобов'язань за договорами страхування, крім статутного капіталу, оскільки надходження страхових внесків є незначними. З іншого боку, великий розмір стартового капіталу дозволяє підприємству більш впевнено планувати свою діяльність на ринку, здійснювати досить великі операції і, отже, мати можливість вистояти в конкурентній боротьбі. Отже, при створенні страхової організації основна увага повинна приділятися розмірам та структурі статутного капіталу, тобто основа фінансової стійкості страховика закладається ще при заснуванні компанії. Значення статутного капіталу і в цілому вільних резервів не зменшується і тоді, коли страховик діє на ринку тривалий час. Їх роль в забезпеченні фінансової стійкості поточної діяльності не менш важлива, ніж роль страхових резервів, так як навіть найточніший розрахунок страхових резервів є лише припущенням, і в силу цього навіть за умови стабільного портфелю та надійних статистичних обґрунтувань зберігається небезпека коливання збитковості в несприятливу для страховика сторону. Це може бути наслідком його невдалої тарифної політики, небажаних змін в структурі договорів, знецінення активів (нерухомості, цінних паперів тощо) в силу погіршення загальної економічної ситуації, пред'явлення страхувальниками додаткових претензій по страхових виплатах, які страховик вже вважав врегульованими, і т.д. До того ж ситуація може скластися таким чином, що для підтримки своїх позицій на ринку страховику необхідно буде розширити спектр здійснюваних операцій, що вимагатиме прийняття додаткових ризиків, не забезпечених вже наявними страховими резервами, які призначені для покриття зобов'язань виключно за діючим портфелем договорів [13].

Ще однією умовою забезпечення фінансової стійкості страхових операцій і нормальної діяльності будь-якої страхової компанії є перестраховування. В Законі України «Про страхування» [22] перестраховування визначають як страхування одним страховиком (цедентом, перестраховальником) на

визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований [58]. Авторський колектив «Міждисциплінарного словника зі страхування та ризик-менеджменту» визначає перестраховування як фінансову операцію по передачі страховиком частини прийнятих ним до страхування ризиків у відповідальність іншому спеціалізованому страховику, тобто (перестраховику), з метою створення збалансованого страхового портфеля, який би забезпечував стійкість і рентабельність страхової компанії [60].

Основною функцією перестраховування є вторинний перерозподіл ризику. Дана функція полягає в тому, що страхова компанія спроможна надати страхувальнику тільки ту гарантію, яка відповідає його фінансовим можливостям. Страховик не спроможний досягти таких результатів самотійно. Страхова компанія може виконати свої зобов'язання через перестраховування, тобто розподілити ризик між собою та іншою страховою компанією. За умови перестраховування перестраховик бере на себе значну частку ризику чи гарантії, а інша частина ризику, яку цемент залишає за собою, є власним утриманням. Як правило, на кожного перестраховальника припадає різна частка. Завдяки цьому страховик, котрий передає ризики в перестраховування, збільшує свої можливості щодо прийняття ризиків у десятки разів. Перестраховування з точки зору фінансової стійкості має як мінімум два аспекти. Так, для первинного страховика можливість перестраховувати прийняті ризики означає зміцнення фінансової стійкості. У той же час має сенс говорити і про фінансову стійкість перестраховика: будучи також страховою організацією, що надає страхові послуги іншим страховикам, перестраховик повинен мати достатній рівень платоспроможності, щоб у разі настання страхового або перестрахового випадку виконати свої зобов'язання.

Таким чином, перестраховування вирішальним чином впливає на забезпечення фінансової стійкості страховика [60].

По-перше, в кожному окремому виді страхування існує значна кількість великих ризиків, які страховик не може взяти на себе цілком. Страхова компанія краще захистить себе в разі настання особливо великих ризиків, скоротивши рівень своєї відповідальності у порівнянні з узятими на себе зобов'язаннями.

По-друге, фінансовій стійкості страховика загрожують не тільки великі ризики, але і масові дрібні позови. Укладення договору перестраховування на випадок настання катастрофічної страхової події дозволяє страховику уникнути надзвичайних збитків. Шляхом перестраховування катастрофічні ризики зводяться до безпечного рівня для компанії.

По-третє, за допомогою перестраховування можна вирівнювати коливання у результатах діяльності страховика протягом кількох років. Зокрема, на результатах діяльності страхової компанії протягом одного року можуть несприятливо позначитися або суттєві втрати від великого числа страхових виплат, викликаних настанням одного страхового випадку, або негативні результати по всьому страховому портфелю протягом року. Перестраховування вирівнює такі коливання. Тим самим досягається стабільність результатів діяльності компанії за кілька років, а це вкрай важливо для забезпечення фінансової стійкості страховика. Отже, завдяки перестраховуванню страховик здатен приймати на страхування більшу кількість ризиків. Виходячи з цього, можна стверджувати, що чим більше договорів укладено страховою компанією, тим більш збалансованим стає її портфель і тим менше коливань у її фінансових результатах. Перестраховування дає страховику можливість розширити перелік ризиків, що він готовий прийняти на страхування, охопити більшу кількість видів страхування, дає здатність захистити свої активи. Перестраховування дозволяє страховику застрахувати об'єкти, які за своєю вартістю або ступенем ризику значно перевищують його фінансові ресурси. В даний час майже всі українські страхові організації мають потребу в перестраховуванні. Більшість страховиків не мають у своєму розпорядженні значних фінансових засобів і не можуть брати на себе великі ризики.

Передаючи частину своєї відповідальності перестраховикам, страхова організація може гарантувати виконання своїх зобов'язань перед страхувальниками навіть при настанні декількох великих страхових випадків. Перестраховик надає страховику економічну підтримку: з одного боку, забезпечуючи фінансову стійкість, а з іншого; розширюючи поле діяльності страховика. Для здійснення виплат при настанні страхових випадків страхова організація повинна мати у своєму розпорядженні спеціальні грошові ресурси – страхові резерви. Згідно з В.Д. Базилевичем, страхові резерви – це грошова оцінка очікуваних у майбутньому сум виплат за чинними на момент оцінки договорами страхування, іншими, ніж страхування життя[4]. Формування та використання страхових резервів, право і обов'язок формування яких виникає у страхових організацій відповідно до чинного законодавства, становить основу діяльності страховика, їх фінансової стійкості. Від того, наскільки правильно розраховані страхові резерви, як враховуються в них невиконані або виконані в повному обсязі зобов'язання, залежить фінансова стійкість страхової організації, її платоспроможність, можливість виконати зобов'язання перед страхувальниками за страховими випадками.

Згідно ст.31 Закону України «Про страхування» [22] для забезпечення виконання взятих на себе зобов'язань страховики в порядку та на умовах, встановлених законодавством України, страхові компанії утворюють із страхових внесків необхідні для майбутніх страхових виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховання) страхові резерви. Відповідно до прийнятої схемою формування страхових резервів кожен вид зобов'язань, які має страховик, покривається відповідним видом страхового резерву. Як і в світовій практиці, згідно з прийнятою в даний час в Україні класифікацією виділяють наступні групи страхових резервів (Рис 1.9):

- за договорами зі страхування життя (для накопичувальних видів страхування);

- за договорами страхування іншими, ніж страхування життя (для ризикових видів страхування);
- резерв попереджувальних заходів [20].

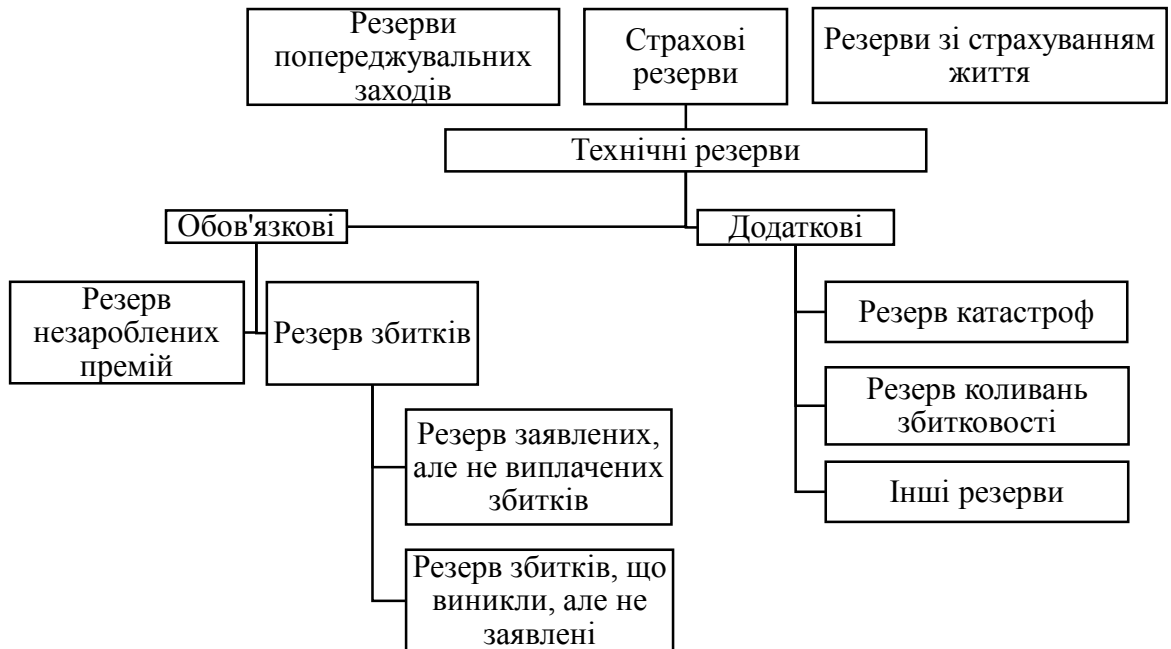

Рис 1.9 – Класифікація резервів страхової компанії

Поділ страхових резервів в страхуванні життя і ризикових видах страхування викликаний різним вмістом страхового захисту, характером ризику, функціями, завданнями, а також методологією розрахунку тарифів. Розмір страхових резервів за умови, що вони адекватні зобов'язанням за договорами страхування, а також їх оптимальне розміщення і дотримання пропорцій з об'ємом власних коштів може говорити про фінансову стійкість страховика. Саме тому роль держави в питаннях визначення методів формування страхових резервів є необхідним чинником забезпечення фінансової стійкості страховиків. Від того, наскільки правильно розраховані страхові резерви, як враховуються в них невиконані або виконані не повністю зобов'язання, залежить фінансова стійкість страхової організації, її платоспроможність, можливість виконати зобов'язання перед страхувальниками по страхових виплатах. Якщо ж страхова (перестрахова)

компанія немає достатньої кількості страхових резервів для виплати страхового відшкодування, вона мусить здійснити виплату за рахунок власних коштів. Ці власні кошти і будуть становити запас платоспроможності понад ту платоспроможність, яка забезпечується сформованими страховими резервами. Країнами Європейського Союзу було виділено сім основних факторів, під впливом яких формується система страхових резервів:

- інверсія циклу страхової організації;
- стійкість страхового портфеля;
- ризикова структура страхового портфеля;
- організаційна структура страхової організації;
- інвестиційна діяльність страхової компанії;
- рівень розвитку перестраховування на ринку;
- інфляція [29].

Якщо українські страховики (перестраховики) будуть дотримуватися цих основних факторів, вони зможуть сформувати страхові резерви, які забезпечать їм фінансову стійкість на ринку страхування та можливість своєчасно виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками та іншими страховими (перестраховими) компаніями. Страхові резерви формуються із страхових премій, що сплачуються страхувальниками, при цьому величина страхових премій повинна забезпечувати не тільки формування страхових резервів, а й можливість страховика врегулювати всі страхові випадки, покрити витрати на ведення справи і отримати прибуток, що знаходить відображення у структурі страхового тарифу.

У сучасних макроекономічних умовах страховим організаціям стає все складніше підтримувати рівень рентабельності і забезпечувати фінансову стійкість, тому тарифна політика і скорочення витрат стають для страховиків пріоритетними об'єктами управління. Сьогодні типовому страховику, який здійснює велику кількість різноманітних видів страхування, протеза кожним з них має малий портфель, дуже складно оцінити той чи інший ризик, керуючись лише власним досвідом.

Необхідно використовувати ставки, що вже діють на ринку або на інформацію великих страхових компаній зі значним портфелем за даним видом страхування. У страховика ж існує багато можливостей порушити стійке положення: до цього ведуть помилки у використанні тарифів, наприклад, заниження тарифу в умовах зростання збитковості виду страхування або невірний вибір структури страхового портфеля для даного ринку за інших рівних умов, можуть призвести до зниження або втрати фінансової стійкості.

В сучасних умовах, коли страхування проводиться різними страховими організаціями, розмір тарифної ставки стає одним з елементів конкуренції, що постійно стимулює страховиків до зниження тарифів, об ґрунтованого з точки зору залучення клієнтів, але необґрунтованого з позиції фінансової стійкості компанії. Правда, якщо страховик здійснює з якого-небудь виду страхування одиничні угоди, розмір страхового тарифу не настільки важливий в плані впливу на конкурентоздатність страхової компанії, однак в такому випадку для забезпечення фінансової стійкості тариф повинен враховувати сформований рівень збитковості на ринку, щоб без складнощів даний прийнятий ризик міг бути переданий в перестраховання [23].

Отже, оптимізація тарифної політики страховика дуже важлива з точки зору забезпечення його фінансової стійкості. Процвітання страхової справи багато в чому визначається якістю актуарних розрахунків, що регламентують фінансові взаємовідносини між суб'єктами страхування. Невірний розрахунок тарифних ставок обумовлює зниження фінансової стійкості страхової компанії. Страховиком для оптимізації тарифної політики необхідно за допомогою математичних і статистичних методів розробляти алгоритми формування і зміни структури страхового портфелю, що забезпечить достатній захист страхової компанії від загрози банкрутства.

Висновки до розділу 1

На нинішньому етапі розвитку страхового ринку України забезпечення фінансової стійкості страхових компаній є одним із пріоритетних завдань.

На практиці, окрім дотримання законодавчих вимог, фінансова стійкість страховика ґрунтується на наступних джерелах:

- достатній обсяг власного капіталу;
- обґрунтована тарифна політика;
- збалансований страховий портфель;
- достатній обсяг страхових резервів;
- перестраховування.

Основа фінансової стійкості страховика закладається ще при його заснуванні. На цьому етапі головним є розмір і структура статутного капіталу.

Фінансову стійкість страхових компаній можна розглядати як здатність швидко адаптуватися до змін в оточуючому середовищі, зберігаючи з деяким ступенем імовірності стійкість свого фінансового стану у довгостроковому періоді, навіть під дією негативних чинників, що проявляється у виконанні всіх взятих на себе страхових зобов'язань перед усіма суб'єктами ринку.

До основних критеріїв забезпечення стабільної діяльності страховика належать:

- достатність власного капіталу;
- врівноважена тарифна політика;
- збалансованість страхового портфеля;
- наявність безпечної програми перестраховування;
- адекватні методи формування страхових резервів;
- оптимальна інвестиційна політика;
- високий рівень платоспроможності.

Ще один критерій фінансової надійності страховика — достатність страхових резервів, які відображають обсяг страхових зобов'язань за укладеними договорами страхування. Розмір страхових резервів має бути

адекватний прийнятим страховим зобов'язанням. Виконання страхових зобов'язань в першу чергу має здійснюватися за рахунок коштів страхових резервів, а їх достатність обумовлено правильно визначеною тарифною ставкою.

Ще одним важливим критерієм забезпечення фінансової стійкості страхової компанії є фінансове управління за допомогою створення бюджетів. В основі бюджетування має лежати розробка планів фінансової діяльності страхової компанії та подальший їх аналіз і контроль.

Також до умов забезпечення фінансової стійкості страхових операцій і нормальної діяльності будь-якої страхової компанії відноситься перестраховання.

У сучасних макроекономічних умовах страховим організаціям стає все складніше підтримувати рівень рентабельності і забезпечувати фінансову стійкість, тому тарифна політика і скорочення витрат стають для страховиків пріоритетними об'єктами управління. Сьогодні типовому страховику, який здійснює велику кількість різноманітних видів страхування, проте за кожним з них має малий портфель, дуже складно оцінити той чи інший ризик, керуючись лише власним досвідом.

Необхідно використовувати ставки, що вже діють на ринку або на інформацію великих страхових компаній зі значним портфелем за даним видом страхування. У страховика ж існує багато можливостей порушити стійке положення: до цього ведуть помилки у використанні тарифів, наприклад, заниження тарифу в умовах зростання збитковості виду страхування або невірний вибір структури страхового портфеля для даного ринку за інших рівних умов, можуть призвести до зниження або втрати фінансової стійкості.

2 АНАЛІЗ СТАНУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПрАТ «СК «АХА СТРАХУВАННЯ»

2.1 Фінансово-економічна характеристика ПрАТ «СК «АХА Страхування»

На сьогодні ПрАТ «СК»АХА Страхування» – це потужна організація, яка має найбільші в країні агентську та представницьку мережу. Вона налічує більше 9 тис. страхових агентів, 633 представництва, в т.ч. 28 обласних дирекцій і 605 філій, агенцій і відділень по всій Україні. Це забезпечує виняткову доступність страхових послуг найширшим верствам населення.

Список послуг:

- страхування майна;
- страхування відповідальності;
- особисте страхування;
- страхування фінансових ризиків[45].

З 1993 р. компанія дістала свою теперішню назву – ПрАТ «СК «АХА Страхування», чистий символ віри і любові, всього того, що оберігає нас у цьому житті. Ім'я зобов'язує, накладає додаткову відповідальність. За ці роки страховики жодного разу не зрадили його, забезпечивши високий авторитет торгової марки компанії на страховому ринку, заснований на якісному клієнт-орієнтованому сервісі. А гарантованість страхового відшкодування за страховим випадком вже давно є візитною карткою ПрАТ «СК»АХА Страхування». Працівники компанії намагаються підтримувати конкурентність умов страхування: це стосується і тарифів, і гарантій, і загальних умов. До того ж розгалужена представницька й агентська мережа, а це 548 представництв у всіх регіонах України, робить пропоновані «Орантою» послуги фізично доступними у будь-якому куточку нашої держави. Взагалі регіональна структура ПрАТ «СК «АХА Страхування» – унікальна не лише серед операторів страхового ринку, а й серед національних компаній. І тут

сповна використовують цей потужний маркетинговий ресурс, докладаючи чимало зусиль для його збереження та дальшого розвитку, а це і технологічна модернізація підрозділів, і забезпечення високопрофесійними кадрами, і оперативний адміністративний та фінансовий контроль тощо.

Адже якість послуг компанії має бути однаково високою незалежно від того, де розташований структурний підрозділ – у столиці чи районному центрі. Ім'я зобов'язує. До речі, якраз з ім'ям і пов'язані деякі непорозуміння в регіонах. Справа в тому, що 1994 році зі складу ПрАТ «СК «АХА Страхування» було виведено підрозділи у Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Луганській областях з тим, щоб потім увести їх до складу єдиної холдингової компанії. Холдинг так і залишився в проектах, а колишні представництва набули абсолютної незалежності від Національної акціонерної страхової компанії з іншими приватними власниками. Але назва збереглася, вводячи в оману клієнтів і навіть деяких представників влади. Уже траплялися непоодинокі випадки, коли претензії до таких регіональних компаній пред'являли в ПрАТ «СК»АХА Страхування». Не сприяє така ситуація й подальшому розвитку Національної компанії, яка намагається зміцнити свої позиції у цих регіонах. Тому позаминулого року було розпочато низку судових процесів щодо припинення використання іншими компаніями у господарському обігу словесного елемента «Оранта». Активніша, динамічніша маркетингова політика, яку ПрАТ «СК»АХА Страхування» веде останнім часом, викликана й тими змінами, які відбуваються в реформуванні відносин власності: нині 50% та одна акція компанії залишаються у держави як стратегічного власника. а 28% продано «Укрсоцбанку», який виграв тендер на придбання пакета акцій. Це призвело до того, що повністю було змінено менеджмент, відбулися кадрові перестановки не тільки на рівні правління, протедуже суттєво відновлено й апарат головного офісу, проведено заміни в регіональних представництвах. Прийшли нові люди, здатні, використовуючи весь позитивний досвід попередників, вивести роботу компанії на сучасний рівень, працювати динамічніше, професійніше.

Організаційна структура – сукупність способів, за допомогою яких процес праці спочатку розділяється на окремі робочі завдання, а потім досягається координація дій з вирішення завдань по суті справи, організаційна структура визначає розподіл відповідальності і повноважень всередині організації.

Як правило, вона відображається у вигляді графічної схеми (Рис 1.1), елементами якої є ієрархічно впорядковані організаційні одиниці (підрозділи, посадові позиції).

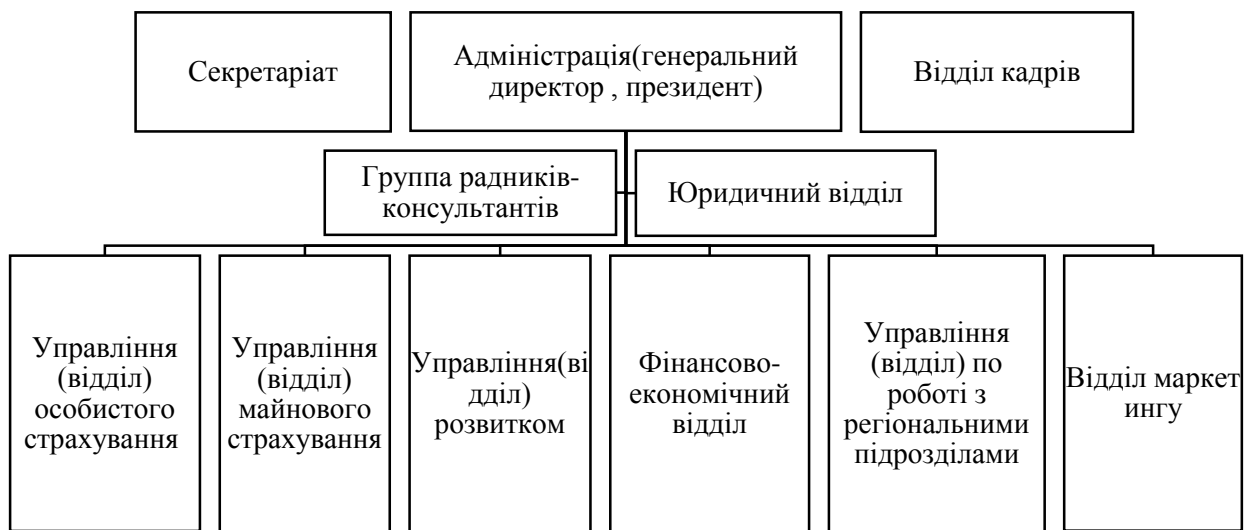

Рис 2.1 – Організаційна структура ПрАТ «СК «АХА Страхування»

Акціонерна страхова компанія включає, щонайменше, такі рівні організаційної структури: загальні збори акціонерів, рада директорів, виконавчі органи (правління, дирекція), функціональні управління за основними видами страхової діяльності, що включають основні і допоміжні відділи. Організація роботи центрального офісу страхової компанії будується найчастіше за функціональною ознакою. При цьому виділяється ряд структурних підрозділів, що відповідають за вирішення певних завдань, що стоять перед страховою компанією.

Головний управляючий координує, аналізує роботу, управляє компанією за допомогою всіх відділів.

Секретаріат потрібен для контролю виконання рішень дирекції. При секретаріаті працює група по зв'язках з громадськістю, функціональні обов'язки якої входить інформування засобів масової інформації, громадських організацій про діяльності страховика, його благодійних заходах, організація прес-конференцій, презентацій тощо.

Група радників-консультантів – постійно діючий дорадчий орган при керівництві страхової компанії, що складається з постійно працюючих та залучених спеціалістів для вирішення найбільш важливих питань діяльності страхової компанії.

Управління (відділ) особистого страхування здійснює роботу, пов'язану з розробленням, ціноутворенням і просуванням на ринок всіх видів особистого страхування.

Управління (відділ) майнового страхування здійснює аналогічну діяльність щодо покриття майнових ризиків і ризиків цивільної відповідальності.

У складі названих управлінь можуть існувати операційні відділи, експертні групи, які займаються питаннями підготовки страхової документації, обліку договорів страхування, оцінки ризиків та розрахунку страхових резервів, оцінки збитків та організації виплат страхових сум і відшкодувань і т.п.

Управління (відділ) розвитком займається вивченням потреб, просуванням послуг, аналізом минулих років компанії, плануванням майбутньої діяльності.

Управління (відділ) по роботі з регіональними підрозділами займається встановленням зв'язку з філіями компанії, ознайомлення з планом робіт, збір інформації про їх досягнення.

Відділ маркетингу займається питаннями, пов'язаними з дослідженням ринку, розробкою нових страхових продуктів, ціновою політикою страхової компанії, організацією просування страхових продуктів компанії на ринок, а також з організацією, координацією і раціоналізацією діяльності регіональної мережі страхової компанії і т.п.

Юридичний відділ забезпечує юридичне забезпечення діяльності страховика, пов'язане з виставленням претензій, представленням інтересів страховика в суді і арбітражі, розробкою внутрішніх нормативних документів страхової компанії та ін.

Відділ кадрів здійснює роботу по підбору, атестації, підвищення кваліфікації кадрів страхової компанії, раціоналізації їх чисельності.

Фінансово-економічний відділ проводить роботу з організації ведення бухгалтерського обліку господарських операцій компанії, фінансової та статистичної звітності, взаємодії зі службою зовнішнього аудиту, позабюджетними фондами, державною податковою інспекцією, та ін.; займається питаннями поточного і перспективного планування діяльності страхової компанії, питаннями інвестиційної діяльності страховика.

Відділ стратегічного планування здійснює аналіз факторів, що впливають на попит страхових послуг і важливих з точки зору формування стратегії; розробка документів стратегічного планування, стратегії високого рівня, стратегії розвитку бренду; проведення стратегічного аналізу (наприклад SWOT); визначення стратегічних ризиків; аналіз і коректування стратегії (постановка системи контролю виконання планів; проведення заходів з підвищення ефективності діяльності компанії) [45].

Компанія зберігає та примножує багатий унікальний досвід, надбаний протягом більш ніж 80 років кропіткої праці та щиро вдячна всім своїм клієнтам, які вже стали або стануть членами великої сім'ї – ПрАТ «СК «АХА Страхування».

ПрАТ «СК «АХА Страхування» пропонує ринку понад 50 видів страхування, які задовольняють потреби практично всіх категорій клієнтів. Маючи такий широкий спектр страхових послуг, уже можна говорити про ту омріяну «соломку», яку хотілося б постелити на місця можливого падіння. І чим більший ризик у тій чи тій сфері, тим популярнішим стає відповідний вид страхування серед клієнтів. Спеціалісти ПрАТ «СК»АХА Страхування», наприклад, відзначають великий попит на такі послуги, як автотранспортне

страхування фізичних та юридичних осіб, страхування рухомого та нерухомого майна юридичних осіб, великої рогатої худоби. Клієнти, власне, самі зацікавлені в страховому захисті, і переконувати їх у його необхідності особливо не доводиться. Але попит на інші види страхування, як то медичне страхування, страхування від нещасного випадку, добровільне страхування професійної та громадянської відповідальності, відповідальності за якість продуктів та послуг досить посередній, і зовсім не з причини їх неактуальності на ринку, а через низьку платоспроможність населення. І все ж загальний рівень попиту на страхові послуги в Україні останніми роками відчутно зростає (30-40% щорічно): стабілізується ситуація в суспільстві, економіці, зростають доходи громадян, а отже з'являється й необхідність убезпечити себе від різних неприємностей. Активно розвивають страховий ринок і самі страховики.

Щоб відбувся справжній прорив у страхуванні, необхідно ухвалити закони про страхування відповідальності власників автотранспортних засобів та про медичне страхування. Адже навіть серед власників автотранспортних засобів рівень охоплення страхового поля становить близько 10%, а то й менше. Це означає, що більшість автомобілів їздить нашими шляхами без страховки, і та шкода, яка може бути ними завдана, або ніколи не буде відшкодована, або це робитиметься роками через дуже складні судові процедури.

Натомість страхова компанія оперативно забезпечить виплати після оформлення усіх необхідних документів. У ПрАТ «СК «АХА Страхування» безперечно, існує обов'язкова цивільна відповідальність власників автотранспортних засобів, але здебільшого на папері, не існує механізмів, які робили б це страхування справді обов'язковим. Тому необхідний закон, наші парламентарі невдовзі все ж його ухвалять. Адже поки не буде запроваджено такого механізму, годі навіть і говорити про адаптацію вітчизняного законодавства до законодавства європейського Союзу. Скрізь у Європі така відповідальність страхується, інакше просто не може й бути, тому що держава зобов'язана створювати умови для захисту інтересів своїх громадян, а одним з

його інструментів і є страхування. Та не повинно скластися враження, що страхові компанії зацікавлені в розширенні обов'язкових видів страхування. Хоча, якщо вони обгрунтовані і в інтересах усього суспільства, то це сприяє чіткішій організації ринку, збільшенню надходжень страхових платежів. Але в усьому має бути міра. І те, що торік згідно з новим Законом України «Про страхування» [22], до речі, дуже прогресивним, було запропоновано 34 види обов'язкового страхування, можна сприйняти лише як перегин, що дискредитує саме страхування. Наприклад, сьогодні добровільним страхуванням тварин охоплено всього третину власників великої рогатої худоби, і це при тому, що діяльність страховиків у цьому сегменті досить активна, ми йдемо до кожного двору в кожному селі. Пов'язано це, зрозуміло, з низькою платоспроможністю селян. Та ухвалювати на політичному рівні рішення про обов'язкове страхування домашньої худоби – це просто невиважено. Ми за те, щоб цей вид страхування для фізичних осіб залишався добровільним. Не можна створювати обов'язкові види страхування там, де для цього немає необхідних економічних умов. Аналогічна ситуація складається і в деяких інших видах страхування, тому ми сьогодні в Лізі страхових організацій України працюємо над розв'язанням цих проблем, аби обов'язкове страхування запроваджувалося лише там, де це обгрунтовано економічними умовами й суспільною доцільністю.

Важливо, що з цього питання ПрАТ «СК «АХА Страхування» підтримують в Міністерстві фінансів, яке останнім часом у зв'язку з приходом нового керівництва в Департамент фінансових установ та ринків активізувало роботу щодо удосконалення регулювання страховою ринку. Те саме ми можемо сказати й про медичне страхування, адже ще існує чимало нерегульованих питань, які перешкоджають розвитку цього виду страхування. Окремо слід спинитися на страхуванні життя та інших формах накопичувального страхування, коли потрібно тривалий час зберігати від інфляції значні суми коштів громадян. До сьогодні така повноцінна діяльність була неможлива через відсутність системи відповідних податкових пільг, які існують в інших

країнах світу. В багатьох державах страхування життя і споріднені види страхування охоплюють половину, а то й більше, усього страхового поля, у нас же це – 0,66%, Тому великі надії страховики покладають на щойно прийнятий Верховною Радою України Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств», який містить комплекс норм, що дозволяють здійснити прорив у розвитку страхування життя.

Маючи найбільшу серед українських СК кількість ліцензій, ПрАТ «СК»АХА Страхування» надає виключний перелік страхових послуг юридичним і фізичним особам.

Для юридичних осіб:

- страхування авіаційних ризиків;
- страхування будівельно-монтажних ризиків;
- страхування вантажів; страхування автотранспортних засобів;
- страхування КАСКО автотранспортних засобів;
- обов'язкові види страхування на транспорті;
- обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників – наземних транспортних засобів на території України;
- обов'язкове страхування від нещасних випадків водія, пасажирів та кондукторів;
- добровільні види страхування на транспорті;
- добровільне страхування цивільної відповідальності;
- добровільне страхування від нещасних випадків водія, пасажирів та кондукторів;
- страхування майна та відповідальності;
- страхування майна; страхування відповідальності;
- страхування морських ризиків; особисте страхування;
- страхування професійної відповідальності та за якість продукції
- страхування сільськогосподарських ризиків.

Для фізичних осіб:

- особисте страхування;

- страхування професійної відповідальності ;
- страхування майна та відповідальності;
- страхування майна; страхування відповідальності;
- страхування автотранспортних засобів;
- страхування КАСКО автотранспортних засобів;
- обов'язкові види страхування на транспорті;
- обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів на території України;
- обов'язкове страхування від нещасних випадків водія, пасажирів та кондукторів;
- добровільні види страхування на транспорті;
- добровільне страхування цивільної відповідальності;
- добровільне страхування від нещасних випадків водія, пасажирів та кондукторів.

Більшості українців словосполучення «титульне страхування» не говорить абсолютно нічого. Але за кордоном цей вид страхування дуже розвинутий, і жодна угода купівлі-продажу квартири або будинку не укладається без одночасного укладання договору титульного страхування. У ліцензіях наших страховиків цей вид страхування називається «Страхування втрати майна в результаті втрати права власності». Виплати за таким договором страховик здійснює у випадку, якщо право власності страхувальника на майно оскаржено третьою стороною. А в такій ситуації може опинитися кожний. Навіть проживши декілька років у начебто б законно купленій квартирі, її власник може одержати повідомлення, що в місцевий суд надійшов позов про визнання угоди недійсною.

Максимальний термін давнини для таких позовів складає десять років, протягом цього терміну людина не може жити в купленій їм квартирі абсолютно спокійно.

На даний час АХА в Україні – лідер вітчизняного ринку страхування: майже 1000 співробітників, 500 тис. клієнтів, 70 офісів 11225 агентів. Страхові

продукти АХА можна придбати у будь-якому відділенні УкрСиббанку, Credit Agricole, Ощадбанку або у Правексбанку [45].

ПрАТ «СК «АХА Страхування» є доволі стабільним підприємством, хоча деякі показники є мінливими. Якщо продивитися динаміку основних показників діяльності страхової компанії (Табл 2.1), можна зробити висновок, активи зросли за останні три роки зросли майже на 500 млн. грн . Дохід (виручка) від реалізації продукції за останній рік зріс на 30% і становив 1 726 млн. грн. (у 2016 р. – 1 246 млн. грн., у 2017 р. – 1 272 млн. грн.). Валовий прибуток зріс майже 80% в порівнянні з попереднім роком (в порівнянні з 2016 на 30%)[52].

За результатами 2016 р. ПАТ «СК «АХА Страхування» отримав чистий прибуток від своєї діяльності у розмірі 66 млн. грн., у 2017 збиток у розмірі 123 млрд грн., а у 2018 р прибуток у розмірі 62 млн. грн.

Загалом, аналіз основних економічних показників діяльності страхової компанії в період з 2016 по 2018 роки свідчить про те, що нестабільність економічної ситуації в країні спочатку ослабила компанію, проте потім, завдяки регіональним змінам, дала зростання.

Як національна компанія ПрАТ «СК»АХА Страхування» відіграє неабияку роль в економіці України. Маючи найбільшу представницьку мережу серед українських страхових компаній, компанія забезпечує роботою близько 10 тис. осіб не враховуючи робітників, що працюють за сумісництвом. При цьому надходження страхової премії на 1 працюючого виросли порівняно з аналогічним періодом минулого року на 10,3%.

Таблиця 2.1 – Аналіз основних техніко-економічних показників ПАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр. (тис. грн.)

Показники	2016	2017	2018	+/ -	+/ -
				2017-2016	2018-2017
Статутний фонд	608453	488402	489 075	-120051	673
Активи	1432887	1789424	1932701	356537	143277
Фінансові результати					
Доход (виручка) від реалізації продукції	1245712	1271695	1726467	25983	454772
Собівартість реалізованої продукції	22403	19648	34075	-2755	14427
Чистий прибуток (збиток)	66096	-123174	62398	-189270	185572
Доходи					
Фінансові доходи	33059	-167408	62306	-200467	229714
Інші операційні доходи	155017	126738	162713	-28279	35975
Витрати					
Фінансові витрати	0	0	0	0	0
Інші операційні витрати	41481	35425	63976	-6056	28551

Проте з 1-го липня «АХА Страхування» змінила назву на «Страхова компанія «ARX», компанія «АХА Страхування Життя» відтепер працює під брендом «ARX Life». Пов'язане це зі зміною власника. Французька Група АХА завершила оформлення угоди з Fairfax Financial Holdings Limited, яка придбала 100% статутного капіталу страхової компанії "АХА Страхування". Fairfax Financial Holdings — канадський страховий холдинг, присутній у 40 країнах світу. Fairfax — потужний міжнародний страховий та перестраховальний холдинг, який продовжує стрімко нарощувати свою присутність у найбільш потенційно привабливих країнах.

2.2. Аналіз і оцінка динаміки рівня ефективності страхової компанії ПрАТ «СК «АХА Страхування»

Аналіз страхового портфеля, як було зазначено вище проводиться в динаміці, його основними показниками є величина страхового портфеля і

структура. Але страховий портфель можна аналізувати з позицій кількісних характеристик – за обсягами зібраних страхових премій та обсягами здійснених страхових виплат, а також з якісної сторони – визначаючи рівень виплат [21]. Отже, саме такі підходи були застосовані при проведенні аналізу страхового портфеля ПрАТ «СК «АХА Страхування» за період 2016-2018 рр. Проведемо аналіз основних потоків доходів та витрат страхової організації ПрАТ «СК «АХА Страхування» за найбільш поширеними видами (продуктами) страхування на сучасному страховому ринку України. В таблиці 2.2 розглянемо основні потоки страхових платежів за видами страхування ПрАТ «СК «АХА Страхування»[22].

За даними таблиці 2.2 можна зробити висновок, що у 2017 році порівняно з 2016 роком збільшилися страхові платежі за такими видами: агостраховання 83,51%, страхування майна 57,85%, страхування туристів 27,34%, страхування КАСКО автотранспортних засобів 17,34%, страхування здоров'я на випадок хвороби 12,08%. Зменшилися страхові платежі на страхування вантажів та багажу -8,17%. По іншими видами страхування спостерігається незначне підвищення. У 2018 році в порівнянні з 2017 роком збільшилися надходження за такими видами страхування: агостраховання 85,78%, страхування здоров'я на випадок хвороби 77,44%, страхування туристів 56,32%, ДСАГО 22,09%, страхування майна 20,12%%, страхування від нещасних випадків 19,16%, страхування КАСКО автотранспортних засобів 12,33% [28].

Значне падіння страхових платежів у 2018 році в порівнянні із 2017 роком простежується у страхування вантажів та багажу -21,54%, також незначне зниження страхових платежів зафіксовано у ОСАГО -1,94%.

Таблиця 2.2 – Основні потоки страхових платежів за видами страхування ПрАТ «СК «АХА Страхування», 2016-2018 рр., тис. грн

Показники за видами страхування	2016	2017	2018	Абс. Відхилення		Темп приросту, %	
				2016/2017	2017/2018	2016/2017	2017/2018
Страхування КАСКО автотранспортних засобів	858 086	1 006 865	1 130 992	148 779	124 127	17,34 %	12,33 %
ОСАГО	139 133	143 186	140 405	4 053	-2 781	2,91%	-1,94%
ДСАГО	18 472	19 504	23 813	1 032	4 309	5,59%	22,09 %
Добровільне медичне страхування	181 798	205 470	224 674	23 672	19 204	13,02 %	9,35%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	265	297	527	32	230	12,08 %	77,44 %
Страхування від нещасних випадків	3 577	3 659	4 360	82	701	2,29%	19,16 %
Страхування майна	139 232	219 772	263 985	80 540	44 213	57,85 %	20,12 %
Страхування туристів	21 280	27 097	42 357	5 817	15 260	27,34 %	56,32 %
Страхування вантажів та багажу	16 131	14 813	11 622	-1 318	-3 191	-8,17%	-21,54 %
Агрострахування	4 663	8 557	15 897	3 894	7 340	83,51 %	85,78 %
Інше	17 793	29 484	32 849	11 691	3 365	65,71 %	11,41 %
Разом доходів	1 400 430	1 678 704	1 891 481	278 274	212 777	19,87 %	12,68 %

Проаналізувавши основні потоки страхових платежів та страхових виплат був розрахований рівень виплат за кожним видом страхування в ПрАТ «СК «АХА Страхування». Розрахунки представлені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Рівень виплат за видами страхування в ПрАТ «СК «АХА Страхування», 2016-2018 рр., %

Показники за видами страхування	2016	2017	2018	Абс. Відхилення	
				2016/2017	2017/2018
Страхування КАСКО автотранспортних засобів	47,53%	50,18%	46,07%	2,65%	-4,11%
ОСАГО	51,71%	70,55%	67,96%	18,84%	-2,59%
ДСАГО	32,79%	28,83%	16,35%	-3,96%	-12,48%
Добровільне медичне страхування	49,12%	64,48%	68,67%	15,35%	4,19%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	52,83%	46,46%	77,04%	-6,37%	30,58%
Страхування від нещасних випадків	12,66%	15,22%	19,20%	2,56%	3,97%
Страхування майна	7,52%	24,71%	34,73%	17,18%	10,02%
Страхування туристів	42,41%	46,08%	32,66%	3,66%	-13,41%
Страхування вантажів та багажу	16,18%	22,72%	13,39%	6,54%	-9,33%
Агрострахування	10,64%	7,94%	10,50%	-2,70%	2,56%

Найнижчий рівень виплат за досліджуваний період демонструє агрострахування (10,64% у 2016 р., 7,94% у 2017 р., 10,50% у 2018 р.). Це пов'язано з тим, що агрострахування в Україні лише почало свій розвиток і має незначну долю у страховому портфелі ПрАТ «СК «АХА Страхування».

На другому місці за рівнем виплат йде страхування від нещасних випадків (12,66% у 2016 р., 15,22% у 2017 р., 19,20% у 2018 р.). Тут також відіграє роль незначна доля в портфелі і відповідно мала кількість настання страхових випадків, проте варто відмітити, що динаміка по виплатам у цьому виді страхування зростаюча.

Найбільший відсоток виплат зафіксовано у таких видів страхування: ОСАГО (51,71% у 2016 р., 70,55% у 2017 р., 67,96% у 2018 р.), страхування КАСКО автотранспортних засобів (47,53% у 2016 р., 50,18% у 2017 р., 46,07% у 2018 р.), добровільне медичне страхування (49,12% у 2016 р., 64,48% у 2017 р., 68,67% у 2018 р.), страхування здоров'я на випадок хвороби (52,83% у 2016 р., 46,46% у 2017 р., 77,04% у 2018 р.).

Види страхування пов'язані з автотранспортом демонструють спад за рівнем виплат, що безумовно є позитивним явищем, а от страхування

пов'язане із життям, здоров'ям та медициною відображає підвищення виплат, це значно підвищує ризиковість цих видів страхування для страховика[56].

Така картина зумовлена погіршенням загального рівня здоров'я, безпеки і екологічної ситуації в країні. Вище зазначені види страхування демонструють перевищення рекомендованого рівня виплат 20–50%. А отже потребують більш глибокого аналізу страхових випадків і умов надання договорів за цими видами страхування.

Далі проаналізуємо структуру страхового портфеля ПрАТ «СК «АХА Страхування» по видах страхування (табл. 2.4)[7].

Таблиця 2.4 – Структура страхового портфеля ПрАТ «СК «АХА Страхування»

Показники за видами страхування	2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	Страхові платежі, тис. грн	Структура, %	Страхові платежі, тис. грн	Структура, %	Страхові платежі, тис. грн	Структура, %
Страхування КАСКО автотранспортних засобів	858 086	61,27%	1 006 865	59,98%	1 130 992	59,79%
ОСАГО	139 133	9,94%	143 186	8,53%	140 405	7,42%
ДСАГО	18 472	1,32%	19 504	1,16%	23 813	1,26%
Добровільне медичне страхування	181 798	12,98%	205 470	12,24%	224 674	11,88%
Страхування здоров'я на випадок хвороби	265	0,02%	297	0,02%	527	0,03%
Страхування від нещасних випадків	3 577	0,26%	3 659	0,22%	4 360	0,23%
Страхування майна	139 232	9,94%	219 772	13,09%	263 985	13,96%
Страхування туристів	21 280	1,52%	27 097	1,61%	42 357	2,24%
Страхування вантажів та багажу	16 131	1,15%	14 813	0,88%	11 622	0,61%
Агрострахування	4 663	0,33%	8 557	0,51%	15 897	0,84%

Інше	17 793	1,27%	29 484	1,76%	32 849	1,74%
Разом доходів	1 400 430	100,00%	1 678 704	100,00%	1 891 481	100,00%

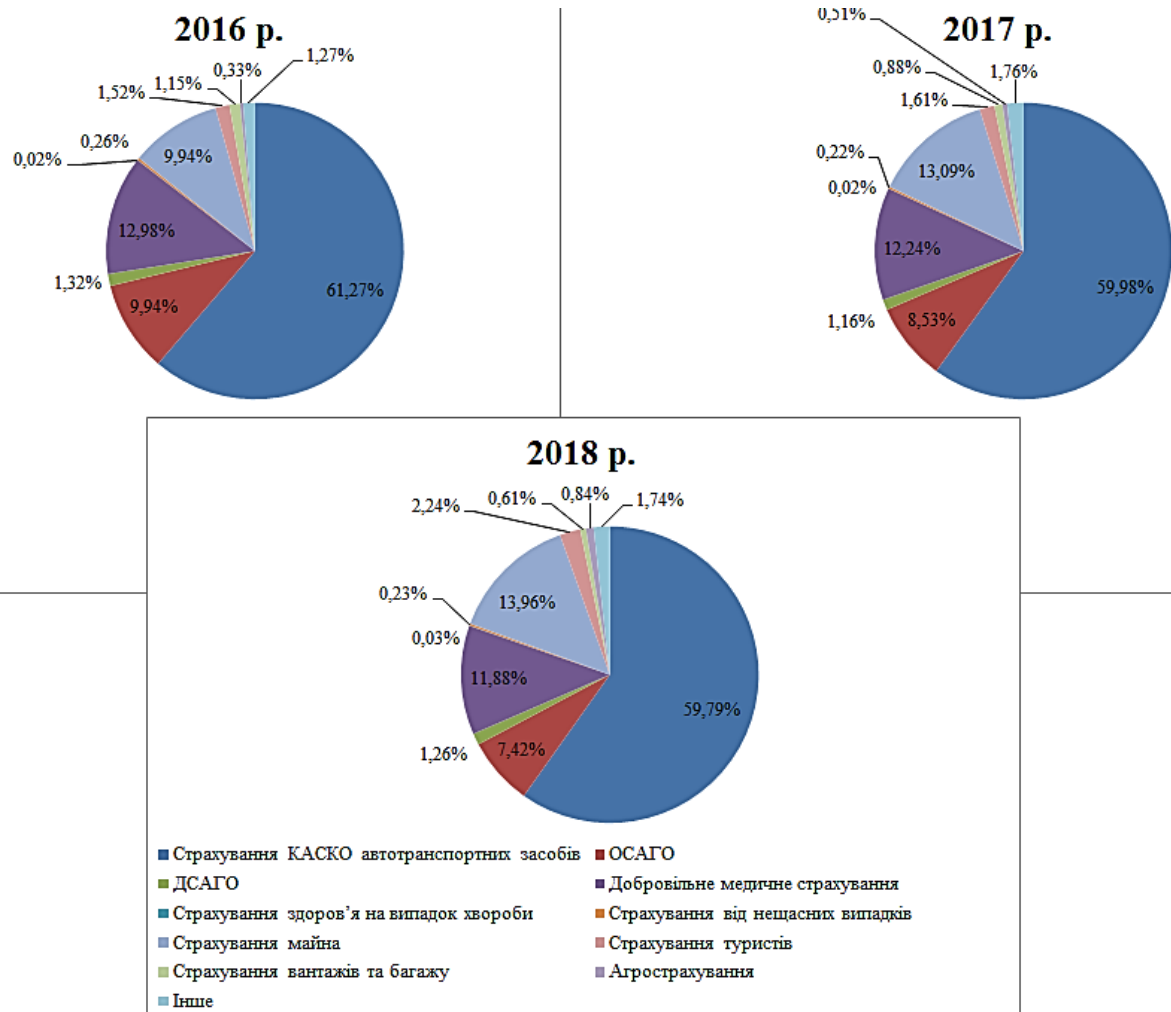

Рис 2.2 – Структура страхового портфеля ПрАТ «СК «АХА Страхування» 2016-2018рр.

Відповідно до таблиці 2.4 а також рис. 2.2 можна зробити висновки, що найбільш вагомим у страховому портфелі ПрАТ «СК «АХА Страхування» є страхування КАСКО автотранспортних засобів, що займає 61,27% у 2016 р., 59,98% у 2017 р., 59,79% у 2018 р. відповідно. Такий розподіл страхових продуктів у портфелі страховика є не оптимальним, оскільки значна доля страхових внесків припадає лише на один вид страхування.

Таким чином цей страховий портфель можна охарактеризувати, як спеціалізований і консервативний. Відповідно до цього залежність страховика

від одного виду страхування дуже значна. Для оптимізації страхового портфеля необхідно збільшити долі інших страхових продуктів. Це дасть змогу підвищити фінансову стійкість і диверсифікувати діяльність, що призведе до мінімізації ризиків.

Варто також зазначити, що для обрання напрямку оптимізації страхового портфелю необхідно провести комплексну оцінку ризиків за кожним видом страхування. Найбільш перспективними за оцінкою рівня виплат для ПрАТ «СК «АХА Страхування» є такі види страхування: агрострахування, страхування від нещасних випадків, страхування майна, страхування вантажів та багажу. Стабільну динаміку рівня виплат також демонструють: страхування туристів і ДСАГО. Відповідно перелічені вище страхові продукти потребують збільшення частки у страховому портфелі, що дасть можливість диверсифікувати діяльність і мінімізувати ризики. Розглянемо структуру страхового портфеля компанії за формами страхування, що представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Структура страхового портфеля за формами страхування ПрАТ «СК «АХА Страхування», 2016-2018 рр.

Показники за видами страхування	2016 р.		2017 р.		2018 р.	
	Страхові платежі, тис. грн	Структура, %	Страхові платежі, тис. грн	Структура, %	Страхові платежі, тис. грн	Структура, %
Обов'язкове страхування	139 133	9,94%	143 186	8,53%	140 405	7,42%
Добровільне страхування	1 261 297	90,06%	1 535 518	91,47%	1 751 076	92,58%
Разом	1 400 430	100,00%	1 678 704	100,00%	1 891 481	100,00%

Варто відмітити, що у 2016 році 90,06% договорів складає добровільне страхування і ця форма страхування продовжує зростати у 2017 і 2018 році до 91,47% і 92,58% відповідно. Така структура страхового портфелю безсумнівно

є оптимальною забезпечує достатню гнучкість страховика у разі можливої відмови від укладання обов'язкових страхування [11].

Отже, беручи до уваги проведеній аналіз страхового портфеля за показниками надходжень страхових платежів, страхових виплат, рівня виплат очевидною постає необхідність оптимізації страхового портфеля ПрАТ «СК «АХА Страхування». На мою думку, збалансованим можна вважати портфель, що є достатньо диверсифікованим, включає різні за термінами (середньострокові та довгострокові), формою страхування (обов'язкова, добровільна) та видами (майнове, особисте, страхування відповідальності) договори страхування. Крім того, оптимальним є поєднання в збалансованому страховому портфелі менш ризикових та значно ризикових видів страхування, перші з яких забезпечуватимуть стабільні, але незначні надходження страхових платежів, другі, – отримання високих обсягів страхових премій, хоча матимуть і вищі потенційні збитки.

2.3. Аналіз фінансової стійкості страховика ПрАТ «АХА Страхування»

Фінансова стійкість характеризує результативну діяльність компанії, слугує важливим показником при прийнятті рішень потенційними страхувальниками при виборі надійного страховика, а також виступає об'єктом значної уваги з боку регулятора. Кожна зацікавлена сторона потребує оцінки фінансової стійкості страхової компанії, яка була б максимально об'єктивною та порівнюваною.

Проте, на сьогодні у вітчизняній науці і практиці не існує єдиного підходу до системи показників фінансової надійності страхових компаній, а наявні методи мають суттєві недоліки у застосуванні. Для виявлення проблем та недоліків в оцінюванні фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній розглянемо умови його реалізації на практиці, а саме, на прикладі, ПрАТ «СК «АХА Страхування».

Правильна оцінка та управління фінансовою стійкістю дасть змогу ефективно здійснювати управління їхніми ресурсами та забезпечить виконання зобов'язань перед клієнтами в повному обсязі [27].

Аналіз фінансової стійкості страхової компанії здійснюється в розрізі таких елементів: власний капітал, тарифна політика, збалансованість страхового портфеля та страхові резерви, інвестиційна політика, перестраховування. Законом України «Про страхування» [22] висуваються особливі вимоги до фінансової стійкості страховика - однією з таких умов визначено наявність сплаченого статутного фонду та гарантійного фонду (у розмірі 1 млн. євро для ризикового страхування та 10 млн. євро для страховика, який займається страхуванням життя). До гарантійного фонду страховика належить додатковий та резервний капітал, а також сума нерозподіленого прибутку. Наступна вимога - створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань, а також перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим.

Отже, відповідно до законодавства робиться наголос на досягненні нормативно встановлених абсолютних показників розміру відповідних складових активу або пасиву страховика. Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України з метою стандартизації процедур здійснення аналізу фінансової надійності страховиків своїм Розпорядженням [53] затвердила Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків, які ґрунтуються на тестах раннього попередження. Відповідно до Рекомендацій здійснюється розрахунок відносних показників.

Окрім того, варто звернути увагу, що існують показники оцінки фінансової стійкості компаній без прив'язки до виду діяльності, а лише на основі формалізованої звітності. До таких показників належать коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами, тощо. У своїй оцінці вони роблять акцент на достатності

власного капіталу для забезпечення безперебійної операційної діяльності суб'єкта господарювання.

Отже, до фінансової стійкості страховика висуваються вимоги на рівні законодавчому, наводяться рекомендації регулятора та існують формалізовані підходи до оцінки її оцінки.

Таблиця 2.6 – Методики оцінки фінансової стійкості страхової компанії

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
Згідно ЗУ «Про страхування»		
Статутний фонд	Статутний капітал	1 млн.євро
Страхові резерви	Сума страхових резервів	
Фактичний запас платоспроможності	Баланс - НА - Зобов'язання	71,1 млн.грн

В таблиці 2.7 наведені розрахунки показників фінансової стійкості ПрАТ «СК «АХА Страхування» за період 2016-2018 рр. на основі методики, наведеної в табл. 2.6. Як бачимо, за аналізований період страхова компанія виконує вимоги законодавства до статутного фонду і зростають її страхові резерви.

Таблиця 2.7 – Показники фінансової стійкості ПрАТ «СК «АХА Страхування» за період 2016-2018 рр.

Показник	2016	2017	2018
Згідно ЗУ «Про страхування»			
Статутний фонд, млн. грн.	261 975	261 975	261 975
Страхові резерви, млн. грн.	657 684	1 012 909	1 096 434
Статутний фонд, млн. євро	9 475	9 407	7 813

Мабуть, найголовнішою умовою платоспроможності страховика відповідно до чинного законодавства є перевищення фактичного запасу платоспроможності (ФЗП) над його нормативним запасом (НЗП).

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика визначається вирахуванням із загальної суми активів (А) страховика суми нематеріальних активів (НМА) і загальної суми зобов'язань (З), у тому числі

страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати [51].

Тобто:

$$\text{ФЗП} = \text{А} - \text{НМА} - \text{З}, \quad (2.1)$$

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, а саме:

– перша – розраховується шляхом множення суми страхових премій (СП) за попередні 12 місяців на 0,18. При цьому сума страхових премій зменшується на 50 % страхових премій, належних перестраховикам (СПП):

$$\text{НЗП1} = 0,18 \times (\text{СП} - 0,5 \times \text{СПП}), \quad (2.2)$$

– друга – розраховується шляхом множення суми страхових виплат (СВ) за попередні 12 місяців на 0,26. При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 % виплат, що компенсуються перестраховиками (СВП):

$$\text{НЗП2} = 0,26 \times (\text{СВ} - 0,5 \times \text{СВП}), \quad (2.3)$$

Проаналізуємо показники платоспроможності ПрАТ «СК «АХА Страхування» за останні 4 роки її діяльності (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Динаміка показників платоспроможності ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр.

Показник	2016	2017	2018
	1	2	3
Нормативна платоспроможність			
Страхові премії, тис. грн (Ф. 2 р. 2011)	1 400 430	1 678 704	1 891 481
Страхові премії, належні перестраховикам, тис. грн. (Ф. 2 р. 2012)	42 370	59 803	64 253
НЗП1, тис. грн.	248 264	296 784	334 684
Страхові виплати, тис. грн (Примітки до фін. звітності)	601 896	817 672	887 540
Страхові виплати, що компенсуються перестраховиками, тис. грн (Примітки до фін. звітності)	5 440	3 081	5 472
НЗП2, тис. грн.	155 786	212 194	230 049
Фактична платоспроможність			

Продовження таблиці 2.8

	1	2	3
Загальна сума активів, тис. грн (Ф. 1 р. 1300)	1 432 887	1 789 424	1 932 791
Сума нематеріальних активів, тис. грн (Ф. 1 р. 1000)	15 351	16 402	21 240
Загальна сума зобов'язань, тис. грн (Ф. 1 р. 1595+1695+1700+1800)	824 434	1 301 022	1 443 626
ФЗП, тис. грн.	593 102	472 000	467 925
НЗП (більша із визначених величин)	248 264	296 784	334 684
Маржа платоспроможності, тис. грн.	344 838	175 216	133 241

З аналізу даних табл. 2.8 можна зробити висновок про те, що за 2016-2018 рр. страхова компанія виконувала дану вимогу, оскільки значення фактичного запасу платоспроможності щороку перевищувало його нормативне значення. Проте маржа платоспроможності має тенденцію до зниження, це говорить про зниження запасу платоспроможності. Для того, щоб якомога точніше підтвердити результати свого дослідження, побудуємо відповідний графік (рис 2.3).

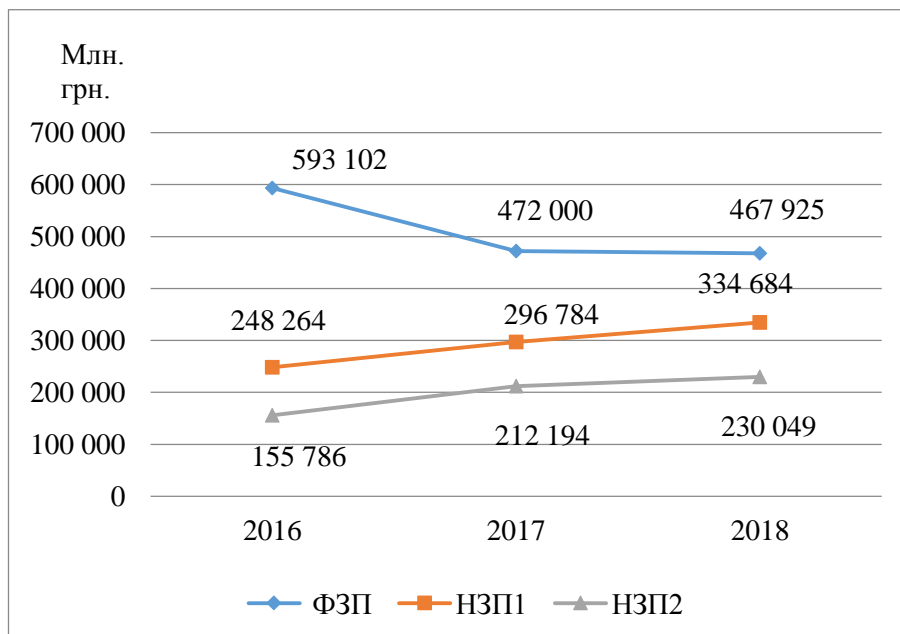

Рис 2.3 – Динаміка показників платоспроможності ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр.

Наступною вимогою забезпечення платоспроможності страхової компанії є наявність гарантійного фонду, до якого належить додатковий та резервний капітал, а також сума нерозподіленого прибутку. Страховики за рахунок нерозподіленого прибутку можуть створювати вільні резерви. Вільні резерви — це частка власних коштів, яка резервується з метою забезпечення платоспроможності страховика [51]. Розмір і структуру гарантійного фонду можна побачити в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Розмір та структура гарантійного фонду ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки			Приріст у %		Частка у %		
	2016	2017	2018	2016/2017	2017/2018	2016	2017	2018
Додатковий капітал	0	0	0	0	0	0	0	0
Резервний капітал	3 423	93 423	118 000	2629%	26%	0,99	42,14	52,13
Нерозподілений прибуток	341 703	128 279	108 366	-62%	-16%	99,01	57,86	47,87
Сума	345 126	221 702	226 366	-36%	2%	100	100	100

Доцільним є оцінювання динаміки гарантійного фонду та нерозподіленого прибутку ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр. (рис 2.4).

З рисунку 2.4 можна зробити висновок про те, що гарантійний фонд страхової компанії в 2016 році майже повністю сформований за рахунок нерозподіленого прибутку — 99,01 %, решта — резервний капітал, а додатковий капітал і зовсім відсутній. У 2017 і 2018 рр. частка резервного капіталу зросла до 42,14% і 52,13% відповідно. Проте варто зазначити, що загальна сума гарантійного фонду зменшилась в порівнянні з 2016 роком. У 2018 році загальний розмір гарантійного фонду виріс на 2% в порівнянні з 2017.

Це позитивна тенденція до зміцнення фінансової стійкості страховика. Варто відмітити, що законодавчо не прописане нормативне значення гарантійного фонду, лише його наявність, а це означає, що вимога виконана.

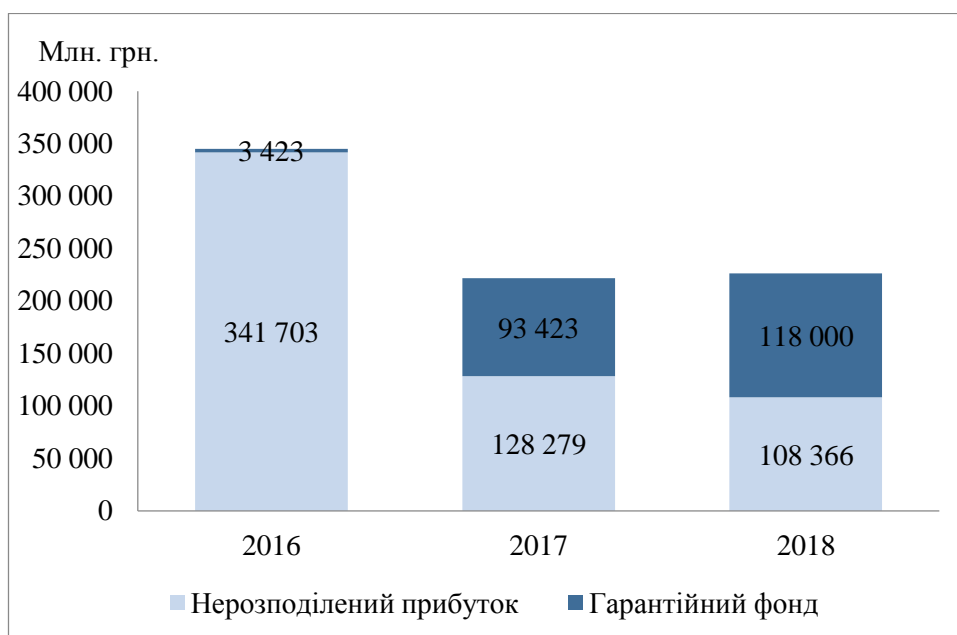

Рис 2.4 – Динаміка гарантійного фонду та нерозподіленого прибутку ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2013-2016 рр.

Однією з методик визначення фінансового стану з боку держави є оцінка діяльності страховика, що базується на так званих «тестах раннього попередження», які були закріплені в Розпорядженні Нацкомфінпослуг «Рекомендації щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 р. [53].

Тести раннього попередження – це система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страховиків з визначеними Нацкомфінпослуг показниками, їх узагальнення та оцінка ризиків діяльності страховиків. Тести раннього попередження використовуються для визначення рівня фінансової надійності страховиків, який розраховується за даними річної фінансової звітності. Відповідно до Рекомендацій здійснюється аналіз капіталу, активів, перестраховування, страхових резервів, дохідності, ліквідності і надається відповідна оцінка. Оцінки виставляються по 4-бальній системі в залежності від діапазону, в який потрапило значення відповідного показника.

На основі проведених тестів раннього попередження страховики можуть отримати такі оцінки:

- „1” (стійка) – фінансові показники знаходяться на високому рівні;
- „2” (задовільна) – відсутні серйозні проблеми, фінансові показники знаходяться на середньому рівні;
- „3” (гранична) - фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній;
- „4” (незадовільна) – вважається неприпустимим, фінансовий стан є дуже нестабільним. Загальна оцінка визначається як сума фактичних оцінок за окремими показниками, помноженими на відповідні коефіцієнти вагомості.

Дані, які використовуються при розрахунку показників тестів раннього попередження, їх зміст та порядок розрахунку наведені в додатку Є. У додатку Ж наведені необхідні дані для обчислення первинних показників тестів раннього попередження ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр. Динаміка, а також формула розрахунку показників тестів раннього попередження ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр. наведена в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Показники тестів раннього попередження ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр.

Показник	Формула	Результат		
		2016	2017	2018
	1	2	3	4
Показник дебіторської заборгованості	$\text{ПДЗ} = (\text{Дебіторська заборгованість} / \text{Капітал}) * 100 \%$	48,1	67,9	69,1
Показник ліквідності активів	$\text{ПЛА} = (\text{Високоліквідні активи} / \text{Зобов'язання}) * 100 \%$	58,9	40,5	46,9
Показник ризику страхування	$\text{ПРС} = (\text{Сума чистих премій за всіма полісами} / \text{Капітал}) * 100 \%$	229,0	343,0	390,5
Зворотний показник платоспроможності	$\text{ЗПП} = (\text{Загальна сума зобов'язань} / \text{Капітал}) * 100 \%$	139,0	275,6	308,5

Продовження таблиці 2.10

	1	2	3	4
Показник дохідності	$\text{ПД} = (\text{Чистий прибуток} / \text{Капітал}) * 100 \%$	11,1	-27,0	14,9
Показник андеррайтингу	$\text{ПА} = (\text{Виплати і витрати} / \text{Сума чистих зароблених премій}) * 100 \%$	52,8	67,8	51,7
Показник змін у капіталі	$\text{ПЗК} = ((\text{Капітал (t)} / \text{Капітал (t-1)}) - 1) * 100 \%$	12,6	-20,4	-0,9
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами	$\text{ПЗЧП} = ((\text{Сума чистих премій (t)} / \text{Сума чистих премій (t-1)}) - 1) * 100 \%$	30,4	19,2	12,9
Показник незалежності від перестраховання	$\text{ПНП} = (\text{Чиста сума премій по всіх полісах} / \text{Валова сума премій по всіх полісах}) * 100 \%$	97,0	96,4	96,6
Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	$\text{ПВРК} = (\text{Чисті страхові резерви} / \text{Капітал}) * 100 \%$	105,8	212,3	230,7
Показник дохідності інвестицій	$\text{ПДІ} = (\text{Прибуток від фін. діяльності} / \text{Середній обсяг фін. інвестицій протягом року}) * 100 \%$	15,6	12,2	11,2

Результати показників тестів раннього наведених в таблиці 2.10, оцінюються за допомогою оціночної шкали, а потім помножуються на зважений коефіцієнт.

Зважена оцінка сумується за роками, це і є фінальна оцінка тестів раннього попередження, вона наведена в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Динаміка інтегральної оцінки фінансової надійності ПрАт «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр.

Показник	Результат			Оціночна шкала	Оцінка			Коefіцієнт	Зважена оцінка		
	2016	2017	2018		2016	2017	2018		2016	2017	2018
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Показник дебіторської заборгованості	48,1	67,9	69,1	1.0<=ПДЗ<50 2.50<=ПДЗ<75 3.75<=ПДЗ<100 4.100<=ПДЗ	1	2	2	0,04	0,04	0,08	0,08
Показник ліквідності активів	58,9	40,5	46,9	1.95<=ПЛА 2.80<=ПЛА<95 3.65<=ПЛА<80 4.ПЛА<65	4	4	4	0,1	0,4	0,4	0,4
Показник ризику страхування	229,0	343,0	390,5	1.ПРС<=100 2.100<ПРС<=200 3.200<ПРС<=300 4.300<ПРС	3	4	4	0,06	0,18	0,24	0,24
Зворотний показник платоспроможності	139,0	275,6	308,5	1.0<ЗПП<=20 2.20<ЗПП<=50 3.50<ЗПП<=75 4.75<ЗПП, ЗПП<=0	4	4	4	0,18	0,72	0,72	0,72
Показник дохідності	11,1	-27,0	14,9	1.50<ПД 2.25<ПД<=50 3.0<=ПД<=25 4.ПД<0	3	4	3	0,06	0,18	0,24	0,18
Показник андеррайтингу	52,8	67,8	51,7	1.ПА<=50 2.50<ПА<=100 3.100<ПА<=110 4.110<ПА	2	2	2	0,06	0,12	0,12	0,12
Показник змін у капіталі	12,6	-20,4	-0,9	1.10<ПЗК 2.5<ПЗК<=10 3.0<ПЗК<=5 4.ПЗК<=0	1	4	4	0,06	0,06	0,24	0,24
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами	30,4	19,2	12,9	1.40<=ПЗЧП 2.33<=ГЗЧП<40 3.10<=ГЗЧП<33 4.ПЗЧП<10	3	3	3	0,06	0,18	0,18	0,18
Показник незалежності від перестраховання	97,0	96,4	96,6	1.50<=ПНП 2.40<=ПНП<50 3.30<=ПНП<40 4.ПНП<30,85<=ПНП	4	4	4	0,18	0,72	0,72	0,72

Продовження таблиці 2.11

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Показник відношення чистих страхових резервів до капіталу	10 5,8	21 2,3	23 0,7	1.0<ПВРК<=50 2.50< ПВРК <=75 3.75<ПВРК<=1 00 4.100<ПВРК, ПВРК<=0	4	4	4	0,1 6	0,6 4	0,6 4	0,6 4
Показник дохідності інвестицій	15, 6	12, 2	11, 2	1.10<=ПДІ 2. 5<=ПДІ<10 3.0<=ПДІ<5 4.ПДІ<0	1	1	1	0,0 4	0,0 4	0,0 4	0,0 4
Загальна оцінка								3,2 8	3,6 2	3,5 6	

Проаналізувавши дані таблиці 2.11 можна зробити висновок, що результати тесту раннього попередження ПрАТ «СК «АХА Страхування» є досить невтішними. Протягом 2016-2018 рр. загальна оцінка фінансової стійкості компанії коливалася в межах «3,28-3,62», тобто показники страховика є нижчими за середній рівень. На фоні позитивних тенденцій зі зростання страхових резервів, зростає частка зобов'язань компанії, про що свідчить показник зворотної платоспроможності (негативна тенденція). Найбільший негативний вплив на інтегральну оцінку зробив зворотний показник платоспроможності (0,72) і показник незалежності від перестраховування (0,72), а також відношення чистих страхових резервів до капіталу (0,64). Отже, ПрАТ «СК «АХА Страхування» повинна переглянути, по-перше, свою структуру капіталу. Адже хоч перевищення зобов'язань страховиків над власними ресурсами є специфічною особливістю страхової діяльності в цілому, проте їх співвідношення повинно бути обґрунтованим. По-друге, перестраховування – є одним із методів забезпечення фінансової стійкості страховика, однак, як ми бачимо, ПрАТ «СК «АХА Страхування» майже не перестраховує власні ризики, що може в майбутньому негативно вплинути на її платоспроможність.

Варто також зазначити, що показник змін у капіталі значно знизився у 2017-2018 рр. у порівнянні з 2016 р. Це говорить про зменшення

нерозподіленого прибутку компанії, що означає погіршення фінансового становища.

Показник фінансової автономії часто вважають одним з найважливіших, адже його значення свідчить про те, яку частину своїх активів компанія здатна профінансувати за рахунок власних фінансових ресурсів. Дані необхідні для розрахунку коефіцієнта автономії, а також коефіцієнтів фінансування і забезпеченості власними оборотними коштами наведені у таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Дані для розрахунку коефіцієнтів автономії, фінансування і забезпеченості власними оборотними коштами за 2016-2018 рр.

Стаття звітності	Код рядка	Роки		
		2016	2017	2018
Необоротні активи	1095	61 538	293 258	341 550
Запаси	1100	378	370	383
Грошові кошти та їх еквіваленти	1165	485 990	526 289	677 111
Оборотні активи	1195	1 371 349	1 496 166	1 591 151
Власний капітал	1495	608 453	488 402	489 075
Довгострокові зобов'язання	1595	763 186	1 223 242	1 357 354
Поточні зобов'язання	1695	61 248	77 780	86 272
Баланс	1900	1 432 887	1 789 424	1 932 701

Як видно з таблиці 2.12, значення коефіцієнта автономії суттєво знизилось у 2017-2018 рр. і не відповідає нормативному значенню.

Значення коефіцієнта з таблиці 2.13 автономії зменшилось за рахунок зменшення величини власного капіталу, що в свою чергу пов'язано зі зменшенням нерозподіленого прибутку компанії.

Коефіцієнт фінансування показує, скільки гривень власного капіталу припадає на 1 гривню позикового, і свідчить про здатність компанії відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо- і довгостроковій перспективі. Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,67-1,5. Значення нижче 0,67 свідчить про високий рівень фінансових ризиків. Значення вище 1,5 може означати наявність додаткових резервів підвищення ефективності діяльності за рахунок залучення позикових коштів. У ПрАТ «СК «АХА Страхування» за весь проаналізований період значення коефіцієнта

лише у 2016 році було в нормативних рамках, у 2017-2018 рр. значення знаходилось нижче нормативного. Це обумовлено зменшенням величини власного капіталу і збільшенням поточних і довгострокових зобов'язань.

Таблиця 2.13 – Коефіцієнти автономії, коефіцієнти фінансування і коефіцієнти забезпеченості власними оборотними коштами за 2016-2018рр.

Показники	Роки			Норма тив	Формула
	2016	2017	2018		
Коефіцієнт автономії	0,42	0,27	0,25	> 0,5	$\Phi 1p.1495/\Phi 1p.1900$
Коефіцієнт фінансування	0,74	0,38	0,34	0,67-1,5	$\Phi 1p.1495/(\Phi 1p.1595+1695)$
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,40	0,13	0,09	>0,1	$(\Phi 1p.1495-1095)/\Phi 1p.1195$

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами належить до групи показників фінансової стійкості згідно з альтернативним підходом, та є індикатором здатності компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Нормативним значенням є 0,1 і вище. Високі значення коефіцієнта свідчать про достатню фінансову стійкість компанії і здатність проводити активну діяльність навіть за відсутності доступу до зовнішніх джерел фінансування. ПрАТ «СК «АХА Страхування» демонструє тенденцію зменшення значення показника. Це свідчить про те, що компанія втрачає здатність до самофінансування. Основні коливання обсягу власних оборотних коштів пов'язані, в першу чергу, зі зменшенням величини власного капіталу, що в свою чергу виникло через зменшення нерозподіленого прибутку.

Оцінку ліквідності страхової компанії виконують за допомогою системи фінансових показників, які дозволяють порівняти вартість поточних активів з різним ступенем ліквідності, із сумою поточних зобов'язань. У таблиці 2.14 наведені коефіцієнти загальної, швидкої та абсолютної ліквідності.

Таблиця 2.14 – Коефіцієнти загальної, швидкої та абсолютної ліквідності за 2016-2018 рр.

Показники	Формула	Роки			Норматив
		2016	2017	2018	
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1195}}{\Phi 1 \text{ p.1695}}$	22,39	19,24	18,44	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{\Phi 1 (\text{p.1195-p.1100})}{\Phi 1 \text{ p.1695}}$	22,38	19,23	18,44	0,6-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\Phi 1 \text{ p.1165}}{\Phi 1 \text{ p.1695}}$	7,93	6,77	7,85	> 0

Коефіцієнт загальної ліквідності показує достатність ресурсів страховика, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань, тобто скільки гривень оборотного капіталу припадає на 1 грн. поточних зобов'язань. Нормативним значенням можна вважати коефіцієнт, що більший за 1. З аналізу даних таблиці 2.14, можна зробити висновок про значне перевищення фактичного значення показника над нормативно встановленим рівнем, хоча помітна негативна тенденція щодо його зменшення у 2017 та 2018 рр. порівняно з 2016 р. Така тенденція продиктована збільшенням обсягу поточних зобов'язань. При цьому відбувається зростання і оборотних активів, проте темпи росту поточних зобов'язань випереджають зростання оборотних активів.

Наступним розрахунковим коефіцієнтом є коефіцієнт швидкої ліквідності, який вимірює здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. До високоліквідних активів можна віднести грошові кошти та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, дебіторську заборгованість і т.д. У таблиці 2.14 можна побачити, що показник збігається з загальною ліквідністю. Це можна вважати особливістю саме фінансових інституцій, які не виробляють матеріальну продукцію, а тому їх оборотні активи майже дорівнюють їх найбільш ліквідним активам. Висновки за показником є аналогічними до попереднього.

Останнім було розраховано коефіцієнт абсолютної ліквідності, що показує, яку частку зобов'язань страховик має можливість погасити негайно, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості чи реалізації інших активів. Нормативне значення коефіцієнта встановлено на рівні, більшому за 0. Протягом аналізованого періоду значення коефіцієнту значно перевищувало нормативне, хоча і знижувалося у 2016-2018 рр.

Підсумовуючи всі результати досліджень можна стверджувати, що ПрАТ «СК «АХА Страхування» має тенденцію до втрати фінансової стійкості. Значення показників тестів раннього попередження знаходяться в граничному діапазоні, а показники коефіцієнтів автономії і фінансування взагалі нижче нормативного значення. Необхідні заходи щодо поліпшення фінансової стійкості компанії в найкоротші терміни. Що стосується показників фактичного запасу платоспроможності і загальної, швидкої та абсолютної ліквідності то вони перебувають вище нормативних значень на всьому аналізованому проміжку часу. Проте і ці показники мають спадну тенденцію і при відсутності заходів з покращення фінансового становища «СК «АХА Страхування» можуть призвести до втрати ліквідності компанії, а також можливості відповідати за своїми зобов'язаннями.

Однак, таке високе значення показника свідчить про велику частку грошових коштів у структурі оборотних активів: у середньому за аналізований період вони склали близько 79 % від загальної величини оборотних коштів. Це, з однієї сторони, демонструє наявність великого запасу найбільш ліквідних активів для здійснення страхових виплат і свідчить про їх позитивний вплив на підтримання фінансової стійкості, проте, з іншої сторони, таке високе значення показника може демонструвати не досить ефективну політику управління активами.

Висновки до розділу 2

Компанія зберігає та примножує багатий унікальний досвід, надбаний протягом більш ніж 80 років кропіткої праці та щиро вдячна всім своїм клієнтам, які вже стали або стануть членами великої сім'ї – ПрАТ «СК»АХА Страхування».

ПрАТ «СК»АХА Страхування» пропонує ринку понад 50 видів страхування, які задовольняють потреби практично всіх категорій клієнтів.

Найбільш перспективними за оцінкою рівня виплат для ПрАТ «СК «АХА Страхування» є такі види страхування: агрострахування, страхування від нещасних випадків, страхування майна, страхування вантажів та багажу. Стабільну динаміку рівня виплат також демонструють: страхування туристів і ДСАГО. Відповідно перелічені вище страхові продукти потребують збільшення частки у страховому портфелі, що дасть можливість диверсифікувати діяльність і мінімізувати ризики.

Підсумовуючи всі результати досліджень можна стверджувати, що ПрАТ «СК «АХА Страхування» має тенденцію до втрати фінансової стійкості. Значення показників тестів раннього попередження знаходяться в граничному діапазоні, а показники коефіцієнтів автономії і фінансування взагалі нижче нормативного значення. Необхідні заходи щодо поліпшення фінансової стійкості компанії в найкоротші терміни. Що стосується показників фактичного запасу платоспроможності і загальної, швидкої та абсолютної ліквідності то вони перебувають вище нормативних значень на всьому аналізованому проміжку часу. Проте і ці показники мають спадну тенденцію і при відсутності заходів з покращення фінансового становища «СК «АХА Страхування» можуть призвести до втрати ліквідності компанії, а також можливості відповідати за своїми зобов'язаннями.

Отже, ПрАТ «СК «АХА Страхування» повинна переглянути, по-перше, свою структуру капіталу. Адже хоч перевищення зобов'язань страховиків над власними ресурсами є специфічною особливістю страхової діяльності в цілому, проте їх співвідношення повинно бути обґрунтованим. По-друге, перестрахування – є одним із методів забезпечення фінансової стійкості

страховика, однак, як ми бачимо, ПрАТ «СК «АХА Страхування» майже не перестраховує власні ризики, що може в майбутньому негативно вплинути на її платоспроможність.

Варто також зазначити, що показник змін у капіталі значно знизився у 2017-2018 рр. у порівнянні з 2016 р. Це говорить про зменшення нерозподіленого прибутку компанії, що означає погіршення фінансового становища.

3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

3.1 Напрями підвищення страхової діяльності в ринковому середовищі

На сьогоднішній день питання щодо проникнення страхування у всі галузі життя людини постає все більше . Це пов'язано із тим, що кожного дня збільшується довіра до страхових компаній з боку суспільства, проте це можливо лише при наявності об'єктивного оцінювання фінансової стійкості останніх. Отже питання розроблення єдиної системи оцінювання фінансової стійкості та критеріїв, що її визначають, не втрачає своєї актуальності.

Беручи до уваги іноземний досвід, необхідним є активна участь держави у розробці вимог, що відповідатимуть викликам у наш час. На нашу думку, досить доцільним є перегляд вимог ЗУ «Про страхування» в частині забезпечення платоспроможності страховиків [35,36].

Вимога дотримання мінімального розміру статутного капіталу має перевірятися не лише на дату державної реєстрації компанії, а й кожні 3 роки її безперервного функціонування. Якщо фактична величина капіталу виявиться менше встановленого рівня, компанія повинна збільшити його. Адже в страхуванні можливі випадки, коли страхові виплати здійснюються після закінчення дії договору, тому у міжнародній практиці коректною вважається фінансова звітність, що була скорегована через 3 роки після її початкового формування.

У вітчизняному законодавстві прописана вимога лише щодо наявності гарантійного фонду страхової компанії. Тому нічого не зобов'язує страховика формувати і нарощувати його в достатньому для забезпечення фінансової стійкості обсязі. У зв'язку з цим, повинен бути чітко встановлений його

мінімальний рівень відповідно до теперішньої кон'юнктури ринку і галузі страхування[38].

Відсутність єдиного підходу до обчислення рівня фінансової стійкості не дозволяє оцінити компанії між собою і обрати найкращу. Однак, Регулятором проводилися спроби реалізувати дану методику через запровадження Тестів раннього попередження, що були розраховані у попередньому розділі. На нашу думку, доречним є таке оновлення Тестів: вони мають носити не рекомендаційний, а обов'язковий характер, так як при наявності вибору здійснювати розрахунок чи ні, страхові компанії, яким відомо про своє нестійке положення, мають можливість його приховувати від клієнтів; реалізація заходів пруденційного нагляду на основі результатів обрахунку Тестів, тобто у випадку отримання незадовільних показників, такі страховики повинні підпадати під посиленій нагляд, тоді ж як до компаній, що отримали значення фінансових показників на високому рівні, застосовується помірний нагляд; оновлення як методики розрахунку Тестів, що складені за старими формами фінансової звітності, так і розрахунку коефіцієнтів оціночної шкали, що відповідають сучасній ситуації на страховому ринку.

Якщо вищезазначені рекомендації будуть реалізовані, Тести раннього попередження можуть стати одним із запобіжних заходів уникнення кризового становища компанії.

У країнах, де фінансова система є досить розвиненою, з метою надання клієнтам повної та достовірної інформації про фінансову стійкість страхової компанії застосовують рейтингові оцінки незалежних рейтингових агентств[17].

Існує багато підходів до трактування поняття «рейтинг фінансової стійкості страхової компанії», однак, на нашу думку, найбільш комплексне визначення надає Н.В. Ткаченко, яка пояснює його як «інтегрований показник, що є результатом комплексного та багатофакторного аналізу діяльності страховиків та, який, через використання одноманітних критеріїв, дозволяє порівнювати показники діяльності страхових компаній з метою

характеристики їх фінансового стану та здатності виконувати свої зобов'язання як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, незважаючи на прояви різноманітних ризиків, а також виступає як потужний інструмент контролю, аналізу, моніторингу, прогнозування та основа для планування і напрацювання подальшої стратегії розвитку страховика» [66, с. 226].

Рейтингування страхові компанії є відносно новим для України інструментом, який дає дозвіл донести до стейкхолдерів інформацію про надійність тих чи інших учасників страхового ринку. Світова практика показує, що рейтинг фінансової інституції створюється для оцінки її фінансової стійкості і впливає на формування її іміджу.

Посилення уваги суспільства до рейтингової оцінки страхових компаній викликана двома основними причинами:

- клієнти та партнери вітчизняних страхових компаній не завжди мають доступ до достовірної фінансової інформації страховиків, і через це проведення аналізу їхньої фінансової стійкості є неможливим;
- сучасний страховий ринок характеризується значною конкуренцією, і через це страховики повинні приділяти значну увагу вивченню позицій конкурентів та визначенню конкурентоспроможності їх продуктів.

В залежності від характеру та обсягу інформації, яка використовується для присвоєння рейтингу компанії, прийнято виділяти два його види: добровільний рейтинг та публічний (кваліфікований).

Особливістю та перевагою добровільного рейтингування є можливість використання більших масивів інформації, адже разом із загальнодоступними даними, компанія, яка виступала замовником процесу рейтингування, надає внутрішні дані для оцінки [64].

В разі проведення публічного рейтингування використовується загальнодоступна інформація страховика, що подана у фінансовій звітності. Як результат, детальний аналіз діяльності не проводиться, а якісні показники

діяльності фактично не використовуються або їх використання зведене до мінімуму.

При цьому, необхідно зазначити, що надзвичайно важливим в ході здійснення рейтингування є врахування характеру діяльності конкретної страхової компанії, адже прослідковується специфічність діяльності в залежності від галузі страхування – необхідно використовувати різні (неоднотипні) фактори для оцінки.

Основною функцією процесу рейтингування безумовно є інформаційна, яка полягає у висвітленні проаналізованих вхідних даних в узагальненому вигляді. Отже, всі зацікавлені сторони мають змогу проводити порівняльний аналіз страхових компаній для того, щоб пришвидшити прийняття управлінських рішень.

Регулююча функція простежується у намаганні страхових компаній покращити власні показники діяльності з метою отримання високих рейтингових оцінок. Проте, на практиці ми можемо бачити, що в разі присвоєння страховику рейтингу, нижчого за визначений рівень, потенційні й наявні клієнти бажають припинити роботу з такою компанією.

Маркетингова функція проявляється у використанні страховиками високого рейтингу як додаткового інструменту впливу на споживачів страхових послуг для того, щоб отримати підтвердження стабільної діяльності.

Рейтингування здійснюється професійними незалежними рейтинговими агентствами, які є обов'язковим елементом інституційної структури розвинутого фінансового ринку.

На сьогоднішній день рейтингові послуги надають уже близько 100 агентств у більш, ніж у 115 країнах світу. Їх методології за своєю сутністю доволі подібні, однак існують певні відмінності у критеріях оцінки фінансової стійкості страхових компаній, а також у визначенні їх вагової частки при присвоєнні рейтингу. Проте, спільною залишається мета рейтингування – визначення рівня фінансової стійкості страхової компанії. При цьому, рейтингове агентство доволі вичерпано наводить групи показників, як кількісних, так і

якісних, що використовуються при оцінюванні. Однак, вагомість кожного з показників у загальній оцінці є закритою інформацією і тримається в секреті, так само як і алгоритм розрахунку показника.

Реалії українського сьогодні демонструють неготовність вітчизняних страховиків користуватися послугами визнаних рейтингових агентств [24].

Серед причин виділяють наступні:

- послуга замовлення рейтингу є достатньо високою за ціною і варіюється від 60 до 100 тис. дол. США, залежно від іміджу агентства й масштабів перевірки;

- страх отримати низький рейтинг, адже капіталізація українських компаній зростає низькими темпами і навіть лідерів вітчизняного страхового ринку не можна зарахувати до грандів страхового бізнесу;

- якщо компанія вже отримала міжнародний рейтинг, але потім відмовляється від процедури щодо його отримання або її рейтинг знизився, про це буде проінформовано всю страхову й перестрахову спільноту, що відповідно матиме негативний вплив на бізнес такої компанії. Окрім цього, за міжнародними стандартами рейтинг компанії, як правило, не може бути вище суверенного рейтингу країни, в якій вона розташована;

- переважна частка страхових компаній України працюють в межах національного страхового ринку, через це не можна говорити про доцільність проведення такої вартісної оцінки.

Аналізуючи вищенаведені дані, об'єктивною є необхідність розроблення стандартів рейтингування, які враховують особливості українського страхування. Основною рекомендацією від нас є: створення єдиного Національного рейтингового агентства, що буде уповноважене Регулятором на проведення обов'язкового рейтингування страхових компаній на щорічній основі. Основою рейтингу повинні бути не лише фінансові показники, розраховані за певний період, а й враховуватися якісні показники діяльності – місце компанії на ринку, регіональна мережа відділень, задоволеність клієнтів, якість управління компанією тощо.

3.2 Шляхи покращення ефективності оцінки фінансової стійкості страхових компаній в Україні

Найвищим пріоритетом для будь-якої страхової компанії є забезпечення високого рівня фінансової стабільності, оскільки будь-який натяк на реальну або потенційну фінансову нестабільність загрожує головній ідеї її бізнесу.

Задача необхідності оцінювання фінансової стійкості страховиків не викликає сумнівів. Інформація про надійність фінансової установи необхідна клієнтам і партнерам страховика, власникам і потенційним інвесторам, а також державі, що регулює страховий ринок [46].

Страхові компанії зацікавлені у фінансовій стабільності і, через це, очікують, що страхова компанія підтримуватиме високий рівень платоспроможності і отримуватиме від рейтингових агентств високі кредитні рейтинги. Для цього, в свою чергу, потрібно щоб страхова компанія мала достатній обсяг капіталу. Капітал є буфером, який захищає від неочікуваних збитків та, у випадку виникнення проблем, дозволяє страховику продовжувати діяльність і одночасно вирішувати ці проблеми. Таким чином, підтримання достатніх капітальних ресурсів може сприяти довірі з боку страхувальників, кредиторів та ринку взагалі до фінансової надійності і стабільності страховика [31].

Ефективність діяльності страхової компанії визначається багатьма показниками, але перш за все фінансовою стійкістю та рентабельністю здійснення страхових операцій. Дивлячись з досвіду роботи страхових компаній ми можемо зробити висновок, що показник рівня рентабельності страхових операцій не має бути високим. Це можна пояснити, перш за все, тим, що в цьому випадку ціна на страхові послуги будуть занадто високими, а попит на неї з боку страхувальників буде лише зменшуватись [54].

У випадку, коли показники рентабельності будуть низькими, така ситуація може призвести до зниження можливості самоокупності витрат на

страхування у страховиків. Ситуацію можна урегулювати або зміною обсягів відповідальності по окремих видах страхування, або приведенням тарифів у відповідність до фактичного рівня збитковості страхової суми. У реалізації зміцнення фінансової стійкості страхових операцій найбільш суттєвими та пріоритетними напрямками є використання можливостей регулювання ринку за допомогою правильно складеного страхового договору і умов його виконання, а також оптимізація страхового портфеля [1].

Страховики формують портфелі ризиків, отримуючи велику кількість окремих ризиків. Ризикованість портфелю залежить від точного визначення ризику і від взаємозалежності окремих страхових ризиків. Але загалом можна сказати, що загальний ризик портфеля навряд коли-небудь дорівнює сумі окремих ризиків, що складають портфель. Ось тут доцільна диверсифікація.

Диверсифікація портфеля залежить від розміру прийнятого ризику. Як правило, можливості для диверсифікації обмежуються, якщо ризики взаємопов'язані. Звичайно, існують такі структури взаємозалежності між двома подіями, що призводять до збитків, де окремі ризики нейтралізують один одного при складанні. Ця концепція поширена у фінансовому секторі і має назву хеджування. Однак такі структурні залежності, поява котрих спричинена взаємодією збиткових подій, надзвичайно рідко зустрічаються у сфері страхування. Отже, страховик сподівається, що окремі ризики є незалежними або має місце лише незначна залежність. Страховики намагаються приймати диверсифіковані ризики, оскільки існують витрати пов'язані з ризиками, які існують в їх портфелях.

Страхові компанії намагаються диверсифікувати ризики шляхом: формування достатньо великих і однорідних портфелів; веденням кількох напрямів бізнесу; контролю за кумулятивними ризиками з метою уникнення надмірних факторів ризику, які стосуються кількох страхових полісів, можливо в різних лініях бізнесу; придбання перестраховування [64].

Перестраховування також відіграє важливу роль у процесі розподілу ризиків та забезпечує для страховиків різні ступені фінансової стабільності. Програма

перестраховання компанії повинна належним чином відповідати політиці страхової компанії щодо лімітів та ризикам андеррайтингу, а також ризикам катастроф, бізнес-ризикам, фінансовим можливостям та кредитоспроможності відповідних перестраховиків. Крім того, програма перестраховання повинна передбачати передачу ризику вчасно та включати пере страховиків з гарною кредитоспроможністю, оскільки у випадку нездатності перестраховика відповідати за свою частку збитків перестраховані особи повинні будуть повністю покрити потенційно високий збиток. Крім розподілу ризиків, перестраховання може використовуватися для забезпечення позикових коштів для надлишку компанії, що надає можливість компанії збільшити обсяг діяльності порівняно з можливим обсягом.

Основу фінансової стабільності страхової компанії забезпечує правильно визначена вартість страхових послуг, яка залежить від ефективної тарифної політики. Основне завдання при побудові тарифної ставки – визначення вірогідної суми збитку, що припадає на одиницю страхової суми. Тариф дає можливість досягти необхідного балансу між доходами і витратами страхової організації. Саме таке балансування і є фінансовою стійкістю. У структурі тарифної ставки відображено всі необхідні фонди і резерви, призначені для здійснення страхових операцій. Тобто, саме страховий тариф є моделлю страхового фонду, що гарантує беззбиткове проведення страхування.

Заходи, спрямовані на підтримку фінансової стійкості страхової компанії є системою цілеспрямованих дій щодо максимального обмеження і попередження будь-якого ризику. Процес управління ризиками містить аналіз, контроль та фінансування ризику. Управління ризиками здійснюється ще до укладання договору страхування, також існують можливості управління ризиком у процесі дії договору страхування. Зниження ймовірності настання страхового випадку повністю відповідає інтересам страховика. Якщо термін дії договору страхування закінчився, а страховий випадок ще не настав, то страхові платежі залишаються у страховика у вигляді доходу, а якщо страховик був змушений виплатити страхове відшкодування, то це є збитками.

Проблема фінансової стійкості може бути вирішена за допомогою заходів, спрямованих на підготовку професійних страховиків. Важлива роль у подальшому розвитку страхової галузі відводиться державі, яка за допомогою різноманітних важелів та стимулів може впливати на формування конкурентоспроможного страхового ринку.

Світовий досвід показує, що ресурси страхових компаній є важливим джерелом інвестиційного капіталу. По-перше, це пов'язано з інверсією циклу, оскільки отримання страхової премії передуює наданню страхової послуги, а, по-друге, із розподілом ризику в часі. Тому страховик протягом часу дії договору страхування тимчасово розпоряджається коштами страхувальника, які акумульовані у страхових резервах. Крім коштів страхових резервів, страховик має у своєму розпорядженні власні кошти у вигляді вкладів засновників, а також спеціальних фондів, які сформовані за рахунок прибутку та суми нерозподіленого прибутку [72].

Значну роль у підвищенні потенціалу та удосконаленні діяльності страхової компанії відіграє страховий маркетинг. Перебудова роботи страхової організації відповідно до маркетингових принципів забезпечує можливість інтеграції та координації усієї діяльності страхової компанії в розрахунок на отримання прибутку саме завдяки створенню й забезпеченню споживчого задоволення.

Виходячи з досвіду роботи в галузі страхування Європейської Організації Економічного Співробітництва і Розвитку в практиці вітчизняного страхування можна відзначити ряд найбільш важливих правил формування і регулювання страхових ринків і, зокрема:

- для забезпечення захисту споживача, захисту економіки в цілому, повинні бути встановлені відповідні в розумних межах регулюючі положення;
- страховики повинні допускатися на ринок, згідно з суворими ліцензійними критеріями;
- страхування є виключним видом діяльності страхового товариства;

- держава не повинна перешкоджати виходу на національний ринок іноземних страховиків;
- держава повинна установити чіткі межі правового поля для заключення страхових контрактів;
- держава повинна мати спеціальні закономірності щодо податкових пільг, звільнень, відрахувань в страховій області, зокрема, в пенсійному страхуванні, близькому до страхування життя;
- кожна держава повинна мати незалежний спеціалізований орган в справі нагляду за страховою діяльністю;
- страхові компанії, здійснюючи страхову діяльність, повинні мати достатній запас платоспроможності і працювати на адекватних тарифах;
- страхові посередники, які працюють на ринку, повинні бути зареєстровані за відповідними вимогами (за рівнем кваліфікації, рівнем капіталу і т.п.);
- обов'язкове страхування повинно здійснюватися в галузях, і в першу чергу в соціальній сфері, де страхові ризики мають масовий характер, а страхові фонди формуються достатньо великою кількістю страхувальників;
- на ринку страхування і перестраховання повинно бути чесне конкурентне середовище;
- держава повинна всебічно розширяти міжнародне співробітництво в області обміну інформацією про діяльність страхових компаній [23].

Підсумовуючи все вищевикладене можна зробити висновок, що в Україні продовжується поступовий процес становлення страхового ринку. У цих умовах підвищуються вимоги до фінансової надійності страхової компанії. Досвід функціонування національного страхового ринку показав, що визначальними в умовах сучасної ринкової економіки для більшості страховиків України стали проблеми їх адаптації до ринкової кон'юнктури і змін конкурентного середовища та можливості забезпечення фінансової стійкості компаній [71]. Тому від правильності визначення факторів фінансової стійкості та управління ними залежить точність визначення

кількісних і якісних показників діяльності та безпосередньо фінансової стійкості страхових організацій.

Економічні інтереси страховиків та страхувальників найбільш повно реалізуються на страховому ринку. Одним з найважливіших напрямів розвитку і ефективного функціонування страхового ринку є забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності страховиків.

Найвищим пріоритетом для будь-якої страхової компанії є забезпечення високого рівня фінансової стабільності, оскільки будь-який натяк на реальну або потенційну фінансову нестабільність загрожує головній ідеї її бізнесу.

Питання необхідності оцінки фінансової стійкості страхових компаній не викликає сумнівів. Інформація про надійність фінансової установи необхідна клієнтам і партнерам страховика, власникам і потенційним інвесторам, а також державі, що регулює страховий ринок.

Ефективність діяльності страхової компанії визначається багатьма показниками, однак на самперед фінансовою стійкістю та рентабельністю здійснення страхових операцій. Виходячи з досвіду роботи страхових компаній можна зробити висновок, що показник рівня рентабельності страхових операцій не повинен бути високим. Це обумовлюється, перш за все, тим, що в цьому випадку ціна на страхові послуги завищується, а попит на неї з боку страхувальників зменшується [72]. Якщо показники рентабельності будуть низькими, то це може призвести до зниження можливості самоокупності витрат на страхування у страховиків. Ситуацію можна урегулювати або зміною обсягів відповідальності по окремих видах страхування, або приведенням тарифів у відповідність до фактичного рівня збитковості страхової суми.

У реалізації зміцнення фінансової стійкості страхових операцій найбільш важливими та пріоритетними напрямами є використання можливостей регулювання ринку за допомогою правильно складеного страхового договору і умов його виконання, а також оптимізація страхового портфеля [68].

Страховики формують портфелі ризиків, приймаючи велику кількість окремих ризиків. Ризикованість портфелю залежить від точного визначення ризику і від взаємозалежності окремих страхових ризиків. Але загалом можна сказати, що загальний ризик портфеля навряд коли-небудь дорівнює сумі окремих ризиків, що складають портфель. Ось тут доцільна диверсифікація.

Страхові компанії намагаються диверсифікувати ризики шляхом: формування достатньо великих і однорідних портфелів; веденням кількох напрямів бізнесу; контролю за кумулятивними ризиками з метою уникнення надмірних факторів ризику, які стосуються кількох страхових полісів, можливо в різних лініях бізнесу; придбання перестраховання.

Перестраховання також відіграє важливу роль у процесі розподілу ризиків та забезпечує для страховиків різні ступені фінансової стабільності.

Основу фінансової стабільності страхової компанії забезпечує правильно визначена вартість страхових послуг, яка залежить від ефективної тарифної політики. Основне завдання при побудові тарифної ставки – визначення вірогідної суми збитку, що припадає на одиницю страхової суми. Тариф дає можливість досягти необхідного балансу між доходами і витратами страхової організації. Саме таке балансування і є фінансовою стійкістю. У структурі тарифної ставки відображено всі необхідні фонди і резерви, призначені для здійснення страхових операцій. Тобто, саме страховий тариф є моделлю страхового фонду, що гарантує беззбиткове проведення страхування.

Заходи, спрямовані на підтримку фінансової стійкості страхової компанії є системою цілеспрямованих дій щодо максимального обмеження і попередження будь-якого ризику[33].

Процес управління ризиками містить аналіз, контроль та фінансування ризику. Управління ризиками здійснюється ще до укладання договору страхування, також існують можливості управління ризиком у процесі дії договору страхування[54]. Зниження ймовірності настання страхового випадку повністю відповідає інтересам страховика. Якщо термін дії договору страхування закінчився, а страховий випадок ще не настав, то страхові платежі

залишаються у страховика у вигляді доходу, а якщо страховик був змушений виплатити страхове відшкодування, то це є збитками.

Проблема фінансової стійкості може бути вирішена за допомогою заходів, спрямованих на підготовку професійних страховиків. Важлива роль у подальшому розвитку страхової галузі відводиться державі, яка за допомогою різноманітних важелів та стимулів може впливати на формування конкурентоспроможного страхового ринку.

Досвід роботи зарубіжних страхових компаній підтверджує, що реальну можливість зменшення ціни на страхові послуги дає участь страховика в інвестиційній діяльності [42].

Орланюк-Маліцька при розгляді платоспроможності страхової організації зазначає, що в страховій справі інвестиційний прибуток відіграє специфічну роль: він дає можливість страховику мати збиток за власне страховими операціями, що дає йому змогу забезпечувати свої позиції на ринку в умовах конкуренції [44].

Світовий досвід показує, що ресурси страхових компаній є важливим джерелом інвестиційного капіталу. По-перше, це пов'язано з інверсією циклу, оскільки отримання страхової премії передуює наданню страхової послуги, а, по-друге, із розподілом ризику в часі. Тому страховик протягом часу дії договору страхування тимчасово розпоряджається коштами страхувальника, які акумульовані у страхових резервах. Крім коштів страхових резервів, страховик має у своєму розпорядженні власні кошти у вигляді вкладів засновників, а також спеціальних фондів, які сформовані за рахунок прибутку та суми нерозподіленого прибутку [21].

Значну роль у підвищенні потенціалу та удосконаленні діяльності страхової компанії відіграє страховий маркетинг. Перебудова роботи страхової організації відповідно до маркетингових принципів забезпечує можливість інтеграції та координації усієї діяльності страхової компанії в розрахунок на отримання прибутку саме завдяки створенню й забезпеченню споживчого задоволення.

Висновки до розділу 3

Заходи, спрямовані на підтримку фінансової стійкості страхової компанії є системою цілеспрямованих дій щодо максимального обмеження і попередження будь-якого ризику. Процес управління ризиками містить аналіз, контроль та фінансування ризику. Управління ризиками здійснюється ще до укладання договору страхування, також існують можливості управління ризиком у процесі дії договору страхування [61].

Економічні інтереси страховиків та страхувальників найбільш повно реалізуються на страховому ринку. Одним з найважливіших напрямів розвитку і ефективного функціонування страхового ринку є забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності страховиків.

Найвищим пріоритетом для будь-якої страхової компанії є забезпечення високого рівня фінансової стабільності, оскільки будь-який натяк на реальну або потенційну фінансову нестабільність загрожує головній ідеї її бізнесу.

Перестраховання також відіграє важливу роль у процесі розподілу ризиків та забезпечує для страховиків різні ступені фінансової стабільності.

Основу фінансової стабільності страхової компанії забезпечує правильно визначена вартість страхових послуг, яка залежить від ефективної тарифної політики. Основне завдання при побудові тарифної ставки – визначення вірогідної суми збитку, що припадає на одиницю страхової суми. Тариф дає можливість досягти необхідного балансу між доходами і витратами страхової організації. Саме таке балансування і є фінансовою стійкістю.

Проблема фінансової стійкості може бути вирішена за допомогою заходів, спрямованих на підготовку професійних страховиків. Важлива роль у подальшому розвитку страхової галузі відводиться державі, яка за допомогою різноманітних важелів та стимулів може впливати на формування конкурентоспроможного страхового ринку [46].

Виходячи з досвіду роботи в галузі страхування Європейської Організації Економічного Співробітництва і Розвитку в практиці вітчизняного

страхування можна відзначити ряд найбільш важливих правил формування і регулювання страхових ринків і, зокрема:

- для забезпечення захисту споживача, захисту економіки в цілому, повинні бути встановлені відповідні в розумних межах регулюючі положення;
- страховики повинні допускатися на ринок, згідно з суворими ліцензійними критеріями;
- страхування є виключним видом діяльності страхового товариства;
- держава не повинна перешкоджати виходу на національний ринок іноземних страховиків;
- держава повинна установити чіткі межі правового поля для заключення страхових контрактів;
- держава повинна мати спеціальні закономірності щодо податкових пільг, звільнень, відрахувань в страховій області, зокрема, в пенсійному страхуванні, близькому до страхування життя;
- кожна держава повинна мати незалежний спеціалізований орган в справі нагляду за страховою діяльністю;
- страхові компанії, здійснюючи страхову діяльність, повинні мати достатній запас платоспроможності і працювати на адекватних тарифах;
- страхові посередники, які працюють на ринку, повинні бути зареєстровані за відповідними вимогами (за рівнем кваліфікації, рівнем капіталу і т.п.);
- обов'язкове страхування повинно здійснюватися в галузях, і в першу чергу в соціальній сфері, де страхові ризики мають масовий характер, а страхові фонди формуються достатньо великою кількістю страхувальників;
- на ринку страхування і перестраховання повинно бути чесне конкурентне середовище;
- держава повинна всебічно розширяти міжнародне співробітництво в області обміну інформацією про діяльність страхових компаній.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі були наведені та досліджені теоретичні аспекти оцінки фінансової стійкості страховика, був проведений проведений аналіз фінансово-економічної характеристики ПрАТ «СК «АХА Страхування», проаналізовано і оцінено динаміку рівня ефективності страхової компанії ПрАТ «СК «АХА Страхування», було проведено аналіз фінансової стійкості страхової компанії ПрАТ «СК «АХА Страхування».

Досліджені поглиблені теоретичні засади фінансової стійкості страховика та методів її забезпечення. Проведений аналіз методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та розроблення практичних рекомендацій щодо її удосконалення, та дослідження практичних аспектів управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування» періодом за 2016-2018рр.

У роботі отримані відповіді на такі питання як:

- досліджено етимологію поняття «фінансова стійкість страховика»;
- класифіковано та охарактеризовано основні фактори забезпечення фінансової стійкості страхової компанії;
- проаналізовано методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості страховика на прикладі ПрАТ «СК «АХА Страхування»;
- виявлено основні проблеми та недоліки в методології оцінювання фінансової стійкості страхових компаній в Україні;
- розроблено пропозиції щодо вирішення окреслених проблем, використовуючи міжнародний досвід.

Було розкрито, що компанія зберігає та примножує багатий унікальний досвід, надбаний протягом більш ніж 80 років кропіткої праці та щиро вдячна всім своїм клієнтам, які вже стали або стануть членами великої сім'ї – ПрАТ «СК»АХА Страхування». ПрАТ «СК»АХА Страхування» пропонує ринку

понад 50 видів страхування, які задовольняють потреби практично всіх категорій клієнтів.

За результатами досліджень виявлено, що найбільш перспективними за оцінкою рівня виплат для ПрАТ «СК «АХА Страхування» є такі види страхування: агострахування, страхування від нещасних випадків, страхування майна, страхування вантажів та багажу. Стабільну динаміку рівня виплат також демонструють: страхування туристів і ДСАГО. Відповідно перелічені вище страхові продукти потребують збільшення частки у страховому портфелі, що дасть можливість диверсифікувати діяльність і мінімізувати ризики.

Підсумовуючи всі результати досліджень можна стверджувати, що ПрАТ «СК «АХА Страхування» має тенденцію до втрати фінансової стійкості. Значення показників тестів раннього попередження знаходяться в граничному діапазоні, а показники коефіцієнтів автономії і фінансування взагалі нижче нормативного значення.

У роботі були наведені і проаналізовані необхідні заходи щодо поліпшення фінансової стійкості компанії в найкоротші терміни. Що стосується показників фактичного запасу платоспроможності і загальної, швидкої та абсолютної ліквідності то вони перебувають вище нормативних значень на всьому аналізованому проміжку часу. Проте і ці показники мають спадну тенденцію і при відсутності заходів з покращення фінансового становища «СК «АХА Страхування» можуть призвести до втрати ліквідності компанії, а також можливості відповідати за своїми зобов'язаннями.

Підраховуючи вище наведене, можна зробити висновок, що ПрАТ «СК «АХА Страхування» повинна переглянути, по-перше, свою структуру капіталу. Адже хоч перевищення зобов'язань страховиків над власними ресурсами є специфічною особливістю страхової діяльності в цілому, проте їх співвідношення повинно бути обґрунтованим. По-друге, перестрахування – є одним із методів забезпечення фінансової стійкості страховика, однак, як ми

бачимо, ПрАТ «СК «АХА Страхування» майже не перестраховує власні ризики, що може в майбутньому негативно вплинути на її платоспроможність. Доведено, що показник змін у капіталі значно знизився у 2017-2018 рр. у порівнянні з 2016 р. Це говорить про зменшення нерозподіленого прибутку компанії, що означає погіршення фінансового становища.

Отже, дослідження методології оцінювання фінансової стійкості страховика та пошук напрямків її удосконалення сприяє побудові ефективного страхового ринку, який є невід'ємною складовою фінансової інфраструктури країн з ринковою економікою. В умовах невизначеності та широкого спектру ризиків страхові компанії покликані надавати надійний страховий захист юридичним і фізичним особам, сприяючи їх ефективному функціонуванню та забезпечуючи їх впевненість у майбутньому. Стійкість страхових компаній є не лише важливою передумовою їх виживання, але й запорукою успішної реалізації їх місії та стратегічних цілей.

Говорячи про складність питання фінансової стійкості в цілому на державному рівні пояснюється його комплексністю, оскільки в ньому зацікавлені всі суб'єкти страхових відносин: страхувальник, страховик та держава. Тому вирішення цієї проблеми повинно враховувати інтереси кожної зі сторін. Оцінка фінансової стійкості страховика повинна включати не лише кількісні показники, а й якісні характеристики його діяльності. Адже, страховик, на відміну від інших підприємств, приймає від страхувальника гроші не в обмін на суто матеріальний товар або послугу, а в обмін на фінансову послугу, яка забезпечує страховий захист у вигляді майбутніх страхових виплат тільки тим страхувальникам, які зазнають збитків і потребуватимуть фінансової допомоги. Ця особливість (тобто «плата наперед») потребує певних гарантій щодо здатності страхової компанії відповідати за своїми зобов'язаннями перед страхувальниками. Якісна оцінка фінансової стійкості страховика можлива шляхом застосування експертних методів з подальшим застосуванням інструменту рейтингування.

Саме тому, важливо конкретизувати законодавчі вимоги, що стосуються фінансової стійкості страховика, з метою мінімізації зловживань і використання шахрайським схем з боку страхових компаній.

Ми проаналізували, що основною метою розвитку страхового ринку є підвищення рівня страхового захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, зменшення витрат держави на попередження і ліквідацію наслідків стихійних лих, катастроф, техногенних аварій, формування ефективних ринкових механізмів залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку за рахунок забезпечення ефективного функціонування ринку страхових послуг з урахуванням міжнародного досвіду, застосуванням сучасної ринкової інфраструктури та фінансових інструментів.

У вітчизняного страхового ринку були внутрішні причини, ризики які реалізувались, низкою протиріч, які не вирішилися, а призвели до фінансової кризи. По-перше, це протиріччя між високими темпами зростання страхових премій і відносно низькою капіталізацією страховиків. По-друге, протиріччя між високими темпами зростання страхової премії та низькою рентабельністю страхових операцій, яка є наслідком неправильної методології при оцінці фінансових результатів діяльності страхових організацій. По-третє, протиріччя між високими темпами розвитку і не розвинутою системою продажів страхових послуг. По-четверте, протиріччя між високими темпами розвитку страхових організацій і відсутністю ефективних форм управління, яке в значній мірі породжено дефіцитом кваліфікованих фахівців, та відсутність пріоритетного інтересу з боку акціонерів страхової компанії до її результатів.

З метою покращення ситуації на страховому ринку на мою думку доцільно реалізувати низку системних різнопланових заходів, спрямованих на усунення як хронічних проблем, так і тих, що спричинені фінансовою та економічною кризами. Особливий акцент необхідно зробити на активізації інвестиційного потенціалу страхового ринку.

Правове поле, в рамках якого функціонує страховий ринок потребує реформування і приведення його до європейських стандартів. Зокрема, в рамках реформування страхового ринку, підвищення рівня якості послуг на страховому ринку, а також підвищення його інвестиційного потенціалу доцільно реалізувати наступні заходи нормативно-правового, організаційно-методологічного та інформаційного характеру:

- формування чіткої концепції реформування галузі, удосконалення державного регулювання ринку, зокрема в сегментах обов'язкового та медичного страхування; своєчасну та широку адаптацію українського страхового ринку до світових вимог фінансового регулювання та нагляду, активну співпрацю з європейськими та міжнародними організаціями;
- створення правових умов для повноцінного впровадження інвестиційного та пенсійного страхування;
- розробка моделі державної підтримки розвитку аграрного страхування, яка має передбачати прийняття спеціального закону та узгоджені дії страховиків і держави щодо покриття ризиків, які існують в аграрній сфері та не можуть бути покриті в інший спосіб на звичайних ринкових засадах;
- впровадження міжнародних стандартів ведення бухгалтерського обліку і аналітики діяльності страхових компаній;
- удосконалення методології страхових і перестраховальних операцій за участю страхових посередників;
- створення єдиної саморегулювальної організації, членами якої повинні бути всі страхові компанії, робота якої повинна бути зосереджена на захисті прав споживачів страхових послуг, забезпеченні добросовісної конкуренції на ринку, розвитку страхування на принципах транспарентності, введенні норм етики між всіма учасниками ринку, а також створенні централізованої бази даних про шахрайство на страховому ринку, доступ до якої матимуть всі страховики;
- забезпечення формування інвестиційних інструментів для розміщення довгострокових страхових резервів;

- формування страхової культури громадян та підвищення фінансової грамотності учасників страхового ринку; творення так званої претензійної бази даних, через яку кожен страхувальник, який повинен одержати виплату, проходить перевірку щодо кількості та частоти страхових випадків, що сприятиме виявленню недобросовісних страхувальників та зможе своєчасно попередити масові незаконні виплати;
- впровадження системи мікрострахування для незаможних верств населення, державна підтримка соціально значущих видів страхування;
- удосконалення моніторингу діяльності страховиків та посилення контролю за дотриманням страховиками вимог щодо забезпечення платоспроможності, фінансової стійкості, розміру чистих активів, статутного капіталу та осіб, що володіють значною часткою капіталу страховиків;
- гарантування захисту законних прав громадян-власників страхових полісів на отримання страхових виплат, у тому числі шляхом створення і розвитку інститутів досудового захисту, зокрема, діяльності фінансового омбудсмена та підтримки громадських об'єднань страхувальників
- створення незалежного інституту експертизи договорів і страхових випадків, а також діючої системи контролю над фінансовим станом страхових компаній;
- сприяння створенню фондів страхових гарантій, у тому числі за договорами страхування життя;
- впровадження нормативів достатності капіталу у спосіб, що утруднює псевдострахування;
- розробка та реалізація заохочувальних заходів для страховиків, що добровільно дотримуються у своїй діяльності стандартів прозорості та підвищених вимог до платоспроможності і впровадженні міжнародних стандартів фінансової звітності;
- розробка нормативно-правових актів, які б урегулювали порядок діяльності страхових агентів і консультантів та аварійних комісарів та запровадили їх реєстрацію;

- удосконалення нормативно-правового регулювання діяльності актуаріїв, завершення створення в Україні системи підготовки та сертифікації актуаріїв з поступовою передачею цих функцій саморегулювній організації;

- запровадження стимулюючої податкової політики для розвитку особистого страхування, довгострокового страхування життя, в тому числі інвестиційного, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення, обов'язкового медичного страхування шляхом віднесення частки внесків з цих видів страхування на валові витрати юридичних осіб та удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб;

- забезпечити розроблення та впровадження додаткових актів законодавства, що сприятимуть запобіганню використанню страхового ринку для проведення протиправних і сумнівних операцій та шахрайства, включаючи відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом.

Усунення наслідків економічної та фінансової криз вимагає негайних заходів тактичного характеру, спрямованих на усунення загрозливих тенденцій, що спостерігаються на страховому ринку, недопущення зменшення інвестиційного потенціалу та платоспроможності страховиків та розгортання глибокої кризи страхового ринку. Основними з цих заходів є наступні:

- забезпечення дієвого механізму безперешкодного повернення депозитних коштів страховикам, як таких, що є коштами страхових резервів страховиків і спрямовуються на виплати страхових відшкодувань, зокрема, надання рефінансування комерційним банкам на зазначені цілі;

- забезпечення наявності страхового покриття майна, що перебуває у заставі в комерційного банку, на весь період дії кредитного договору;

- підвищення інституційної спроможності та статусу Держфінпослуг;

- забезпечення концентрації її обмежених ресурсів на ключових проблемах, зокрема - надання Держфінпослуг на період фінансової кризи повноважень з протидії демпінгу на страховому ринку та штучному зниженню платоспроможності страховиків;

- впровадження Держфінпослуг методики щомісячного моніторингу фінансового стану страховиків з метою вжиття заходів щодо попередження їх банкрутства;
- надання Державною податковою адміністрацією України роз'яснення на основі законодавства про страхування та оподаткування щодо оподаткування курсових різниць та інвестиційного доходу;
- забезпечення Міністерством внутрішніх справ України дієвого постійного контролю за наявністю полісів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності автовласників;
- перегляд, з урахуванням наслідків фінансової кризи, вимог та переліку цінних паперів та інших фінансових інструментів, у які можуть розміщуватися резерви страхових компаній;
- заборона надання кредитів комерційними банками під заставу майна, щодо якого не забезпечено наявність страхування протягом всього періоду дії кредитного договору та відсутності договору страхування життя позичальника протягом всього періоду дії кредитного договору;
- перегляд обмеження щодо обсягу певних категорій активів, які приймаються для представлення технічних резервів страховиків, а саме щодо коштів на поточних, депозитних рахунках в банківських установах, а також зняття обмежень щодо розміщення грошових коштів в одному банку, перегляд на період фінансової кризи вимоги до рівня рейтингу банківської установи;
- створення сприятливих умов щодо купівлі страховиками іноземної валюти для проведення розрахунків з клієнтами іноземною валютою та формування резервів у тих валютах, в яких страховики несуть відповідальність за своїми страховими зобов'язаннями;
- посилення контролю за страховиками, які затримують страхові виплати (страхове відшкодування) та притягнення їх до відповідальності, в тому числі шляхом позбавлення відповідних ліцензій;
- забезпечення правових, організаційних та матеріально-технічних умов для оприлюднення Держфінпослуг показників балансу, звіту про

фінансові результати, звіту про доходи та витрати страховика, показників діяльності за видами страхування та інших показників, що дозволяють встановити реальний фінансовий стан страховиків;

- запровадження попередньої експертизи за участю страховиків, об'єднань страховиків проектів нормативно-правових актів на етапі їх розроблення до офіційного оприлюднення Держфінпослуг;

- ініціювання створення НБУ спільно з Держфінпослуг робочої групи для опрацювання узгодженого проекту спільного рішення щодо узгодження заходів з державного регулювання у банківських та страхових сферах у період фінансової кризи.

Реалізація наведених рекомендацій має, на мою думку, зберегти та, у середньостроковій перспективі, зміцнити фінансовий потенціал страхового ринку України, що створить сприятливе підґрунтя для активізації інвестиційної активності страхових компаній у період посткризового відновлення економіки.

Узагальнюючи наведені вище показники, можна констатувати наступне: страхова діяльність в Україні нині динамічно розвивається й усе більше впливає на економіку країни, розширюється сфера страхування, з'являються і розвиваються нові види страхування. Як показують дослідження, головними позитивними тенденціями розвитку страхового ринку протягом останніх років є: зростання частки страхових премій у ВВП; поетапне збільшення обсягів власного капіталу, активів і резервів, що підвищує рівень платоспроможності страхових компаній; створюються об'єднання страховиків, що сприяє появі на ринку корпоративних правил і зміцненню позицій компаній-учасниць; законодавство наближається, хоча й дуже повільно та непослідовно, до європейських стандартів, потреб страхувальників і страховиків.

Водночас, сучасний стан страхового ринку характеризується наявністю багатьох негативних тенденцій та суттєвих диспропорцій свого розвитку, які потребують підвищеної уваги як з боку державних органів по нагляду за

страховою діяльністю, так і врахування в процесі управління розвитком окремого об'єкта страхового підприємництва.

Аналіз сучасного стану, тенденцій і проблем розвитку вітчизняного страхового ринку свідчить про певні здобутки та численні недоліки, притаманні функціонуванню як окремих страхових компаній, так і всієї системи страхування.

Розвиток страхового ринку стримує дія таких факторів: відсутність державної політики розвитку як економіки в цілому, так і програми розвитку ринків фінансових послуг, неузгодженість господарського і страхового законодавства, недосконалість податкового законодавства, нестабільність фінансового середовища господарюючих суб'єктів і населення, слабкість стимулів у розвитку страхування.

Актуальність питання розвитку страхового ринку України обумовлює необхідність розробки державної політики ефективного розвитку страхування у поєднанні з загально-національними економічними пріоритетами.

Не потребує доказів, що ситуація на вітчизняному ринку страхових послуг є прямим наслідком негативних макроекономічних процесів. Розвиток ринку реального страхування в Україні ускладнюється через наявність домінуючого попиту на псевдострахові операції у порівнянні з попитом на страховий захист, через слабе залучення населення до страхових процесів, через відсутність достовірної інформації щодо макроекономічних показників розвитку ринку, через непрозору конкуренцію в окремих сегментах ринку.

Проте дія більшості з перелічених негативних макроекономічних чинників може бути суттєво пом'якшена завдяки адекватному державному регуляторному впливу із застосуванням не тільки звичних для вітчизняного ринку прямих адміністративно-правових методів, але переважно - непрямих методів, спрямованих на створення повноцінного і здорового ринкового середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александрова М. М. Страхування: навчально-методичний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2002. 208 с.
2. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Смолянська О. Ю., Черненко Л. В. Фінансова діяльність підприємств: Навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2004. 240 с.
3. Базилевич В. Д. Страхова справа: підручник. Київ: Знання, 1997. 216 с.
4. Базилевич В. Д. Страхова справа: монографія. Київ: Знання, 2008. 351 с.
5. Балицька М. В. Роль фінансової стійкості страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності економіки країни. *Економіка та держава*. 2016. № 9. С. 89–92.
6. Бандурка А. М., Червяков І. М., Посилкіна О. В. Фінансово-економічний аналіз: підручник. Харків: Університет внутрішніх справ, 1999. 394 с.
7. Баранов А. Л. Збалансованість страхового портфеля та його вплив на фінансову надійність страховика. *Ринок цінних паперів України*. 2006. №9-10. С. 65–71.
8. Белан М. Г. Фактори фінансової надійності страхової компанії. *Збірник тез Восьмої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Інноваційний потенціал української науки — XXI століття»*. Перший український інтелект-портал. URL: <http://nauka.zinet.info/index.php>.
9. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. Київ: Ельга, 2008. 724 с.
10. Бойко А. О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії. *Економічні науки*. 2010. № 7 (25). С. 11–14.

11. Борисова В. О. , Огаренко О. В. Організаційно-економічний механізм страхування: навчальний посібник. Суми: Довкілля, 2001. 194 с.
12. Василенко А. Інвестиційна діяльність страхових компаній: стратегія і пріоритети / А. Василенко, В. Тринчук // Страхова справа. — 2006. — №3 (23). — С. 17-27
13. Вовчак О. Д. Страхова справа: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 415 с.
14. Галь С. В. Дослідження чинників вибору страхової компанії: матеріали X Міжнародної наук.-практ. студ. конф. магістр. 2016. С. 236–237.
15. Гаманкова О. О. Фінанси страхових організацій: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2007. 328 с.
16. Горбач Л. М. Страхова справа: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2003. 252 с.
17. Gatzert, N., & Kolb, A. Risk measurement and management of operational risk in insurance companies from an enterprise perspective. *Journal of Risk and Insurance*, 2014 81(3), 683-708.
18. Доробаш Н. Оцінка фінансової стійкості страховика. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2009. №19. С. 207-212.
19. Долгошея Н. О. Страхування в запитаннях і відповідях: Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 318с.
20. Журавка Ф. О. Методологічні підходи до управління фінансовими ризиками підприємства. *Вісник Української академії банківської справи*. 2009. № 8. С. 22-29.
21. Журавка О. С. Теоретичні основи формування страхового портфеля. *Бізнесінформ*. 2012. №5. С.201-204.
22. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>. (дата звернення 11.11.2019)
23. Залетов А. Страхование и перестрахование в Украине. *Страховий рейтинг "Insurance Top"*. 2005. № 1/9.

24. Залетов О. Вплив світової кризи на сучасний страховий ринок України. *Світ фінансів: науковий журнал*. 2011. №3. С. 95-100.
25. Іванюк І. С. Теоретичні підходи до визначення категорії «фінансова стійкість страхової компанії». *Іванюк І. С., Маруженко Д. С. Фінанси України*. 2010. № 11. С. 9-11.
26. Іонін Є. Є. Розв'язання питань методологічного обґрунтування понять «платоспроможність» і «ліквідність». *Іонін Є. Є. Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 6. С. 30-43.
27. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. 2-ге вид., стереотип. Київ: МАУП, 2001. 152с.
28. Insurance TOP: рейтинг страхових компаній. 2017. № 1. URL <http://forinsurer.com/files/file00601.pdf>
29. Курок О. О. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. *Курок О. О. Економічний вісник університету*. 2016. С. 557-560.
30. Кудак В. М. Збалансованість страхового портфелю, як ключовий фактор фінансово-економічної безпеки страховика. *Кудак В. М. Вчені записки Університету «КРОК»*. 2014. № 36. С. 68-76
31. Кукушкіна О. М. Сутність поняття «стратегія розвитку підприємства». *Науковий вісник*. Львів, 2005. С. 220—227.
32. Козоріз Г. Г. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні. *Козоріз Г. Г. Регіональна економіка*. 2009. № 2. С. 182-192.
33. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.
34. Комадовська В. Особливості управління портфелем договорів страхування життя. *Науковий журнал Тернопільського національного економічного університету «Світ фінансів»*. 2010. №3. С.105-116.
35. Cummins, J. D., & Weiss, M. A. Systemic risk and the U.S. insurance sector. *Journal of Risk and Insurance*, 2014. 81(3). 489-528.
36. Kozmenko O. Peculiarities of optimization of insurance portfolio of companies in the with transition economies. *Kozmenko O. , Balatskiy Y., Oliynyk V.*

Insurance Markets and Companies: Analyses and Actuarial Computations. – 2015.
№ 2. Volume 5. P. 26-36.

37. Малинич Г. Фінансова надійність страхової компанії як об'єкт статистичного дослідження. *Малинич Г. Галицький економічний вісник.* 2008. №1(16). С. 128-131.

38. Мельник С. Г. Теоретико-методологічні аспекти організаційного розвитку вітчизняних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2009, № 6, Т. 2

39. Мних М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика. Київ: Знання України, 2006. 284с.

40. Мних М. В. Страхування та його роль у забезпеченні соціального захисту населення. *Фінанси України.* 2007. №6. с. 39-45

41. Мурашко О. В. Технічні резерви та їх роль у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії : дис. канд. екон. наук : 08.04.01. Київ: КНЕУ, 2012. 260 с.

42. Mankaï, S., Belgacem A. Interactions between risk taking, capital, and reinsurance for property-liability insurance firms. *Journal of Risk and Insurance,* 2016. 83(4). 1007-1043.

43. Науменкова С. В. Оцінка впливу галузевої приналежності на рівень перспективної платоспроможності позичальника. *Науменкова С. В. Вісник Національного банку України.* 2013. № 7. С. 1-8.

44. Орланюк-Малицькая Л. А. Платежеспособность страховой организации. Москва: Центр СО «АНКИЛ». С. 98-105

45. Офіційний веб-сайт страхової компанії «АХА Страхування». URL: <https://aha-ukraine.com>.

46. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://nfp.gov.ua>.

47. Пікус Р. В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. *Пікус Р. В., Балицька М. В. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.* 2016. № 3 (180). С. 6-10.

48. Плиса В. Й. Управління фінансовою стійкістю страховика. *Плиса В. Й. Фінанси України*. 2001. № 9. С. 136–143.
49. Потій В. З. Економічна сутність фінансової стійкості страхових компаній та особливості її визначення. *Потій В. З., Журавльова О.Є. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 4. С. 20–23.
50. Pukała, R., Vnukova, N., Achkasova, S., Smoliak, V. Improvement of the methodology for assessing the capital adequacy to cover the reinsurance default risk. *Pukała, R., Vnukova, N., Achkasova, S., Smoliak, V. Економічний часопис-XXI*, № 5-6. 2017. P.152-156
51. Ремньова Л. М. Управління ліквідністю та платоспроможністю підприємства як складова його фінансового менеджменту. *Ремньова Л. М. Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 2. С. 87-96.
52. Річні звіти СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр. Офіційний сайт СК «АХА Страхування». <https://arx.com.ua/publiczna-ta-finansova-informatsiya/>.
53. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків» від 17.03.2005 № 3755. URL: http://expert-rating.com/data/upload/PI-ratings/rk_gosfinuslug_3755_strah.pdf (дата звернення 29.09.2019)
54. Ротова Т. А. Методичний інструментарій управління страховими ризиками. *Ротова Т. А. Фінанси України*. 2012. № 3. С. 14-16.
55. Ромащенко О. В. Планування і прогнозування фінансової діяльності страхових компаній на основі економіко-математичного моделювання. *Ромащенко О. В. Ринок цінних паперів*. 2010. № 4. С. 87-96.
56. Рязанцев Р. А. Страховой портфель страховой организации: теоретический аспект. *Рязанцев Р. А. Известия ИГЭА*. 2009. № 4. С. 34–37.

57. Селівьорстов О.А. Оцінка фінансового стану страховиків. *Селівьорстов О.А. Український науково-практичний журнал «Страхова справа»*. 2010. № 4. С. 11-13.
58. Сисоєва Л. В. Аналіз фінансових ресурсів та достатності власного капіталу, як рівень фінансової надійності страховика. *Сисоєва Л. В. Економічний простір*. 2010. №43. С. 301-312.
59. Сосновська О. О. Елементи забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. *Сосновська О. О. Економіка, фінанси і управління в XXI столітті: аналіз тенденцій та перспективи розвитку: зб. тез міжнародної науково-практичної конференції*. 2017. С. 70-74.
60. Соболев Р. Г. Методологія управління фінансовою стійкістю страховика. *Соболев Р. Г. Теорія та практика державного управління*. 2010. вип.2(29)
61. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки. Офіційний сайт Української федерації убезпечення. URL: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.
62. Супрун А. А. Проблеми управління активами в страхових компаніях України. *Фондовый рынок*. 2002. № 34. С. 26–30.
63. Осадець С. С. Страхування: підручник. Київ: КНЕУ, 2002. 599 с.
64. Пономаренко В. С., Тридід О. М., Кизим М. О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2003. 323 с.
65. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2003. 554 с.
66. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи. *Ткаченко Н. В. Фінанси України*. 2009. № 6. С. 104–121.
67. Третяк О. Д. Оцінка фінансового стану акціонерних товариств. *Третяк О. Д. Фінанси України*. 2000. №12. С.14-25
68. Управління фінансовою діяльністю суб'єктів підприємництва: Навчальний посібник. За редакцією д-ра економ, наук, проф. Кочеткова В.М. Київ: МУФ, 2009. 556 с.

69. Шевчук О. Оцінка фінансового стану та ефективності діяльності страхових компаній. *Шевчук О. Регіональна економіка*. 2005. №1. С. 22-28.
70. Шірінян Л.В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків. *Шірінян Л.В. Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 9 (75). С. 173-178.
71. Шляхи розвитку страхування в Україні. Менеджмент. URL: <http://dsam.donetsk.ua/>.
72. Фурман В. М. Страховий ринок України: стан, проблеми розвитку та шляхи розв'язання. *Фінанси України*. 2004. №12. С.32 – 38.
73. Фурман В.М. Страхування: теоретичні засади та стратегія розвитку: Монографія. Київ: Наукова думка, 2006. 334с.

ДОДАТОК А

Баланс(Звіт про фінансовий стан)

31 грудня 2016 р.

		Форма №1 Кол за ДКУД		1801001
А К Т И В		Код ринка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
I		2	3	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	18 391	15 351	
первісна вартість	1001	32 428	32 635	
накопичена амортизація	1002	14 037	17 282	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-	
Основи засоби	1010	12 115	20 867	
первісна вартість	1011	42 307	54 669	
знос	1012	30 192	33 802	
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-	
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-	
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-	
Довгострокові生物ологічні активи	1020	-	-	
Первісна вартість довгострокових生物ологічних активів	1021	-	-	
Накопичена амортизація довгострокових生物ологічних активів	1022	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-	
інші фінансові інвестиції	1035	-	-	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1 013	1 431	
Відстрочені податкові активи	1043	2 159	8 930	
Гудвіл	1050	-	-	
Відстрочені амортизаційні витрати	1060	-	-	
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	14 804	14 959	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	48 482	61 538	
II. Оборотні активи				
Залишок	1100	281	378	
Виробничі запаси	1101	281	378	
Незавершене виробництво	1102	-	-	
Готова продукція	1103	-	-	
Товари	1104	-	-	
Поточні生物ологічні активи	1110	-	-	
Лейвери перестраховування	1115	-	-	
Векселі одержані	1120	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	175 745	273 254	
Дебіторська заборгованість за розрахунками:				
за віданими авансами	1130	6 659	11 200	
з бюджетом	1135	133	7 470	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	7 087	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з зарплатних доходів	1140	6 521	17 543	
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	21 173	21 176	
Поточні фінансові інвестиції	1160	478 167	561 864	
Гроші та їх еквіваленти	1165	465 313	485 990	
Готівка	1166	9	50	
Рахунки в банках	1167	465 086	485 602	
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-	
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	35 748	30 474	
у тому числі в резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-	
резерви збитків або резерви належних виплат	1182	18 988	19 284	
резерви незароблених премій	1183	16 760	11 210	

Продовження додатку А

Позначення	Код ришення	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	261 975	261 975
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	-	-
Додатковий капітал	1410	-	-
Емісійний дохід	1411	-	-
Ушкоджені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	3 423	3 423
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	275 622	341 703
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вислужений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	4 203	1 352
Усього за розділом I	1495	545 223	608 453
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	111 612	105 502
Довгострокові забезпечення авіатранспорту	1521	58 501	57 925
Цільове фінансування	1525	-	-
Випадкова допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	508 641	657 684
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв наліцуючих виплат	1532	147 937	190 182
резерв незароблених премій	1533	360 704	467 502
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Приватний фонд	1540	-	-
Резерв на виплату дисконту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	620 253	763 186
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
лишари, роботи, послуги	1615	11 448	7 374
розрахунками з бюджетом	1620	10 765	552
у тому числі з податку на прибуток	1621	8 303	-
розрахунками зі страхування	1625	270	-
розрахунками з оплати праці	1630	33	307
Поточна кредиторська зборгованість за одержанням авансів	1635	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за розрахунками з утриманнями	1640	-	-
Поточна кредиторська зборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська зборгованість за страховою діяльністю	1650	44 763	52 561
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	443	454
Усього за розділом III	1695	67 744	61 248
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чисті варіанти акцій недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Всього	1900	1 233 220	1 432 887

ДОДАТОК Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Рік 2016

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ				
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-	
Чисті зароблені страхові премії	2010	1 245 712	940 292	
премії підписані, валова сума	2011	1 400 430	1 089 649	
премії, передані у перестрахування	2012	42 370	47 949	
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	106 798	106 041	
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	(5 550)	4 633	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(22 403)	(25 601)	
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	596 456	471 254	
Валовий:				
прибуток	2090	626 853	443 437	
збиток	2095	-	-	
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-	
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(39 119)	(11 809)	
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	(39 394)	21 509	
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	275	(33 318)	
Інші операційні доходи	2120	155 017	148 900	
у тому числі:				
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-	
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-	
дохід від використання коштів, витільнених від оподаткування	2123	-	-	
Адміністративні витрати	2130	(350 093)	(301 069)	
Витрати на збут	2150	(318 118)	(239 622)	
Інші операційні витрати	2180	(41 481)	(48 690)	
у тому числі:				
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-	
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-	
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190	33 059	-	
збиток	2195	-	(8 853)	
Доход від участі в капіталі	2200	-	-	
Інші фінансові доходи	2220	53 122	60 431	
Інші доходи	2240	262 569	298 699	
у тому числі:				
дохід від благодійної допомоги	2241	-	-	
Фінансові витрати	2250	-	-	
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-	
Інші витрати	2270	(235 030)	(205 028)	
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-	

Форма №2 Код за ДКУД 1801003

Продовження додатка 2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	113 720	145 249
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(47 624)	(54 973)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	66 096	90 276
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	66 096	90 276

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	7 741	6 176
Витрати на оплату праці	2505	180 060	166 965
Відрахування на соціальні заходи	2510	26 465	31 412
Амортизація	2515	8 777	6 424
Інші операційні витрати	2520	1 193 253	932 417
Разом	2550	1 416 296	1 143 394

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

ДОДАТОК В

Баланс(Звіт про фінансовий стан)

31 грудня 2017 р.

Числа в тис. грн

всього за період

1001/001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	15351	16402
первісна вартість	1001	32633	36949
накопичена амортизація	1002	17282	20547
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	20867	36499
первісна вартість	1011	54669	81730
знос	1012	33802	45231
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	1431	2751
Відстрочені податкові активи	1045	8930	26026
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	194645
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	14959	16935
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	61538	293258
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	378	370
Виробничі запаси	1101	378	370
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	233254	263183
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	11200	13357
з бюджетом	1135	7470	247
у тому числі з податку на прибуток	1136	7087	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	17543	13339
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	23176	30791
Поточні фінансові інвестиції	1160	561864	637593
Гроші та їх еквіваленти	1165	485990	526289
Готівка	1166	50	129
Рахунки в банках	1167	485602	525751
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	30474	10997
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	19264	3520
резервах незароблених премій	1183	11210	7477
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	1371349	1496166
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1432887	1789424

Продовження додатку В

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	261975	261975
Капітал у дооцінках	1405	-	4419
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	3423	93423
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	341703	128279
Неоплачений капітал	1425	-	-
Вилучений капітал	1430	-	-
Інші резерви	1435	1352	306
Усього за розділом I	1495	608453	488402
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	-	-
Довгострокові забезпечення	1520	105502	210333
Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	57925	68259
Цільове фінансування	1525	-	-
Страхові резерви	1530	657684	1012909
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	190182	201934
резерв незароблених премій	1533	467502	810975
Усього за розділом II	1595	763186	1223242
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	7374	500
розрахунками з бюджетом	1620	552	13506
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	13272
розрахунками зі страхування	1625	-	2
розрахунками з оплати праці	1630	307	124
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	52561	63200
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	454	448
Усього за розділом III	1695	61248	77780
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	1432887	1789424

Голова Правління

Волод Філіп

ДОДАТОК Г

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Рік 2017

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1271695	1245712
Чисті зароблені страхові премії	2010	1271695	1245712
Премії підписані, валова сума	2011	1678704	1400430
Премії, передані у перестраховування	2012	59803	42370
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	343473	106798
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	(3733)	(5550)
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(19648)	(22403)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	814591	596456
Валовий: прибуток	2090	437456	626853
збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(27497)	(39119)
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	(11753)	(39394)
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	(15744)	275
Інші операційні доходи	2120	126738	155017
Адміністративні витрати	2130	407635	350093
Витрати на збут	2150	261045	318118
Інші операційні витрати	2180	35425	41481
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	-	33059
збиток	2195	167408	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	64511	53122
Інші доходи	2240	26778	262569
Фінансові витрати	2250	-	-
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	18230	235030
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	-	113720
збиток	2295	94349	-
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(33244)	(47624)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	-	66096
збиток	2355	127593	-

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	4419	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-

Продовження додатку Г

Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	4419	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	4419	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(123174)	66096

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	10030	7741
Витрати на оплату праці	2505	203798	180060
Відрахування на соціальні заходи	2510	29990	26465
Амортизація	2515	16222	8777
Інші операційні витрати	2520	1394971	1193253
Разом	2550	1655011	1416296

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

Головний бухгалтер

Волод Філіп

Груба Інна Іванівна

ДОДАТОК Д

Баланс(Звіт про фінансовий стан)

31 грудня 2018 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000	16402	21240
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	36949	45948
накопичена амортизація	1002	20547	24708
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	36499	34167
первісна вартість	1011	81730	88229
знос	1012	45231	54062
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
Накопичена амортизація довгострокових біологічних запасів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	2751	2750
Відстрочені податкові активи	1045	26026	26160
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	194645	229043
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	16935	28190
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	293258	341550
II. Оборотні активи	1100	370	383
Запаси			
Виробничі запаси	1101	370	383
Незавершене виробництво	1102	-	-
Готова продукція	1103	-	-
Товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	263183	259877
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	13357	15506
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	500	2467
розрахунками з бюджетом	1620	13506	15139
у тому числі з податку на прибуток	1621	13272	15095
розрахунками зі страхування	1625	2	-
розрахунками з оплати праці	1630	124	586
Поточна кредиторська заборгованість за виданими авансами	1635	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	63200	67742
Поточні забезпечення	1660	-	-
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	448	338
Усього за розділом III	1695	77780	86272
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	1789424	1932701

ДОДАТОК Е

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

Рік 2018

Стаття	Код радика	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Частий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Часті зароблені страхові премії	2010	1 726 467	1 271 695
Премії підписані, валова сума	2011	1 891 481	1 678 704
Премії, передані у перестракування	2012	64 253	59 803
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	101 932	343 473
Зміна часток перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	1 171	(3 733)
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(34 075)	(19 648)
Часті понесені збитки за страховими виплатами	2070	882 068	814 591
Валовий: прибуток	2090	810 324	437 456
збиток	2095	-	-
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	23 380	(27 497)
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	18 407	(11 753)
Зміна часток перестраховиків в інших страхових резервах	2112	4 973	(15 744)
Інші операційні доходи	2120	162 713	126 738
у тому числі:			
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, звільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	445 858	407 635
Витрати на збут	2150	424 277	261 045
Інші операційні витрати	2180	63 976	35 425
у тому числі:			
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	62 306	-
збиток	2195	-	167 408
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	73 065	64 511
Інші доходи	2240	133 102	26 778
у тому числі:			
дохід від благодійної допомоги	2241	-	-
Фінансові витрати	2250	-	-
Витрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	138 558	18 230
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	129 915	-
збиток	2295	-	94 349

Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(60 028)	(33 244)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	69 887	-
збиток	2355	-	127 593

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	(7 489)	4 419
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	(7 489)	4 419
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	(7 489)	4 419
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	62 398	(123 174)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	8 542	10 030
Витрати на оплату праці	2505	259 224	203 798
Відрахування на соціальні заходи	2510	34 745	29 990
Амортизація	2515	16 246	16 222
Інші операційні витрати	2520	1 571 171	1 394 971
Разом	2550	1 889 928	1 655 011

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Голова Правління

Головний бухгалтер

Волод Філін

Груба Інна Іванівна

ДОДАТОК Є

Формули первинних показників тестів раннього попередження

Показник	Зміст	Формула
Капітал, чистий капітал	Активи по балансу за вирахуванням нематеріальних активів та зобов'язань по балансу	Ф. 1 р. 1300-1000-1595-1695-1700-1800
Високоліквідні активи	Грошові кошти та їх еквіваленти	Ф. 1 р. 1165
Зобов'язання, загальна сума зобов'язань	Зобов'язання по балансу	Ф. 1 р. 1595+1695+1700+1800
Дебіторська заборгованість	Всі види дебіторської заборгованості відповідно до балансу	Ф. 1 р. 1125+1130+1140+1155
Валова сума премій за всіма полісами	Валовий обсяг зібраних премій за всіма полісами	Ф. 2 р. 2011
Сума чистих премій	Валовий обсяг зібраних премій за вирахуванням частки, належної перестраховикам	Ф. 2 р. 2011-2012
Сума чистих зароблених премій	Дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя	Ф. 2 р. 2000
Чистий прибуток (або збиток)	Чистий прибуток (збиток) відповідно до звіту	Ф. 2 р. 2350 (або 2355)
Виплати і витрати	Страхові виплати та відшкодування, а також витрати, пов'язані з врегулюванням страхових випадків, збільшені на суму резервів збитків на кінець звітної періоду та зменшені на суму резервів збитків на початок звітної періоду	Ф. 2 р. 2070+2050+2110
Прибуток від фінансової діяльності	Дохід від участі в капіталі та інші фінансові доходи за вирахуванням витрат від участі в капіталі та інші фінансові витрати	Ф. 2 р. 2200+2220+2240-2250-2255-2270
Середній обсяг фінансових інвестицій протягом року	Сума довгострокових фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств, та інших фінансових інвестицій та поточних фінансових інвестицій на початок і кінець звітної періоду, поділена на два	Ф. 1 р. (1030(П)+1035(П)+1160(П)+1030(К)+1035(К)+1160(К)) / 2)
Чисті страхові резерви	Страхові резерви за балансом за вирахуванням частки перестраховиків у страхових резервах	Ф. 1 р. 1530-1180

ДОДАТОК Ж

Необхідні дані для обчислення первинних показників тестів раннього попередження ПрАТ «СК «АХА Страхування» за 2016-2018 рр.

Показник	2016	2017	2018
Капітал, чистий капітал:			
Баланс (Ф.1 р.1300)	1 432 887	1 789 424	1 932 791
Нематеріальні активи (Ф.1 р. 1000)	15 351	16 402	21 240
Довгострокові зобов'язання і забезпечення (Ф. 1 р. 1595)	763 186	1 223 242	1 357 354
Поточні зобов'язання і забезпечення (Ф. 1 р. 1695)	61 248	77 780	86 272
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (Ф. 1 р. 1700)	0	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (Ф. 1 р. 1800)	0	0	0
Високоліквідні активи			
Гроші та їх еквіваленти (Ф. 1 р. 1165)	485 990	526 289	677 111
Зобов'язання, загальна сума зобов'язань			
Довгострокові зобов'язання і забезпечення (Ф. 1 р. 1595)	763 186	1 223 242	1 357 354
Поточні зобов'язання і забезпечення (Ф. 1 р. 1695)	61 248	77 780	86 272
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (Ф. 1 р. 1700)	0	0	0
Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду (Ф. 1 р. 1800)	0	0	0
Дебіторська заборгованість			
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги (Ф. 1 р. 1125)	233 254	263 183	259 877
Дебіторська заборгованість за виданими авансами (Ф. 1 р. 1130)	11 200	13 357	15 507
Дебіторська заборгованість за розрахунками з розрахованих доходів (Ф. 1 р. 1140)	17 543	13 339	6 944
Інша поточна дебіторська заборгованість (Ф. 1 р. 1155)	23 176	30 791	41 007
Валова сума премій за всіма полісами			
Страхові платежі (премії, внески), усього (Ф. 2 р. 2011)	1 400 430	1 678 704	1 891 481

Сума чистих премій			
<i>Продовження додатку Ж</i>			
Страхові платежі (премії, внески), усього (Ф. 2 р. 2011)	1 400 430	1 678 704	1 891 481
Частки страхових платежів (премії, внесків), належні перестраховикам (Ф. 2 р. 2012)	42 370	59 803	64 253
Сума чистих зароблених премій			
Дохід від реалізації послуг з видів страхування, інших, ніж страхування життя (зароблені страхові платежі) (Ф. 2 р. 2000)	1 245 712	1 271 695	1 726 467
Чистий прибуток (або збиток)			
Чистий фінансовий результат: прибуток (Ф. 2 р. 2350) або збиток (Ф. 2 р. 2355)	66 096	-127 593	69 887
Виплати і витрати			
Чисті понесені збитки за страховими виплатами (Ф. 2 р. 2070)	596 456	814 591	882 068
Собівартість реалізованих послуг (Ф. 2 р. 2050)	22 403	19 648	34 075
Зміна інших страхових резервів (Ф. 2 р. 2110)	-39 119	-27 497	23 380
Прибуток від фінансової діяльності			
Дохід від участі в капіталі (Ф. 2 р. 2200)	0	0	0
Інші фінансові доходи (Ф. 2 р. 2220)	53 122	64 511	73 065
Інші доходи (Ф. 2 р. 2240)	262 569	26 778	133 102
Фінансові витрати (Ф. 2 р. 2250)	0	0	0
Втрати від участі в капіталі (Ф. 2 р. 2255)	0	0	0
Інші витрати (Ф. 2 р. 2270)	235 030	18 230	138 558
Середній обсяг фінансових інвестицій протягом року			
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств (Ф. 1 р. 1030 (П))	0	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств (Ф. 1 р. 1030 (К))	0	0	0
Інші фінансові інвестиції (Ф. 1 р. 1035 (П))	0	0	0
Інші фінансові інвестиції (Ф. 1 р. 1035 (К))	0	0	0
Поточні фінансові інвестиції (Ф. 1 р. 1160 (П))	473 167	561 864	637 593
Поточні фінансові інвестиції (Ф. 1 р. 1160 (К))	561 864	637 593	572 659
Чисті страхові резерви			
Страхові резерви (Ф. 1 р. 1530)	657 684	1 012 909	1 096 434

Частка перестраховика у страхових резервах (Ф. 1 р. 1180)	30 474	10 997	17 141
---	--------	--------	--------

**Декларація академічної доброчесності
здобувача вищої освіти ЗНУ**

Я Шапарь Ірина Юріївна,
студентка 2 курсу, заочної форми навчання, економічного факультету,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування, освітньої
програми «Фінанси і кредит», адреса електронної пошти
irochka1009@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему
«Управління фінансовою стійкістю ПрАТ «СК «АХА Страхування»
відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що
визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких
ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є
ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям
*академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою
Інтернет-системи, а також на архівування роботи в базі даних цієї системи.*

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент)

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (науковий
керівник) _____